

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 48 • 25. februar
Sesjonen 2025–2026

Møte onsdag den 25. februar 2026 kl. 10

President: Morten Wold

Dagsorden (nr. 48):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:21]: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Finnmark: Lavrans Lyngstad

For Nordland: Sander Delp Horn

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Konstanse Marie Alvær fra og med 25. februar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Bengt Halvard Odden innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:00:52]: Bengt Halvard Odden er til stede og vil ta sete.

Representanten Geir Pollestad vil fremsette et representantforslag.

Geir Pollestad (Sp) [10:01:02]: På vegner av stortingsrepresentantane Trygve Slagsvold Vedum, Bent-Joachim Bentzen, Bjørn Arild Gram og meg sjølv vil eg leggja fram eit representantforslag om Svalbard.

Presidenten [10:01:27]: Representanten Frank Edvard Sve vil fremsette et representantforslag.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:01:29]: På vegner av representantane Sylvi Listhaug, Joakim Myklebost Tangen, Monica Molvær, Harry Valderhaug og meg sjølv har eg gleden av å fremje eit representantforslag om å redusere bompengebelastninga på Nordøyvegen.

Presidenten [10:01:58]: Representanten Marian Hussein vil fremsette et representantforslag.

Marian Hussein (SV) [10:02:14]: På vegne av representantene Marie Sneve Martinussen, Alf Erik Andersen og meg selv – representanter fra Rødt, Fremskrittspartiet og SV – vil jeg legge fram et representantforslag om åpenhet og rettferdighet for ofrene i trygdeskandalen.

Presidenten [10:02:34]: Representanten Marius Langballe Dalin vil fremsette et representantforslag.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:02:37]: Eg har æra av å få leggje fram eit representantforslag frå stortingsrepresentantane Arild Hermstad, Julie E. Stuestøl,

Siren Julianne Jensen, Oda Indgaard, Ingrid Liland og meg sjølv om utvikling av mindre sjukehus, desentralisering av polikliniske tenester og kortare reiseveg for å få helsehjelp.

Presidenten [10:03:14]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:22]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:03:23]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Åsmund Aukrust og Nils Kristen Sandtrøen vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen. Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Himanshu Gulati fra Fremskrittspartiet.

Himanshu Gulati (FrP) [10:03:45]: Glansbildet av den idealistisk baserte utenrikspolitikken Norge har ført i flere tiår, hvor det årlig deles ut titalls milliarder kroner til så mange land som mulig, har nå slått sprekker. Epstein-avsløringene og andre saker har vist at norske bistandsmidler, som er vanlige nordmenns skattepenger, har gått til alt fra det som trolig er rekruttering av unge kvinner til menneskehandel, til svindel og korrupsjon, titalls millioner i utbytte til mellommenn og konsulenter, og finansiering av institutter og nye arbeidsplasser for tidligere norske politikere og byråkrater. Vi har også sett et system hvor hundrevis av millioner er betalt ut av saksbehandlere og politikere til personer de nylig var kolleger med, har hatt vennskapelige eller andre bånd til, og hvor bekymringsmeldinger og andre advarsler er blitt ignorert. Prosessen med å granske alt dette er nå endelig i gang. Alt må fram.

Fremskrittspartiets mangeårige kritikk mot norsk bistandspolitikken står ved lag og er enda mer relevant nå enn noen gang tidligere. Vi trenger derfor ikke å vente til disse granskningene er ferdige før vi endrer en bistandspolitikken som ikke fungerer, der målet er hvor mye vi bruker – altså 1 pst. av BNI, nå nesten 60 mrd. kr – selv om resultatene uteblir og kontrollen ikke er god nok. Ingen andre land i verden bruker en så stor del av statsbudsjettet som oss på bistand.

Mitt spørsmål til utviklingsministeren er: Skal Norge fortsette å dele ut mer enn dobbelt så mye per innbygger som det britene gjør, det sveitserne gjør, det franskmennene gjør, det finnene gjør, det japanerne gjør, det østerrikerne gjør, det belgierne gjør, det kanadierne gjør, det nesten alle andre land i verden gjør? Vi gir dobbelt så mye per innbygger som nesten alle disse

landene. Når resultatene uteblir, hvorfor skal vi fortsette å spre penger til over halvparten av verdens land hvert eneste år, slik vi gjør i dag?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:05:42]: Epstein-avsløringene har rystet oss alle sammen. Det er helt forferdelig å lese hvordan en liten gruppe – noen av de rikeste og mest innflytelsesrike menneskene i verden – har stilt seg over loven. Det er noe jeg er glad for at kommer fram. Først og fremst er vi opprørt på vegne av ofrene. Vi er opprørt over hva slags kontakter som har vært, også her hjemme i Norge. Derfor er det så bra og så riktig at dette nå kommer fram, og at alle spørsmål skal svares på. I går kveld ble det sendt over en rekke svar fra Utenriksdepartementet til kontrollkomiteen. Det er bra at kontrollkomiteen ser på saken, og det er veldig bra at Stortinget kommer til å samle seg om en ekstern gransking av hva som har skjedd.

Jeg blir likevel ikke veldig imponert over at Fremskrittspartiet bare tyr til sitt standard svar, at man må kutte i bistanden. For meg er det nesten fascinerende at svaret på at noen av verdens rikeste mennesker har stilt seg over loven, skal være å kutte til verdens aller fattigste. Jeg er helt uenig i at bistand ikke har vist resultater. Det har gitt helt fantastiske resultater. Siden 1989 er det 34 land som har blitt for rike for bistand, og 27 land har gått fra lav- til mellominntektsland. Gjennom det vi har gjort med vaksiner av verdens barn, har vi sørget for at barnedødeligheten for dem under 5 år har blitt redusert med 10 pst. Vi vet at det er 20 millioner liv som i dag lever fordi folk har fått vaksiner gjennom GAVI. Det vi gjør med Verdens matvareprogram, vår støtte der, har gitt nødhjelp til over 120 millioner mennesker.

Jeg tror likevel at vi kan gjøre ting bedre, at vi kan gjøre ting smartere, og at vi kan gjøre ting mer effektivt. Derfor har jeg satt i gang en totalgjennomgang av norsk bistand for å se på hvordan utviklingspolitikken skal være tilpasset en ny tid – en ny tid hvor det er så store kutt som gjør verden mer utrygg. Hvilke svar skal vi gi? Derfor ser jeg fram til å legge fram den første stortingsmeldingen om utviklings- og bistandspolitikken på mer enn ti år. Jeg gleder meg også til å diskutere den med partiene her på Stortinget.

Himanshu Gulati (FrP) [10:07:47]: Så sent som i dag kan vi lese i Finansavisen, for øvrig med et stort og flott bilde av både utviklingsministeren og utenriksministeren, at flere hundre millioner bistandskroner de siste årene har gått til konsulenter. Det har gått 47 mill. kr til McKinsey alene. Vi har også lest om et konkret norsk konsultentselskap som de siste ti årene har tatt ut nesten 70 mill. kr i utbytte for å forvalte bistandsutbetalinger, primært i Somalia. Her er også en av grunnleggerne gift med en sittende statsråd.

Såkalt bistandsprofitt er nå blitt et nytt ord. Jeg ønsker derfor å spørre utviklingsministeren hva han tenker om at store bistandsbeløp har gått til å berike konsulenter og bistandsprofitører og til å bygge nettverk for norske politikere og byråkrater.

Statsråd Åsmund Aukrust [10:08:30]: I dag er det et stort oppslag i Finansavisen om bruk av konsulenter. Bruk av konsulenter er jo ikke i seg selv et problem. Av og til kan det være billigere med konsulenter enn å ha tjenestene internt i eget hus. Veldig mange av de tjenestene som har kommet fram i Finansavisen, ligger mange år tilbake i tid. Det ble også brukt et eksempel her om programmet i Somalia: Vel, det var kontrakter som ble inngått mens Siv Jensen var finansminister.

Jeg synes likevel dette er et godt spørsmål. De profitene vi har sett for noen av disse konsulentene, mener jeg det er all grunn til å sette spørsmålstegn ved. Derfor har vi sagt at vi kommer til å ta opp med Verdensbanken det konsulentoppdraget de har for oss.

Når vi nå går gjennom stortingsmeldingen, der vi skal ha en totalgjennomgang av norsk bistands- og utviklingspolitikk, skal vi gjøre det som Fremskrittspartiet ikke gjorde på sin vakt, nemlig å se oss selv i speilet og se på hvordan vi kan gjøre ting bedre. Nå skal vi ha en total gjennomgang, og da kommer bruken av konsulenttjenester til å være noe av det jeg ønsker å se på.

Himanshu Gulati (FrP) [10:09:30]: Statsråden tar feil når han sier at mange bekymringer ikke er kommet opp før. Han har helt rett i at Epstein-avsløringene har rystet oss alle, men allerede i 2021 kom Riksrevisjonen med en rapport som slaktet UD's tildeling av penger til organisasjonen IPI, som Terje Rød-Larsen ledet. I perioden 2007–2012, da Støre var utenriksminister, ble det utbetalt 57 mill. kr til IPI. Ekspedisjonssjefen som var ansvarlig for utbetalingene, satt også som medlem av IPI's internasjonale råd.

På bakgrunn av Riksrevisjonens rapport fremmet FrP og representanten Carl I. Hagen to forslag i 2022. Det ene var å be regjeringen vurdere om UD-ansatte, basert på Riksrevisjonens undersøkelse, kan ha brutt loven i IPI-tildelingene, og det andre var et forslag sammen med Rødt, hvor vi ba Riksrevisjonen gå gjennom UD's tildelinger også for de andre årene, 2012–2018.

Utviklingsminister Aukrust var den gang både nestleder i utenrikskomiteen og parlamentarisk nestleder i Arbeiderpartiet, men Arbeiderpartiet stemte ned disse forslagene. Jeg ønsker å spørre statsråden om han angrer på at Arbeiderpartiet ikke støttet de forslagene FrP fremmet allerede for fire år siden, slik at granskningene vi nå ser, kunne ha begynt tidligere.

Statsråd Åsmund Aukrust [10:10:40]: Når det gjelder støtten til IPI, ble den, som Gulati vet godt, stoppet i 2019. Jeg tror det er all grunn til å se på hvordan den støtten ble brukt. Den var jo på sitt høyeste i de årene Børge Brende var utenriksminister og Siv Jensen var finansminister. Det blir bedt om en gransking av 2012–2018. Vel, flesteparten av de årene var på Fremskrittspartiets vakt.

Jeg er veldig glad for at Fremskrittspartiet er helt enig i at vi trenger en total gjennomgang av dette. Det er kommet mange spørsmål fra kontrollkomiteen som utenriksministeren er i full gang med å svare på. Mange svar kom i går kveld, og flere kommer.

Jeg er helt enig i at denne saken fortjener det største alvor. Jeg håper også at vi unngår å bruke tiden på å slå hverandre i hodet med hvem som gjorde hva. Her er det viktigste å få fram hva som har skjedd. Det skylder vi ofrene for Epstein-avsløringene. Så skylder vi fellesskapet at man skal vite at vi gjør det vi kan, og at vi skal ta lærdom av feil vi har gjort i fortiden, for å unngå at de skal kunne skje igjen.

Himanshu Gulati (FrP) [10:11:42]: Jeg registrerer at statsråden ikke svarer på spørsmålet om hvorfor Arbeiderpartiet stemte nei til gransking av IPI-tildelinger og bindinger som kan ha eksistert mellom de som ga penger, og de som mottok penger, da dette ble fremmet for fire år siden. Jeg går derfor videre til neste spørsmål.

Som jeg nevnte innledningsvis, mottar omtrent 99 land bistand fra Norge. Dette er over halvparten av verdens nasjoner. Listen inkluderer også land som Kina og India, som utgjør noen av verdens raskest voksende økonomier. Dette er økonomiske stormakter. Er det riktig at norske skattebetalere skal betale millioner av kroner i bistand til slike land, samtidig som det mangler penger til medisiner, skolebøker og grunnleggende velferdstjenester her hjemme i Norge?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:12:25]: Jeg vet jo at Fremskrittspartiet ønsker å redusere bistanden dramatisk, og så vidt jeg har fått med meg, er det ikke først og fremst til de landene som representanten nå snakker om. Blant annet har det vært foreslått å kutte alle pengene til Midtøsten og Nord-Afrika, til mange av verdens fattigste og mest utsatte land, land i krig og konflikt. Det vil føre til mer ustabilitet der, og flere flyktninger vil komme vår vei. Fremskrittspartiet har foreslått å kutte 95 pst. til Afghanistan, et land som er på randen av hungersnød – og igjen: Det er jo ikke til afghanske myndigheter, det er til sivilsamfunn, FN-organisasjoner på bakken.

Når det gjelder mellominntektsland, synes jeg det er et godt spørsmål om vi skal fortsette på den måten som vi har gjort. Det er noe av det jeg kommer til å se på, for jeg mener at de store kuttene som har vært, bl.a. fra

amerikanerne, men også fra mange andre europeiske land, har gjort verden mer utrygg. Det har ført til flere flyktninger og flere humanitære katastrofer. Da må også vi se på hvordan vi kan få mest mulig ut av hver eneste krone, og det er som sagt det initiativet jeg nå har tatt i form av den stortingsmeldingen som vi arbeider med.

Himanshu Gulati (FrP) [10:13:30]: La oss se på hvilke områder bistanden brukes på. Bistand til klimatilpasning er tredoblet fra ca. 1 mrd. kr i 2020 til nå litt over 3 mrd. kr årlig. Riksrevisjonens dom er krystallklar. De sier at Utenriksdepartementet «ikke har en korrekt og helhetlig oversikt over størrelsen på den norske klimatilpasningsbistanden og hvilke resultater som oppnås». Det virker som at når det gjelder klima, finnes det ikke krav til utredninger eller resultater.

Jeg ønsker derfor å spørre statsråden: Hvordan kan regjeringen stå inne for å doble bistanden, faktisk tre-doble bistanden, på et område der man ikke har oversikt over hva slags resultater pengene fører til?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:14:11]: Det skal vi, og den riksrevisjonsrapporten har vi gått igjennom veldig grundig. Mange av de forslagene er allerede fullstendig ivarettatt, og andre er vi i gang med.

Jeg vil allikevel si at klima er den største trusselen som er i vår tid. Det gjelder både å unngå katastrofale klimaendringer og at vi gjør det vi kan for å bote på, slik at vi ikke får enorme humanitære lidelser på grunn av klimaendringene. Derfor er tross alt noe av det viktigste vi kan gjøre, å gjøre verdens fattigste og mest sårbare land, de landene som har minst skyld i klimaendringene, bedre rustet for de klimaendringene som er der allerede – i form av tørke, floder, tyfoner og alt annet som klimaendringene bunner ut i. Det kommer vi i denne regjeringen til å fortsette å gjøre, og vi arbeider nå med et nytt mål for klimafinansiering, som jeg ser fram til å diskutere med Stortinget.

Himanshu Gulati (FrP) [10:15:15]: Fremskrittspartiet støtter også hjelp til andre land, ikke minst i forbindelse med humanitære situasjoner og katastrofer, men en av våre største kritikker mot norsk bistandspolitikk er at målet har vært hvor mye man gir, istedenfor hva pengene går til, og uten å fokusere på resultater. Finansavisen skrev i forrige uke at Norads resultatportal kun har publisert resultater for 1 pst. av prosjektene som mottok bistandsmidler i 2024. Norge brukte over 55 mrd. kr på bistand dette året, men det mangler altså åpenhet om resultatene av 99 pst. av disse prosjektene.

Mener statsråden at dette er godt nok og i tråd med åpenheten i øvrig norsk forvaltning generelt, og at det er riktig fokus og god nok kontroll på resultatet av bruken av norske bistandsmidler?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:15:59]: Jeg er helt enig i at for mye av debatten bare handler om hvor mye penger vi skal bruke. Det gjelder dem som sier at svaret er mer penger uansett, og det gjelder Fremskrittspartiet, som sier at uansett spørsmål er svaret at penger skal kuttes.

Det er jo ingen som er mer monomant opptatt av proserter og kroner enn det Fremskrittspartiet er, som har foreslått å kutte pengene – over 90 pst. av pengene – som går til Nord-Afrika og Midtøsten, som et eksempel.

Jeg er veldig opptatt av at fellesskapet skal ha tilgjengelighet og vite hva pengene går til, hva vi får av resultater, og hva vi ikke får av det. Jeg har store ambisjoner for det arbeidet. Som sagt jobber vi med en stortingsmelding, men før den tid har jeg store ambisjoner om å få på plass bedre systemer.

Resultatportalen det ble vist til, ble lansert i 2020. Da den daværende regjeringen gikk ut i 2021, viste den seg å ha veldig få resultater på det tidspunktet, noe som gjorde at min forgjenger valgte å ikke gå videre med prosjektet, men jeg mener vi må finne bedre måter å få fram resultatene på enn det vi gjør i dag.

Himanshu Gulati (FrP) [10:17:04]: Det er vel ikke Fremskrittspartiet, men regjeringen og de andre partiene som er opptatt av proserter, all den tid de har valgt å legge Norge på én prosent av BNI. Det er et mye høyere tall enn i nesten alle andre vestlige land som opererer med FNs anbefalte mål.

La oss igjen se på hva pengene brukes til. Bistandsmidlene går som kjent ikke bare til nødhjelp, men også til kulturprosjekter. De kommer på toppen av EØS-midler som f.eks. finansierer Gjøkens dag i Romania, teatergrupper og idrettslag. I tillegg brukes altså bistandsmidler til å betale for ting som rockeskole i Bosnia, issskulpturfestival i Kosovo, hudpleieutdanning for sjørøvere i Somalia og jazzfestival på Madagaskar. Jeg ønsker derfor å spørre statsråden: Blir ikke regjeringen bekymret for skatteviljen blant nordmenn når det igjen og igjen dukker opp slike eksempler på bruk av norske skattepenger, som nok ikke akkurat kan kalles tradisjonell bistand?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:17:58]: Jeg mener at vi som er for et høyt bistandsnivå og mener at Norge skal bruke én krone av hver hundrelapp vi tjener, til bekjempelse av fattigdom, for likestilling, mot klimendringer og for fred og stabilitet, skal være de mest kritiske til hvordan pengene brukes. Derfor ønsker jeg som sagt å ha en mye mer kritisk debatt om dette og en kritisk gjennomgang. Det er ting vi kan kutte ut på norsk side, der vi heller skal bruke pengene på en annen måte. Det er jo ikke det Fremskrittspartiet er opptatt av. Fremskrittspartiet er for kutt, uansett hvordan spørsmålet stilles.

Som sagt er det nå spørsmål om Syria, et av de landene som har hatt flest flyktninger til Europa. Nå er det håp om at Syria kan bli et bedre land, og at mange av de flyktningene som ikke har fått sin status avklart, kan returnere. Der foreslår Fremskrittspartiet å kutte alle pengene – hver eneste krone Norge skal bruke i Syria. Vi kan jo spørre oss selv om vi tror at det fører til flere eller færre flyktninger til Europa om Fremskrittspartiet får politikken sin gjennomført. Jeg tror svaret her er ganske åpenbart.

Himanshu Gulati (FrP) [10:19:07]: Mitt siste spørsmål gjelder de store summene Norge gir til NGO-er som Flyktninghjelpen, Røde Kors og mange andre. Når man leser årsrapportene til flere av disse organisasjonene, ser man at de har opparbeidet seg store formuer i aksjer og andre investeringer, de har opptil flere milliarder kroner på bok. Mener statsråden det er hensiktsmessig at bistandsmidler indirekte går til å bygge opp NGO-ers formuer? Bør det stilles krav til mer egenbidrag fra organisasjoner som har spart opp og har flere milliarder kroner på bok, når de ber om støtte?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:19:33]: Det bør stilles krav til hver eneste krone vi bruker av fellesskapets ressurser til bistand og utvikling, på lik linje med resten av budsjettet vårt. Jeg vil likevel si at det ikke er noen kroner vi får så mye igjen for som det vi får igjen fra bistand. Som nevnt i stad: For relativt små summer klarer vi å møte behovene til millioner av mennesker der ute. Jeg vet at de norske organisasjonene er veldig effektive, de snur hver eneste krone de får fra fellesskapet – fra Stortinget, som bevilger dem hvert eneste år – og de går til aktiviteter der ute. Heldigvis er disse organisasjonene også flinke til å samle inn penger fra private, fra medlemmene sine. Å ha en buffer for trangere tider, for store humanitære katastrofer, det kan være lurt, men det må organisasjonene svare på.

Nikolai Astrup (H) [10:20:35]: Statsråden sa at Epstein-saken handler om noen av verdens rikeste mennesker. Det var ikke kjent for meg at de tre nordmennene som er siktet for grov korrupsjon, er blant verdens rikeste, men det er kanskje da virkelig behov for gransking.

Jeg skal spørre om noe annet. I Prop. 1 S for 2025–2026 står det at hovedmålet med norsk bistand er å bidra til samfunnsendring for å bekjempe ulikhet og fattigdom, og fremme økonomisk utvikling og velferd i utviklingsland. Mitt spørsmål til statsråden er da: Hvordan måler regjeringen fremgang mot dette målet? Og hvor mye samfunnsendring har Norge oppnådd i land som Myanmar, Den demokratiske republikken Kongo, Malawi og Nepal, for å nevne noen eksempler på land der Norge har vært tungt involvert i mange tiår?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:21:29]: Som representanten sier, har Norge vært tungt involvert der i mange tiår, inkludert i de årene Nikolai Astrup hadde min posisjon. Som han vet veldig godt, er det alltid risiko knyttet til enhver form for bistand og enhver form for forsøk på bidrag til samfunnsendring. Det er en risiko som vi med åpne øyne er villig til å ta, fordi gevinsten er så stor når vi faktisk lykkes.

La meg ta et eksempel på samfunnsendring hvor vi har lyktes – og jeg vet at representanten Nikolai Astrup er helt enig i at dette har vært et viktig mål for Norge – og det er arbeidet mot avskoging, hvor vi har sett formidable resultater. Der har bistandspengene vært viktig i vår støtte til arbeidet mot avskoging i Brasil, Indonesia og Den demokratiske republikken Kongo, men pengene har ikke vært det viktigste. Pengene har vært et verktøy, også for å få til politiske endringer.

Bistand i seg selv kan ikke gi samfunnsendringer. Samfunnsendringer kommer av situasjonen, av valg man tar internt i et land, men bistand kan være ett av flere verktøy som vi kan bruke for å oppnå de resultatene.

Nikolai Astrup (H) [10:22:33]: Det er helt åpenbart at det er risiko knyttet til bistand. Min erfaring da jeg var utviklingsminister, var at vi hadde en for fragmentert innsats. Vi hadde for mange prosjekter, for mange partnere og for lite oppmerksomhet om resultater. Derfor satte jeg i gang en rekke tiltak for å gjøre noe med det. Det er tiltak som på mange vis er satt på vent under denne regjeringen.

Mitt spørsmål består likevel: Hva er det som skal til for at statsråden skal være villig til å stanse norsk bistand til land der vi ser at vi ikke oppnår resultater? Hovedmålet til statsråden er jo å oppnå samfunnsendring gjennom å bekjempe ulikhet og fattigdom – ikke den andre veien, altså å bekjempe ulikhet og fattigdom og dermed oppnå samfunnsendring. Hvordan skal statsråden måle dette hovedmålet som ligger i statsbudsjettet, og dermed kunne ta stilling til om det er på tide å trekke Norge ut, stanse prosjekter og omdirigere innsatsen til områder der vi ser at vi kan få en langt større effekt av de pengene som vi faktisk bruker?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:23:33]: Jeg er 100 pst. enig i at bistands- og utviklingsarbeidet er for fragmentert. Det er det der ute, med over førti forskjellige FN-organisasjoner, mange tusen forskjellige FN-mandater og veldig mange NGO-er på bakken. Når jeg reiser til kriser og til konfliktområder, er det alltid fantastisk å se hvordan hjelpen når fram, og så gjør det meg alltid deprimert når jeg ser femti forskjellige logoer for organisasjoner som er på bakken. Da tenker jeg at dette burde vært gjort på en helt annen måte, på den ene siden fra oss som giver, men ikke minst når det gjel-

der koordineringen på bakken. Derfor har vi nå, sammen med andre land, tatt initiativ til et stort arbeid mot fragmentering og for reform av arbeidet. Det vi også bør gjøre fra norsk side, er å se på: Er vi fra norsk side en del av løsningen, eller er vi av og til også en del av problemet? Jeg mener at her er det virkelig på tide at vi ser oss selv i speilet.

Å måle samfunnsendring er jo vanskelig, også fordi samfunn kan endre seg igjen og igjen, men jeg er helt enig i at i de landene hvor vi ikke oppnår resultater, bør vi trekke oss ut. Jeg tror kanskje at historien vil vise at det har vi vært for trege til å gjøre, men – igjen – dette er noe som vi vil se på i det arbeidet jeg ønsker å sette i gang nå.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:24:51]: I motsetning til FrP er Rødt for bistand, men nettopp derfor er vi veldig opptatt av hvordan pengene brukes. Det har skjedd en endring de siste 30 årene, der man har fått store private stiftelser og mange av dem er drevet av eller til og med oppkalt etter kjente personer som har kommet inn i det man kanskje kan kalle bistandsbransjen. Dette har fått kritikk fordi bistand har blitt et ledd i det man kan se på som privat merkevare- og nettverksbygging. Tenketanker har også kommet på banen og mottatt bistandspenger. Terje Rød-Larsens stiftelse er en del av det, men ikke i det hele tatt den eneste. Mitt spørsmål til statsråden er om han har en oversikt over hvor mye som er bevilget til nettopp private stiftelser og tenketanker over bistandsbudsjettet under denne regjeringen.

Statsråd Åsmund Aukrust [10:25:38]: Det er det svart på i skriftlig spørsmål til to representanter denne uken. Jeg har ikke de svarene foran meg her, men der er det både en gjennomgang av hva vi har gitt tenketanker, jeg tror det var for 2024, og en gjennomgang av hva som har vært de siste 20 årene.

Når det gjelder spørsmålet, mener jeg det er godt og helt legitimt, og det er viktig at vi får offentlighetens lys på dette. Om det er eventuelle koblinger rundt personer, enten fra norsk eller fra internasjonal side, er også svar som det nå arbeides med fra Utenriksdepartementet. Der skal vi gå mange år tilbake i tid for å gi et skikkelig svar, og det er noe av det som kontrollkomiteen har etterspurt i det innledende arbeidet etter Epstein-avsløringene. Der skal Stortinget få skikkelige svar.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:26:21]: Det er bra å gå langt tilbake i tid, men også på årets budsjett er det stiftelser og tenketanker som får støtte, og som i hvert fall Rødt setter spørsmålstegn ved om kan kalles bistand. For eksempel ser vi på Norads liste at World Economic Forum, altså en privat og lukket eliteklubb i Davos, har fått 124 mill. kr i norske bistandspenger, og

over 25 mill. kr av dem er gitt av dagens regjering. Lederen i WEF er tidligere utenriksminister for Høyre, Børge Brende, som bl.a. snakket med Jeffrey Epstein om hvordan denne klubben kunne overta og egentlig erstatte FN. Spørsmålet til statsråden er om statsråden synes at World Economic Forum har vært en god mottaker av norske bistandskroner.

Statsråd Åsmund Aukrust [10:27:02]: Det spørsmålet bør stilles til klima- og miljøministeren, for det er han som har ansvaret for den posten. Dette er, så vidt jeg har skjönt, noen stillinger knyttet til klima- og skoginitiativet. Det var stillinger som kom på plass i 2015, da Tine Sundtoft var klima- og miljøminister, til et sekretariat for arbeidet mot avskoging. Jeg kjenner ikke detaljene i hvordan det arbeidet fungerer. Klima og skog har jo vært en hovedsatsing i vårt arbeid, noe som har stor tverrpolitisk støtte også fra dagens rød-grønne flertall, men spørsmål om den nøyaktige bruken av de pengene til World Economic Forum må rettes til klima- og miljøministeren.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:27:44]: Kanskje denne statsråden da kan videreformidle til den andre statsråden et slags tips om at penger til regnskog er bra, men at det ikke trenger å gå via en privat stiftelse og dermed bidra til deres merkevare, noe som i hvert fall Rødt mener at denne støtten gjør.

Et annet eksempel er den amerikanske tenketanken Brookings Institution, som siden 1999 har mottatt over 100 mill. kr fra Norge. Dette er en tenketank som bl.a. var knyttet til George W. Bushs ganske katastrofale utenrikspolitikk, med kriger i Irak og i Afghanistan. Under dagens regjering har denne tenketanken fortsatt å motta millionbeløp fra Norge. Spørsmålet mitt blir ganske likt: Synes statsråden at Brookings Institution er og har vært en god mottaker av norske bistandskroner?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:28:29]: Det er veldig gode spørsmål – virkelig. Jeg er glad for å kunne svare at de ikke får bistandspenger av Norge lenger. De har ikke fått det siden 2023. Før den tid hadde ikke jeg denne jobben, så jeg kjenner ikke nøyaktig til hva slags resultater de har levert, og hva slags avtaler det var. Det kan være noe som kommer opp i arbeidet i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Når det gjelder bruk av tenketanker generelt, kan det være så mye. Som vi har sendt over informasjon om til Stortinget, er det over 150 forskjellige organisasjoner som har fått bistandspenger de siste 20 årene. Dette er organisasjoner som kan bidra med veldig viktig informasjon, bl.a. om noe jeg tror jeg og representanten Martinussen deler et engasjement for, nemlig kampen mot sosial ulikhet og kampen mot skatteunndragelse, og

hvordan man kan ha en mest mulig forskningsbasert tilnærming til disse spørsmålene. Det kan være bra, men det er all grunn til å ha et kritisk blikk, og jeg ønsker som sagt å arbeide sammen med det rød-grønne flertallet med hvordan vi kan ha et mest mulig kritisk blikk på dette.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:29:36]: Jeg kan love at Rødt kommer til å ta med seg et veldig kritisk blikk inn i budsjettforhandlingene når det gjelder nettopp disse postene, for man har en naiv holdning hvis man ikke tenker over hvorfor personer ønsker å opprette stiftelser og tenketanker i sitt eget navn, som ofte ender med å bli en slags «godgjøringsmerkevare» for dem. Et godt eksempel er Bill Clinton, som landet her i Norge i 2003 med privatfly, sammen med Jeffrey Epstein, for å reklamere for den nye Clinton-stiftelsen. De endte med å motta store pengesummer fra Norge under FrPs finansminister, fram til 2021. New York Times avdekket allerede i 2016 hvordan de brukte den organisasjonen til å markedsføre eierne sine og knytte personlige kontakter for eiere og ansatte i stiftelsen. Dette er noe som dagens regjering ikke har bevilget penger til, men Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen gjorde det i mange år. Spørsmålet blir: Synes statsråden at dette virker som en god bruk av penger, og har regjeringen satt i gang noe for å ettergå disse bevilgningene i etterkant?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:30:41]: Dette er blant de spørsmålene som kontroll- og konstitusjonskomiteen har stilt. Fordi det er snakk om så mange år tilbake i tid, og fordi det ikke er dagens utenriksminister eller dagens utviklingsminister som skal svare, er det embetsverket som må gjøre det – dette gjelder tidligere utenriksministre Ine Eriksen Søreide og Børge Brende, og det er da embetsverket som må svare på det, men her skal vi få skikkelig gode svar.

Jeg håper at det ut av alle de spørsmålene som nå kommer – og det kritiske blikket som jeg er veldig glad for at det er på dette – kommer en mer kritisk debatt om hvordan vi bruker norsk bistand. Som jeg også sa til representanten Himanshu Gulati, mener jeg at altfor mye av debatten har handlet om kroner. Man har slått hverandre i hodet med «du vil bruke 1 mrd. kr mer, og du vil bruke 1 mrd. kr mindre». Disse debattene er interessante nok, men det viktigste er jo hva som skal være innholdet. Hvilke forskjellige kanaler finnes? Hvor spisset skal vi være i innsatsen vår? Det er veldig mange dilemmaer knyttet til dette. Jeg håper at vi, ut av dette arbeidet, får et mer kritisk blikk på bistands- og utviklingspolitikken, med et formål om at vi skal gjøre mer og få til bedre ting – ikke det som Fremskrittspartiet vil, nemlig kutte all bistand.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:31:49]: Rødt ser veldig fram til å få en muntlig høring i Stortinget, der også tidligere ministre kan svare for sine perioder.

Det siste spørsmålet er mer «datidsorientert» og handler om Henry Dunant-senteret, som har mottatt nesten 1 mrd. kr fra Norge. Deres arbeid handler hovedsakelig om konfliktløsning og -forebygging, ut fra det jeg har forstått. Samtidig har norske politikere sittet i denne organisasjonens styre. Det gjelder bl.a. Espen Barth Eide, Ine Eriksen Søreide og Vidar Helgesen. Den siste tiden har det vært vanskelig å forstå hva som egentlig har vært disse personenes rolle. Har de sittet der privat, eller har de sittet der på vegne av Norge?

Kan statsråden svare på det nå? Har de norske styremedlemmene i en slik stiftelse en formell oppgave med å passe på organisasjonens pengebruk på vegne av Norge, eller er det en slags privatpraktiserende oppgave de har?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:32:43]: Dette er igjen veldig presise spørsmål, som kontroll- og konstitusjonskomiteen har stilt, og som Utenriksdepartementet har bedt om lengre frist til å svare på. Fristen er 10. mars. Siden jeg må være så korrekt som mulig, må vi vente på det som blir det skriftlige svaret på spørsmålet, og så svarer man selvfølgelig gjerne også muntlig dersom det er flere oppfølgingsspørsmål i etterkant av det.

Generelt vil jeg si at det er bra at nordmenn påtar seg viktige internasjonale oppgaver. I FN-systemet er det i dag et problem at det er altfor få nordmenn som har viktige stillinger. Den høyest rangerte nordmannen vi har, er vel Bjørg Sandkjær, som tidligere var statssekretær i Utenriksdepartementet og fra Senterpartiet. Hun er nestleder i FN-organisasjonen DESA. Utover det har vi i dag veldig få nordmenn som har toppjobber internasjonalt. Det er veldig viktig at Norge arbeider for å få nordmenn inn i viktige stillinger, og det er også noe det er stor tilslutning til i Stortinget, men når det gjelder den organisasjonen representanten Martinussen spør om, kommer vi tilbake med et skriftlig og presist svar på det.

Grunde Almeland (V) [10:34:01]: Fremskrittspartiet startet med å spørre om kutt i bistand, og selv om Venstre også ønsker en mer effektiv bistand – noe statsråden inviterer til en diskusjon om – er det ingenting ved verdenssituasjonen som tilsier at vi trenger mindre bistand. Et konkret eksempel på det er situasjonen på Gazastripen. Alle alarmklokker bør ringe. Israel er nemlig i ferd med å strupe den humanitære hjelpen til palestinerne. De vil stenge ute 37 hjelpeorganisasjoner som gjør livreddende arbeid. Organisasjonene sier at de er redde for at nedstengingen skal skje allerede på lørdag. I Gaza lever familier allerede i ruiner – i telt som ikke tåler regn, kulde eller enda en natt. Nylig startet årets første vinterstorm.

Statsråden har i svarene sine åpnet for å gjøre en rekke nye kutt i bistanden. Mitt spørsmål er derfor om norsk bistand til palestinerne i Gaza vil bli rammet av regjeringens bistandskutt, og hva regjeringen gjør for å presse Israel og sikre at humanitær støtte faktisk når fram til palestinerne, som så desperat trenger den.

Statsråd Åsmund Aukrust [10:35:05]: Jeg har ikke sagt at vi skal ha bistandskutt. Jeg har sagt at det er noen ting vi skal kutte for å gjøre andre ting bedre og smartere, og som vi skal satse mer på. Som jeg tror representanten Almeland er godt kjent med, er Palestina et sånt område, hvor denne regjeringen virkelig har økt sin støtte, både økonomisk og politisk. Det har vært en kjernesak for denne regjeringen, både på grunn av de forferdelige lidelsene det palestinske folket går igjennom, og på grunn av de veldig klare bruddene på folkeretten.

Jeg er veldig glad for at representanten Almeland spør om Gaza. Akkurat nå er det altfor stille om Gaza, sett i lys av at det er en så forferdelig humanitær kollaps på bakken for palestinerne. Norge bidrar med mye penger; vi økte vårt budsjett rett før jul. Penger er ikke det eneste problemet. Problemet er også tilgang. Vi ser fortsatt at humanitær tilgang brukes som et våpen, og at veldig mye av det som trengs aller mest, blir nektet inngang, f.eks. telt, soveposer og annet som palestinerne trenger for å overleve en kald vinter.

Grunde Almeland (V) [10:36:13]: Jeg er helt enig med statsråden i at penger ikke er alt, selv om behovet udiskutabelt er svært stort, særlig etter at presset på bistandskroner har blitt så stort også internasjonalt. Vi ser at det er en kamp om å få på plass de pengene som trengs. Det var nettopp derfor jeg stilte statsråden spørsmål om hva regjeringen gjør for å legge press på Israel for å sikre at de pengene vi har, og den hjelpen vi er med på å bidra til, faktisk når fram til dem som trenger det, spesielt når vi står overfor en situasjon der vi kan komme til å se en ny nedstenging. De tidligere nevnte 37 hjelpeorganisasjonene sier at dette kan skje allerede på lørdag.

Hva konkret gjør regjeringen med den situasjonen vi står i akkurat nå, denne uken?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:37:03]: Takk for nok et veldig godt spørsmål. Det var et så stort spørsmål at jeg ikke rakk å svare på alt. Jeg er helt enig i at det knapt finnes ord for å beskrive dramatikken i at humanitære organisasjoner nektes tilgang på bakken. Det er det organisasjonene er til for. Jeg var selv i Rafah, på den egyptiske siden, den 9. oktober, da våpenhvileavtalen ble annonsert. Der sto jeg alene sammen med Røde Halvmåne-bevegelsen, som da jublet over at de endelig skul-

le få gjøre det de var satt til å gjøre, nemlig komme seg inn til Gaza for å bevilge humanitær hjelp. Norge har brukt enhver anledning vi har hatt, til å protestere mot det som den israelske regjeringen nå gjør, ikke bare fra vår side, men også for å mobilisere støtte blant andre land i Europa og i resten av verden. Palestinernes sak og det som skjer i Gaza, er øverst på vår agenda egentlig uansett hvilket land vi møter, men la meg legge til den ekstremt alvorlige situasjonen som er på Vestbredden, som virkelig kommer i skyggen av alt annet som skjer.

Presidenten [10:38:08]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Erlend Larsen (H) [10:38:28]: Ting tyder på at Island vil framskynde sin EU-søknad, og til Politico kunne kilder nylig avsløre at en folkeavstemning på sagaøya kan bli aktuelt så tidlig som i august i år. Det skyldes den endrede verdenssituasjonen, ikke minst gjennom Trumps sterke interesse for Grønland, noe som har gitt liv til EU-debatten på Island.

Trump's sterke interesse for Grønland har også skapt økt interesse og forståelse for EU her hjemme. Jordbrukssektoren er kanskje den sektoren som vil påvirkes mest av et EU-medlemskap. I stor grad skyldes det hvordan norsk landbruk er innrettet, ikke minst siden landbruket er så sterkt utsatt for landbrukspolitiske mål og virkemidler. For oss i Norge er det viktig med et landbruk i hele landet, sikker selvforsyning og bosetting over hele landet. Landbruk er en viktig del av distriktpolitikken vår. Dette er viktige elementer også for oss i Høyre.

EU er også opptatt av å sikre europeisk matproduksjon, matsikkerhet, bønderes inntekter og landbruk som del av europeisk distriktpolitikk. Denne betydningen har økt i EU i deres møte med et forverret trusselbilde. Det vil derfor være hensiktsmessig å knytte norsk landbruk tettere opp mot de initiativene som nå tas i Europa, både for å trygge grunnlaget for norsk landbruk på sikt og for å legge grunnlaget for et mulig framtidig norsk medlemskap.

Enkelte har antydnet at det norske landbruket trenger åtte til ti år på å tilpasse seg et EU-medlemskap. Mye skjer på så mange år, så mitt spørsmål til landbruksministeren er: Hva gjør regjeringen for å forberede det norske landbruket på et eventuelt EU-medlemskap?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:40:10]: Takk for spørsmålet. Det er slik, som både statsministeren og utenriksministeren har svart i flere runder om EU-debatt her, at regjeringens standpunkt er å følge opp Norges forpliktelser gjennom EØS-avtalen og fokusere fullt ut på samarbeidet med europeiske land gjennom den – og, i den urolige tiden internasjonalt, i forsvarspolitikken også gjennom NATO-alliansen.

Regjeringen har ikke tenkt å ta noe initiativ til en EU-søknad. Det er det viktigste svaret på spørsmålet som representanten stiller.

Erlend Larsen (H) [10:40:48]: Norsk landbruk er ikke helt utenfor EU. Norge har valgt å ta inn EUs regler om mattrygghet. EU-lovgivningen stiller verdens strengeste krav til hygiene, dyrevelferd og behandling av mat og drikke i alle ledd. De strenge kravene har ført til at også vi i Norge har måttet stille strengere krav til f.eks. meierier og slakterier. Landene som er med i EU, er en del av EUs landbrukspolitikk, men de har samtidig full anledning til å ha sin egen landbrukspolitikk i tillegg. Å stå utenfor EU har ikke hindret det EU-motstanderne frykter: stordrift, økonomisk press og konsentrasjon av eierskap. Det blir færre og større gårdsbruk, og sysselsettingen går ned, også i Norge. Erfaringene fra Finland, Sverige og Østerrike viser at de landene som lyktes best, var de som brukte mange år før medlemskap på å tilpasse seg et medlemskap. Mitt spørsmål til landbruksministeren er da: Hvilke tiltak bør vi sette inn for å forberede norsk landbruk på en tettere integrasjon med Europa?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:41:43]: Det er ulikheter mellom de landene som representanten Larsen her nevner. Det er ulikheter mellom f.eks. Finland og Sverige når det gjelder den politikken de har. Men det som helt sikkert vil være en forskjell – eventuelt – går bl.a. på importvern, og også på den norske jordbruksmodellen med forhandlinger mellom faglagene. Vi hadde 125-årsjubileum for hovedavtalen for jordbruket her i fjor, og da var det representanter fra den finske næringen som sa at de har måttet endre sitt forhandlingssystem etter at de gikk inn i EU. Det kan være to eksempler på ordninger som – i så fall – vil måtte endres. Men dette er jo først og fremst en helt hypotetisk debatt, så jeg tror det er viktigst for regjeringen å fortsette det vi gjør i utenrikspolitikken, og ikke minst fortsette å oppfylle det Stortinget har vedtatt med hensyn til å jobbe for å forsterke selvforsyningen når det gjelder matproduksjon på norske ressurser.

Erlend Larsen (H) [10:42:44]: Jordbruk og matproduksjon gir 30 millioner arbeidsplasser, noe som tilsvarer 15 pst. av alle arbeidsplasser i EU. I Norge utgjør jordbruk og matproduksjon bare 3 pst. av alle arbeidsplasser. Matindustrien sliter med tilgang til råstoff fra norske slakterier og meierier. En fersk rapport viser at den norske markedsreguleringen gir flere feilinsentiver. Det har bl.a. medført at mange tusen tonn kjøtt har ligget på reguleringslager samtidig som bedrifter i kjøttbransjen har fått manko på kjøtt til sine produksjoner. Rapporten stiller dessuten spørsmål ved om fellesfi-

nansierte reguleringslagring av kjøtt faktisk bidrar til økt bondeinntekt, ettersom reguleringslagret vare må selges i det norske markedet til redusert pris. Vil landbruks- og matministeren ta initiativ til å få utredet hvorvidt dagens markedsregulering for kjøtt og egg faktisk bidrar til økt bondeinntekt under de forutsetningene som i dag gjelder?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:43:40]: Ja, det er helt klart at markedsreguleringen bidrar til økt bondeinntekt, men først og fremst mer stabil inntekt for de næringsdrivende i landbruket. Det har vi sett veldig tydelig nå i etterdønningene av koronapandemien og Ukraina-krigen, hvor internasjonale prissvingninger på f.eks. storfekjøtt har gått raskt opp og ned, mens utviklingen for norsk storfekjøtt har vært mye mer stabil. Nå er det faktisk sånn at norsk storfekjøtt produseres til en pris litt under verdensmarkedsprisen. Det er på grunn av at vi har den stabile markedsreguleringen som vi har, som gjør at bonden blir skånet for store prissvingninger, samtidig som vi også unngår betydelig matsvinn når vi ikke overproduserer i perioder.

Erlend Larsen (H) [10:44:35]: Utenriks- og forsvarskomiteen leverte nylig sin innstilling til et representantforslag om å utrede norsk EU-medlemskap. I innstillingen går Arbeiderpartiet mot en slik kunnskap-sinnhenting. Representanten Ine Eriksen Søreide etterlyste en utredning av norsk EU-medlemskap allerede i mai 2022 i denne sal og fikk til svar fra daværende næringsminister Vestre at det ville være et veldig omfattende arbeid. Slik kunnskap ville imidlertid vært veldig nyttig for videre utvikling av norsk landbruk. Vi trenger en ny debatt om Norges tilknytningsform til Europa, og den må være fordomsfri og kunnskapsbasert.

Kan statsråden forklare hvorfor Støre-regjeringen motsetter seg å utrede hvilke konsekvenser et norsk EU-medlemskap vil ha for ivaretagelsen av norske interesser i samarbeidet med EU?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:45:26]: Det Støre-regjeringen har gjort, er bl.a. å ha fått lagt fram en viktig EØS-utredning, som viser at EØS-avtalen har tjent Norge godt. Den viser også at avtalen har betydning for næringsmiddelindustrien. For å ta et eksempel: Vi har gjennom råvarekompensasjonsordningen muligheten til å ha næringsmiddelindustri i Norge, slik at de bedriftene får tilgang til råvarer og er konkurranse-dyktige på den måten. EØS-avtalen sørger for at vi har gode muligheter for landbruk i primærproduksjonen, og den har det ved seg at vi også kan ha en sterk næringsmiddelindustri i Norge.

Det å utnytte det handlingsrommet og følge opp forpliktelsene som EØS-avtalen gir i en urolig tid i ver-

den, er som sagt regjeringens hovedspor i vårt samarbeid med Europa, og det står vi veldig støtt i. Det er viktig at vi, for Norges del, prioriterer kreftene og ressursene våre på akkurat det viktige spørsmålet.

Une Bastholm (MDG) [10:46:32]: Når Norges samarbeid med EU framover bør bli tettere og mer integrert, er det også viktig at det ikke ødelegger for norsk selvforsyning av mat. Det handler om norsk matsikkerhet, men også om legitimiteten og tilliten til det samarbeidet med våre naboland ute i den norske befolkningen og i næringslivet og blant matprodusenter. Likevel er det akkurat den typen konflikt regjeringen nå legger opp til, som da statsråden for få dager siden lanserte sin modell for kompensasjon til løkbønder, som nå på veldig kort tid må forholde seg til nye grenseverdier for kadmium i løk. Det er snakk om et lite antall løkprodusenter i Mjøsområdet som står for 40 pst. av produksjonen av løk i Norge, og som på veldig kort tid må omstille seg. De har ikke andre risikoreduserende tiltak enn å la være å sette den løken i jorda, i et område hvor de ikke er helt trygge på at de kan få solgt den. De taper – uansett hva de gjør nå – fordi Stortinget og regjeringen over lang tid har sviktet i å følge opp med ordninger. Hvorfor er det rimelig?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:47:38]: Her er det viktig å gå tilbake til det vedtaket som Stortinget fattet den 29. januar. Det var et forslag som ble fremmet av Høyre og MDG, der ordlyden var at vi fra regjeringens side skulle legge fram «forslag om støtte til ytterligere kartlegging av kadmium i berørte områder samt en vurdering av andre midlertidige tiltak for å avhjelpe løkprodusenter ved inntektsbortfall». Den vurderingen har regjeringen levert på under tre uker. Det er så raskt det går an.

Som representanten vet, har vi noen viktige forsikringsordninger for norsk jordbruksproduksjon, bl.a. en ordning for inntektsbortfall ved produksjonssvikt, og den har samme kompensasjonsgrad. Dette har blitt levert så raskt det går an, og det er viktig, for løken skal settes i jorda. Her har regjeringen fulgt opp – konkret og innen veldig kort tid.

Une Bastholm (MDG) [10:48:40]: Det er bra at vi har fått på bordet et forslag fra regjeringen som Stortinget nå kan forbedre. Det regjeringen har valgt, er å legge seg på en ordning, egentlig en tilskuddsordning innrettet for produksjonssvikt, altså for avlingsskadeerstatning, som gjelder f.eks. for løk før den er høstet, kjølt ned, tørket, pakket og levert, altså alle de kostnadene produsenten har med å få løken ut i markedet. Det er ikke en ordning som er godt tilpasset den veldig spesielle situasjonen vi har nå, hvor vi egentlig trenger en

midlertidig kompensasjon på ett år for dem som – etter at de har kjøpt setteløk – er nødt til å forholde seg til nye regler for grenseverdier, og som over tid ikke har fått hjelp fra regjeringen. Flere av disse produsentene opplever også at de ikke har fått svar fra regjeringen når de ønsker samtaler om hvordan de kan tilpasse seg nye grenseverdier.

Hvorfor er det rimelig at matprodusenter i Norge skal straffes for å utnytte sin matjord best mulig fordi det har en risiko, når vi alle sammen er klar over at vi ikke har full kunnskap i dag?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:49:46]: Det er, som representanten Bastholm sa, en midlertidig ordning, og det er jo akkurat det regjeringen har foreslått for 2026. Det er også grunnen til at det var viktig at den kom så fort.

Dette er et forslag fra regjeringens side som skal behandles i Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Hvis regjeringens budsjettpartnere her på Stortinget eventuelt skulle ønske å foreslå mer penger til en slik ordning, vil det føre til justeringer på budsjettet for inneværende år – på andre poster. Det er jo sånn forhandlingene fungerer. Det kan man selvfølgelig gjøre, men det må i så fall bli en del av forhandlingene om revidert nasjonalbudsjett.

Geir Pollestad (Sp) [10:50:41]: Dei laukbøndene som er ramma av den plutselige snuoperasjonen som skjedde, er ikkje veldig imponerte av det regjeringa har levert. Dei har fått veta at dei skal få 70 pst. kompensasjon, men dei har ikkje fått veta kva det er 70 pst. av. Dei har ikkje fått veta noko om vilkåra som ligg inne, og her vert det peika på at ein må venta til revidert nasjonalbudsjett. Det er litt seint å gjera tilpassingar til årets sesong – lauken er i full vekst når den tida kjem.

Som grunngeving for 70 pst. skriv og seier landbruksministeren at det er fordi ein skal kunna gjera tilpassingar, men når me står her no, i slutten av februar, kva tilpassingar er det ein tenkjer laukbøndene i f.eks. Innlandet kan gjera for å tilpassa seg dei nye kadmiumkrava?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:51:36]: Vi har hatt møte med både næringen og representanter for løkprodusentene, og vi har også hatt møte der Norsk Landbruksrådgeving har vært med. Dette har vært en kjent tematikk over flere år. Derfor er det allerede gjennomført kartlegginger i disse områdene, som viser ulik grad av tungmetaller i jorda.

I vårt forslag foreslår vi å bruke ytterligere 5 mill. kr på inneværende års statsbudsjett for kartlegging av tungmetaller i jorda i disse områdene, sånn at man får enda bedre kunnskap om hvor det kan være smart å

produsere løk, og hvor risikoen blir for stor. Det er ingen – ei heller næringen selv – som ønsker å produsere løk som kommer til å få et for høyt innhold av tungmetallet kadmium, så det at vi bevilger penger som også kan brukes for inneværende år, for å forsterke kunnskapen, er en viktig del av det samlede arbeidet. Sammen med næringen ser vi på muligheter for å bruke videre de områdene som egner seg.

Geir Pollestad (Sp) [10:52:40]: Det vert sagt at dette skal koma i revidert budsjett, og så har Stortinget til behandling eit forslag frå Senterpartiet om å betra ordningane for laukprodusentane. Etter å ha høyrte innlegget frå f.eks. MDG, er det stor sjanse for at eit sånt forslag får fleirtal, og at ein går inn for ei betydeleg betre ordning som gjev bøndene den sikkerheita dei fortener, i den situasjonen som har oppstått.

Då er mitt spørsmål: Viss Stortinget, f.eks. i mars, gjer eit tydeleg vedtak om at ein ønskjer ei betre ordning, vil statsråden då respektera det og leggja det inn i revidert budsjett?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:53:19]: Nå er det sånn at fordi vi har levert dette forslaget så raskt, er Landbruksdirektoratet allerede i gang med å utarbeide detaljene i den ordningen, for å følge opp. Landbruks- og matdepartementet er allerede i midten av mars trolig klar til å kommunisere ut hvordan ordningen kan fungere i detalj på det vi nå legger til grunn som vårt forslag, og som vi har kommunisert til næringskomiteen.

Grunnen til at vi gjør det så fort, er nettopp tidsaspektet. Man kunne sett for seg at dette skulle være en del av jordbruksforhandlingene. Vi har bevisst valgt å sluse det inn i revidert nasjonalbudsjett fordi det er et tidsaspekt som gjør at vi må handle fort. Da må vi komme tilbake med mer kunnskap når vi vet nøyaktig hva Landbruksdirektoratet har foreslått for hvordan ordningen skal fungere. Vi er som sagt klare til å kommunisere videre om detaljene i midten av mars.

Presidenten [10:54:11]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Lars Haltbrekken (SV) [10:54:29]: Spørsmålet går ikke til landbruksministeren, men til utviklingsministeren.

Et sterkt sivilsamfunn er en forutsetning for demokrati. Rett til fem ukers ferie, barnehage, gratis skolegang og rett til å gifte seg med den man elsker, er ikke en tilfeldig utvikling her hjemme. Det er resultat av fagbevegelsen, kvinnebevegelsen og resten av sivilsamfunnsorganisasjonenes harde kamp.

SV tror det er nettopp den organiserte grasrota som best kan føre kampen mot ulikhet og for rettigheter, de-

mokrati og fred. Derfor har SV også i lang tid arbeidet for at deler av utviklingsbudsjettet skal gå til sivilsamfunn. Gjennom forhandlinger med Arbeiderpartiet de siste årene har vi styrket den delen av utviklingsbudsjettet som går til disse formålene, med godt over en halv milliard. En liten del av den potten går til organisasjoner som bidrar til kunnskap og debatt om norsk utviklingspolitikk. Epstein-dokumentene og den berettigede kritikken av norsk støtte til IPI minner oss alle om hvor viktig det er med en kritisk debatt om norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

De siste ukene har det imidlertid kommet alarmende nyheter om at mer enn ti organisasjoner som i årvis har vært støttet over denne ordningen, har fått avslag på sine søknader. Begrunnelsen for avslagene virker noe tilfeldig og varierer i stor grad, men de fleste organisasjonene har en fellesnevner: De er medlemsbaserte, de er demokratiske organisasjoner, og mange av dem er ungdomsorganisasjoner.

SV og Arbeiderpartiet har stått hverandre nær i utviklingspolitikken, og regjeringen har selv understreket at mangfold og engasjement er mål for sivilsamfunnsstøtten. Mitt spørsmål er: Vil utviklingsministeren sørge for at disse målene følges opp i praksis, sånn at vi kan ha en mangfoldig debatt om norsk utviklingspolitikk i årene framover som også rommer ungdommen?

Statsråd Åsmund Aukrust [10:56:32]: Takk til Lars Haltbrekken for det jeg synes var et godt spørsmål og mange viktige poenger most inn i to minutter. Jeg er helt enig i at sivilsamfunn er ekstremt viktig, spesielt der ute, selvsagt. Sivilsamfunnsposten som bevilges over utviklingsbudsjettet, skal jo gå til partnere der ute. De står i frontlinjen mot veldig mange av de endringene vi nå ser i verden, de store tilbakeslagene vi møter når det gjelder likestilling, menneskerettigheter og demokrati. Vi vet at sivilsamfunn veldig ofte er blant de mest effektive i å nå folk som er på bakken.

Jeg er helt enig i at det er viktig med organisasjoner her hjemme i Norge for å ha kritiske spørsmål, en opplyst debatt og muligheten til å engasjere vanlige folk, mennesker som er opptatt av internasjonal politikk og internasjonal solidaritet. Det er det heldigvis veldig mange av i Norge. Både jeg og representanten Haltbrekken har vært aktive i flere av disse organisasjonene selv og har faktisk også jobbet sammen i et par av organisasjonene.

Derfor mener jeg at infostøtten er veldig viktig, og derfor ønsket vi, og bestemte oss for, å opprettholde den. Den har fått kritikk fordi mange mener man heller burde brukt de samme pengene ute. Jeg mener det er fullt forsvarlig og helt riktig, også for en god utviklingspolitikk, at vi har organisasjoner her hjemme. Derfor

har vi på vårt felt gitt 80 mill. kr hvert år. Nå ligger tilskuddet ute for de neste fem årene. Heldigvis – vil jeg egentlig si – er det veldig mange som har søkt. Det er gitt tilslag på 980 mill. kr, og det er søkt om mer enn 900 mill. kr. Det er mer enn dobbelt så mange søkere og mer enn dobbelt så store summer som tidligere. Det er Norad som har behandlet og innvilget. Dersom det er eventuelle klager, kommer det til Utenriksdepartementet.

Lars Haltbrekken (SV) [10:58:37]: Jeg takker for skryt fra utviklingsministeren for spørsmålet.

I sitt svar på et skriftlig spørsmål fra representanten Bergstø i forrige uke kunngjorde ministeren at Norad har fått i oppdrag å øke resultatoppnåelsen og effektiviteten i sivilsamfunnsstøtten. Resultater og effektivitet er viktig. Vi skal bruke norske skattepenger med omhu, men dette er en sektor som virkelig har rapportert detaljert om resultatene de siste årene. Noen av oss vil kanskje mene at rapporteringskravene har gått litt langt, og at det har resultert i at grasrotorganisasjoner basert på frivillig arbeidsinnsats ikke lenger kan få støtte, selv om de ofte er de mest effektive når det gjelder å bruke den støtten.

Det samme kan sies om informasjonsstøtten. Det er åpenbart at ungdomsorganisasjoner ikke har samme mulighet som profesjonaliserte NGO-er til å sette de riktige ordene inn i intrikate skjemaer, men det kan være nettopp disse organisasjonene som får mest ut av pengene. Spørsmålet mitt er om utviklingsministeren deler disse bekymringene knyttet til økte rapporteringskrav.

Statsråd Åsmund Aukrust [10:59:44]: Det er et veldig godt spørsmål. Dette er et skikkelig dilemma. Det er veldig viktig med rapportering om både hva man ønsker å oppnå, og hva man faktisk leverer på. Dette er fellesskapets ressurser, og vi som forvalter dem, enten det er regjeringen, de ansatte i departementene eller – ikke minst – Stortinget som bevilgende myndighet, må vite at hver eneste krone brukes på best mulig måte.

Det er også et balansepunkt. Når er kravene til rapportskrivning så høye at det blir mindre effektivitet av det? Det er ikke et presist svar på hvor det balansepunktet ligger, men jeg mener det er noe vi bør ha kritiske spørsmål til hverandre om. Hver gang noen ber om mer rapportering, som det jo kan finnes gode grunner til, jf. diskusjonen vi hadde i starten av denne spørretimen, bør det problematiseres. Jeg deler altså det synspunktet. For meg og for regjeringen er det veldig viktig at vi har et aktivt ungdomsmiljø også innenfor det internasjonale arbeidet.

Lars Haltbrekken (SV) [11:00:43]: Jeg takker igjen for svaret.

Vi lever i dag i en tid der autoritære krefter er på frammarsj og konflikt og polarisering truer. Norge er avhengig av å ha gode kontaktflater rundt omkring i verden for å forstå verden og for å få tillit. Norske sivilsamfunnsorganisasjoner som i en årrekke har samarbeidet med lokale organisasjoner rundt omkring i verden, utgjør mange steder Norges øyne og ører og bidrar med tillitsforhold på bakken som vi ellers ikke ville hatt. Jeg har mottatt bekymringsfulle meldinger om at den allerede stramme potten til sivilsamfunnsorganisasjoner nå skal åpnes for internasjonale aktører, samtidig som stadig færre norske organisasjoner mottar støtte. Spørsmålet er om utviklingsministeren kan betrygge oss om at verdifulle relasjoner som norske utviklingsorganisasjoner har bygd opp på bakken over tid med lokale organisasjoner i fattige land, vil bli ivaretatt.

Statsråd Åsmund Aukrust [11:01:49]: Dette bevilges hos Norad. Jeg er veldig glad for at vi har fått et bedre og mye mer profesjonelt system, fordi det er så store summer det er snakk om. Det er Norad som gjør det, og så er det regjeringen og departementet som bestemmer og styrer politikken. De enkelte søknadene ligger altså hos Norad.

Også her vil jeg si at det er et balansepunkt. Det viktigste med støtten til sivilsamfunnet er at den når ut til organisasjonene på bakken der ute. Av og til kan det være et byråkratiserende ledd hvor penger forsvinner på veien, dersom det går gjennom norske organisasjoner. Samtidig er det norske organisasjoner som spiller en kjempeviktig rolle. Som jeg sa, spiller f.eks. Røde Kors-bevegelsen, Flyktninghjelpen og Norsk Folkehjelp en helt avgjørende rolle. De er veldig viktige partnere for oss. Det er jo når vi jobber sammen vi virkelig kan oppnå store ting. Lars Haltbrekken sto selv i spissen for arbeidet med regnskogsatsingen. Arbeidet mot klasevåpen og landminer er også eksempler på hvorfor vi har arbeidet sammen med sivilsamfunn.

Lars Haltbrekken (SV) [11:02:55]: Jeg takker for svaret og har et siste spørsmål til utviklingsministeren.

Regjeringen har satt likestilling høyt på dagsordenen i sin utviklingspolitikk. Under framleggelsen av årets statsbudsjett sa utviklingsministeren at også dette vil bli reflektert i utviklingsbudsjettet. Ministeren skal ha honnør for å ha økt støtten til UN Women, mfl., men det hjelper ikke å gi med den ene hånden for så å ta med den andre. I den nevnte tildelingen av informasjonsstøtte er det ingen av organisasjonene som spesifikt retter seg mot kvinner og likestilling, som har fått innvilget støtte. I en tid hvor oppslutningen om likestilling går ned, og spesielt blant unge, er det viktig at det finnes stemmer som kan snakke om internasjonale likestillingsproblemstillinger også i den norske offentligheten.

Spørsmålet er om utviklingsministeren vil sørge for en mer helhetlig satsing på likestilling, sånn at vi også får en debatt i Norge om dette.

Statsråd Åsmund Aukrust [11:03:57]: Når det gjelder de organisasjonene som har fått infostøtte, må jeg svare veldig byråkratisk. De som har fått avslag, har full klageadgang. Da kommer det til departementet, og da må det behandles på skikkelig måte. Derfor skal de få eventuelle svar fra departementet på den måten.

Når det er sagt, er jeg helt enig i at arbeidet for likestilling er noe av det aller viktigste. Jeg tror at vi i utenriks- og utviklingspolitikken må prioritere tøffere med hensyn til hva vi tror Norge kan bidra med. Det som blir en håpløs debatt, er å spørre oss hva som er viktigst, for alt er jo viktig, innenfor alle områder. Jeg tror vi bør stille oss spørsmålet: Hvor trengs Norges stemme aller mest? Jeg tror arbeidet for likestilling er et sånt område, fordi vi har veldig mye kompetanse, veldig mye erfaring og veldig mye å bringe til torgs, men også fordi hvis ikke Norge tar den rollen, er det få andre land som er villig til å gjøre det. Rett før jeg kom hit i dag, møtte jeg direktøren av UNFPA, FNs organisasjon som arbeider med disse spørsmålene. Jeg spurte: Hva er ditt råd til Norge? Da var svaret: Fortsett å gjøre det dere gjør, dere er vår viktigste stemme og allierte. Det skal denne regjeringen fortsette å gjøre.

Presidenten [11:05:04]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Tor André Johnsen (FrP) [11:05:16]: Matprisene har skutt i været under dagens Arbeiderparti-regjering, og inflasjonen fortsetter å være høy. Samtidig foreslår Arbeiderpartiet til stadighet nye avgifter, nye reguleringer og forskjellige nye tiltak for landbruket – i klimaets navn. Miljødirektoratet foreslo nylig noen tiltak på klimaområdet. De forslagene ville bl.a. kunne ført til økte kjøttpriser med hele 50 pst. I statsbudsjettet foreslo regjeringen å innføre en CO₂-avgift på gjødsel, CO₂-avgiften på drivstoff blir stadig økt for hele matsystemet, og så har man ETS2, som vil øke drivstoffprisene ytterligere i 2028. I tillegg åpner Arbeiderpartiet, i hvert fall i et intervju i Nationen, for at krav om metanhemmere i landbruket kan komme tilbake.

Disse dyre og symbolske klimatiltakene fører til høyere matpriser for alle nordmenn og rammer aller hardest dem som har minst fra før. Vi ser flere og flere stå i matkø, folk forteller i media om at de hopper over måltider for å ha råd til livets opphold, og en rapport fra SIFO sier at halvparten av aleneforeldrene ikke har råd til nødvendige matvarer.

Mitt spørsmål går da til landbruksministeren: Hvor mye er statsråden villig til å øke matprisene med for å fi-

nansiere symbolske klimatiltak som i svært liten grad bidrar til å kutte globale utslipp?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:06:50]: Det er helt riktig at prisen på dagligvarer har økt de siste årene, men ser man på hva som har økt mest, er det gjerne produkter fra jordbruket i helt andre land, som kaffe, kakao og andre varer vi importerer. For en del av de norskproduserte varene har prisstigningen faktisk vært mindre. I snitt har Norge over denne inflasjonsperioden ligget på om lag samme nivå som andre land rundt oss, slik finansminister Jens Stoltenberg også har svart på et tidligere spørsmål fra representanten Hans Andreas Limi fra FrP.

Så til Johnsens del av spørsmålet som går på natur-, klima- og miljøpolitikken: De siste årene har vi sammen med jordbrukets faglag prioritert en betydelig del av de økte midlene som går til jordbruksavtalen over statsbudsjettet, for å gjøre matproduksjonen i Norge enda mer bærekraftig, ta vare på det biologiske mangfoldet og få ned utslippene til både vann og luft. Et konkret eksempel som vi har prioritert tungt, er arbeidet for å få livet tilbake i Oslofjorden. Der er det slik at bøndene nå får tilskudd for å drive mindre jordbearbeiding på høsten. Vi har grønt plantedekke rundt Oslofjorden større deler av året og binder på den måten karbon, samtidig som vi bruker disse arealene til bl.a. å produsere norsk korn til både brød og fôr. Dette er et arbeid vi gjør grundig, sammen med faglagene. Vi følger opp de målene Stortinget har sagt at vi skal jobbe med: både forsterke selvforsyningen og få ned utslippene.

Tor André Johnsen (FrP) [11:08:38]: Riksrevisjonen sa før sommeren i fjor at ingenting tyder på at det er mulig å gjennomføre de utslippskuttene som er uttrykt i landbrukets klimaavtale. Regjeringens mål om utslippskutt står i sterk kontrast til målene som ministeren selv akkurat var inne på: økt matproduksjon, økt matberedskap og verdiskaping i sektoren. Likevel går en tredjedel av jordbruksavtalen – nesten 11 mrd. kr. av skattebetalernes penger – nettopp til klima- og miljøtiltak.

Hvorfor prioriterer statsråden å binde opp nesten 11 mrd. kr i symbolske klimatiltak, med svak og usikker effekt, i stedet for å gi skattelette og kostnadsreduksjoner som faktisk styrker økonomien til folk flest og reduserer matprisene?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:09:31]: Det er helt riktig at en tredjedel av jordbruksavtalen nå går til tiltak med natur-, klima- og miljøeffekt. Det har vært en historisk opptrapping under denne regjeringen for å forsterke den siden av natur- og miljøpolitikken ytterligere. Når Johnsen kaller det «symbolske klimatiltak»,

vil jeg anbefale representanten å snakke mer med konkrete folk i næringen, for her ligger det en lang rekke tiltak som er veldig populære blant mange matprodusenter, enten det er spesielle miljøtiltak i landbruket eller regionale miljøprogram. Mange sier de ønsker at vi skal forsterke disse ordningene ytterligere, f.eks. i beiteområder rundt om i landet vårt, sånn at vi kan utnytte enda mer, bl.a. av utmarka, på en bærekraftig måte.

Her ligger det god politikk, praktisk politikk, som er viktig for å ivareta det biologiske mangfoldet vi har i Norge, og samtidig få ned utslippene til luft og vann.

Geir Pollestad (Sp) [11:10:46]: Sjølvforsyninga i Noreg er for låg, og me er eit land der ein i stor grad brukar gras til å produsera mat.

Regjeringa har nyleg fått ein rapport frå Miljødirektoratet som tek til orde for kraftig redusert kjøttforbruk i Noreg. Dei skriv rett ut at det vil bety at 35 pst. av arealet vårt vil verta overflødig – i hovudsak på Vestlandet, i Nord-Noreg og i distrikta. Det er eit svært dramatisk forslag som har kome frå Miljødirektoratet. Dei føreslår ei avgift på kjøtt på 50 pst. for å få folk med middels og låge inntekter til eigentleg å slutta å eta kjøtt. Landbruksministeren har vorte utfordra på dette, og eg vil òg utfordra han: Meiner landbruksministeren at dette er ein god idé?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:11:47]: Det er helt riktig som representanten Pollestad sier: Selvforsyningen er for lav. Derfor er det godt nytt at selvforsyningen har gått litt opp etter at representanten ble representant og vi fikk en ny landbruks- og matminister i siste produksjonssesong. Den utviklingen skal vi jobbe med å forsterke.

Representanten spør om det er en god idé å forsterke arbeidet, og hvilke tiltak vi bør gjøre innenfor klimaarbeidet. Som jeg svarte Nationen på det konkrete spørsmålet, mener jeg det er en god idé å forsterke matproduksjonen på de naturressursene vi har, bruke mer gress og beite i føret til melk- og kjøttproduksjon, øke kornproduksjonen, som vi nå gjør, og også forsterke mulighetene for å produsere mer proteinvekster, som erter og åkerbønner, sånn at vi blir mindre avhengige av å importere f.eks. soyabønner og andre typer fôrvarer produsert i tropiske områder.

Geir Pollestad (Sp) [11:12:46]: Eg får mange svar på ting eg ikkje har spurt om. Spørsmålet mitt gjekk på om landbruksministeren støttar eller ikkje støttar ein kraftig auke, kanskje 50 pst., i avgifta på norsk kjøtt for å tvinga folk til å kjøpa mindre kjøtt enn dei ønskjer. Me veit at dette vil ramma dei med låge og middels inntekter aller, aller sterkast, og det vil ha dramatiske konsekvensar både for sjølvforsyninga vår og ikkje minst for

evna til å ha eit landbruk i heile landet. Eg skulle berre ønskt at landbruksministeren kunne svara ja eller nei på om han støttar dette forslaget til ei ny kjøtavgift som Miljødirektoratet har føreslått.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:13:25]: Vi har fra regjeringens side svart på dette flere ganger, og klima- og miljøministeren svarer at nei, det er ikke flertall på Stortinget for å innføre en sårn avgift. Derfor bruker vi kreftene på det som virkelig teller for å følge opp Stortingets vedtak, både for selvforsyningen og for å få ned utslippene, som jeg også redegjorde for i svaret på spørsmålet fra representanten Tor André Johnsen.

Geir Pollestad (Sp) [11:13:55]: Me har ikkje spørje-time i Stortinget og inviterer regjeringa for at regjeringa skal koma og fortelja kva Stortinget meiner, og om det fleirtal eller mindretal her.

Eg meiner: Kva meiner landbruksministeren om dette? Synest landbruksministeren det er ein god idé at f.eks. ei pakke med karbonadedeig som i dag kostar 100 kr, i framtida skal kosta 150 kr? Mitt spørsmål er ikkje kva Stortinget meiner. Eg lurar på kva som er landbruksministeren sitt synspunkt på dette. Seier han ja eller nei til ei kjøtavgift på 50 pst.?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:14:28]: Som statsråd er det ikke bare viktig å vite hva Stortinget mener, men også hva Stortinget faktisk vedtar, og hvilket flertall det er i denne salen. Derfor er det viktig for meg å følge opp de faktiske vedtakene som ligger til grunn, og at vi jobber med klima, natur og miljø sammen med faglagene i jordbruksavtalen. Det er den måten vi løser disse spørsmålene på. Så forholder vi oss også til at vi har et budsjettforlik her på Stortinget som sier hvordan skatte- og avgiftspolitikken skal være.

Presidenten [11:15:01]: Vi går til siste hovedspørsmål.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:15:17]: Spørsmålet mitt går til utviklingsministeren.

Norge bruker over 50 mrd. kr på bistand hvert år. Det er et stort beløp, og med et så stort beløp følger det også et stort ansvar. For KrF er det avgjørende at hver krone vi bruker på bistand, er så effektiv og målrettet som mulig, og med dokumenterbare resultater.

Bistand på sitt beste redder liv, gir unger skolegang, sikrer helsehjelp og legger grunnlaget for næringsutvikling og varig vekst. KrF mener at bistand i størst mulig grad bør gå til fattigdomsbekjempelse – til de fattigste landene og til de mest utsatte menneskene, altså de som trenger det mest. Etter den siste tids diskusjoner og prosesser her på Stortinget mener vi at vi må gi mindre pen-

ger til tenketanker i Genève og New York og mer penger til fattigdomsbekjempelse i Afrika sør for Sahara.

Dessverre viser analyser at med dagens regjering er andelen av bistand som går til faktisk fattigdomsbekjempelse, historisk lav. Norge var f.eks. en drivende kraft innen utdanning. Nå er den satsingen kraftig svekket – ja, nesten rasert. Samtidig brukes stadig mer av bistandsbudsjettet på flyktningutgifter i Norge, på brede globale formål og på dårlig dokumenterte klimatiltak, som i liten grad treffer de aller fattigste direkte. Det er lov å spørre: Har regjeringen mistet kompasset i bistandspolitikken?

Mitt spørsmål til statsråden er ganske enkelt: Mener statsråden at dagens bistandsbudsjett faktisk prioriterer de fattigste først? Og hvis svaret er ja: Hvordan kan det da ha seg at andelen som går direkte til fattigdomsreduksjon i verdens fattigste land, er rekordlav?

Statsråd Åsmund Aukrust [11:17:15]: Takk til representanten for det jeg synes er en god inngang til spørsmålet.

Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet deler synspunktet om at Norge skal bidra internasjonalt. Det er noe Norge som land har råd til, og det er lurt av Norge som land. Det er også i vår interesse med en tryggere og fredeligere verden. Det er ingen motsetning mellom hva som er bra for andre, og hva som er bra for oss selv.

Derfor skal vi som er opptatt av et godt bistandsbudsjett og at Norge skal arbeide for internasjonal solidaritet, også være de som er mest kritiske til måten vi gjør det på, for å vite at fellesskapet får mest mulig igjen av hver eneste krone vi bevilger.

Som allerede sagt mener jeg det er grunn til å ha et kritisk blikk på hva vi har gjort tidligere. Det er grunn til å sette spørsmålstegn ved noen av de tenketankene som har fått budsjettstøtte, både i de årene Kristelig Folkeparti satt i regjering med ansvaret for utviklingspolitikken, som jo flere av eksemplene som har kommet opp i dagens spørretime, har handlet om, og helt sikkert også knyttet til det som er dagens politikk.

Så mener jeg veldig bestemt at selv om vi har et høyt bistandsbudsjett, må vi også gjøre veldig tøffe prioriteringer, og egentlig tøffere og tøffere, for når alle andre land kutter, blir det mer press på hver krone vi bevilger. Derfor ser jeg fram til å ha prioriteringsdebatter. Det er det jeg har tatt initiativ til, at vi skal få en skikkelig debatt, en debatt om hva vi skal prioritere, som jeg har sagt i et tidligere svar. Det betyr at det er noe som sikkert er veldig viktig, som vi må gjøre mindre av – for å få råd til noe vi tror er enda viktigere at Norge bidrar til.

Når det gjelder spørsmålet om de fattigste landene, er det faktisk et litt vanskelig spørsmål, for f.eks. er Palestina regnet som et mellominntektsland. Jeg tror alle me-

ner at det palestinske folket er noen av verdens fattigste mennesker, slik krigen på Gaza har vært de siste tre årene. Det samme gjelder for Ukraina, som også er et mellominntektsland, men med millioner av mennesker som trenger internasjonal hjelp for å overleve. I dag er det disse to landene som får mest bistand av Norge.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:19:29]: KrF støtter statsrådens ambisjon om at vi må effektivisere, konsolidere og konsentrere bistanden, og vi kommer til å engasjere oss i det arbeidet som statsråden har varslet, med bistandsreform. Men én ting er hva statsråden sier når han nå snakker om den reformen – noe annet er hva han faktisk har gjort det siste året, og hva som har vært politikken til Støre-regjeringen. Realiteten de siste årene er jo det motsatte, med at en har fått mindre langsiktighet også i bistanden. Vi vet at nettopp langsiktighet er det avgjørende for resultatene. Det gir bedre planlegging, sterkere institusjoner og mer effektiv bruk av midlene. I andre sektorer, som samferdsel og forsvar, har vi jo langtidsplaner, så mitt neste spørsmål til statsråden er egentlig ganske enkelt: Vil han i forbindelse med bistandsreformen legge vekt på mer langsiktighet og kanskje også ta inn mer langtidsplantankegang i en ny utviklingspolitikk?

Statsråd Åsmund Aukrust [11:20:29]: Gjerne – det er absolutt en målsetting. Derfor ønsker jeg å legge det fram for Stortinget, slik at vi skal ha politiske debatter og møte hverandre. Jeg ønsker en mer kritisk debatt. Jeg ønsker at vi skal ha mer debatt mellom partiene om hva som er god utviklingspolitikk. Forhåpentligvis vil vi også kunne være enige om en god del, og der vi er enige, vil jo det gi forutsigbarhet, i hvert fall så lenge det er dette flertallet. Problemet til Kristelig Folkeparti er at de har inngått en allianse med Fremskrittspartiet, som ønsker å strupe bistandspolitikken og kutte en tredjedel av budsjettet over natten.

Det ble sagt at det hadde vært en endring til mindre forutsigbarhet under denne regjeringen. Det vil jeg si meg helt uenig i, for det som har vært den største satsingen til denne regjeringen – heldigvis med et enstemmig storting bak seg – er støtten til Ukraina. I dag er den første dagen inne i det femte året av fullskalakrigen i Ukraina, og det er bra at Stortinget har sluttet seg tverrpolitisk til et flerårig støtteprogram for Ukraina. Der var jo beskjeden at uavhengig av hvem som vinner og taper valget i årene som kommer, skal Norge fortsatt stå ved Ukrainas side, også i bistands- og utviklingspolitikken.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:21:38]: Utviklingsministeren har fortsatt ikke gitt et godt svar på kritikken mot at bistanden har blitt så utvannet de siste årene, og at andelen som går til faktisk fattigdomsbekjempel-

se, er rekordlav. Av verdens 839 millioner ekstremfattige lever flertallet i Afrika sør for Sahara. Det er også her verdens yngste befolkning bor. Mer enn halvparten er under 20 år, og samtidig er læringskrisen enorm. Bare én av ti tiåringer i Afrika sør for Sahara kan lese og forstå en enkel setning. I tillegg blir regionen rammet av store humanitære kriser, bl.a. i Sudan, Nigeria og Kongo. Regjeringens svar i årets bistandsbudsjett er kutt i støtten til UNDP, kutt i støtten til UNICEF og kutt i regionbevilgningen til Afrika. Dette kommer på toppen av de dramatiske bistandskuttene vi har sett fra USA og flere andre europeiske land. Vi har også lagt ned utenriksstasjoner i Afrika sør for Sahara de siste årene.

Ser utviklingsministeren at dette samlet kan framstå som at Norge følger andre vestlige land i å nedprioritere Afrika?

Statsråd Åsmund Aukrust [11:22:44]: Det er jeg helt uenig med representanten i. Ikke bare er jeg uenig i det, men de fleste afrikanske ledere er også uenig i det. Det beste eksempelet er at i fjor hadde Sør-Afrika for første gang et G20-år i Afrika. Sørafrikanerne hadde et historisk formannskap. Der var det få land som ble invitert inn rundt bordet på alle møtene, men Norge var ett av de landene, nettopp fordi vi har så mye å bidra med på det afrikanske kontinentet.

Vi bidrar med bistand, men la meg si det sånn: Det viktigste i mine møter med afrikanske ledere er ikke spørsmål om mer bistand; det er spørsmål om hvordan vi kan få til mer investeringer, og hvordan vi kan arbeide mer som partnere. Den tiden hvor rike land skal gi gaver til fattige land, er forbi. Nå er det partnerskap vi snakker om. Utviklingspolitikken ønsker jeg som sagt en full gjennomgang av. Den kommer til å handle om bistandsbudsjettet, men den kommer også til å handle om hva slags verktøy vi har i utviklingspolitikken, som handler om veldig mye mer enn bistand.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:23:49]: Jeg viser bare til det som er vedtatt i budsjettet.

Siste spørsmål: Jeg registrerte en uttalelse fra utviklingsministeren til avisen Vårt Land for et par uker siden om at det er for mange FN-organisasjoner, at det fører til dobbeltarbeid, og at regjeringen ønsker mindre fragmentering i bistanden. Dette er en situasjonsbeskrivelse som jeg langt på vei deler, spesielt i en tid der FN-systemet er under betydelig økonomisk press. Samtidig har UNRWA, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten, over tid hatt en særstilling i den humanitære innsatsen for Palestina og i Midtøsten. Samtidig har vi etter 7. oktober 2023 sett at andre FN-organisasjoner har overtatt deler av arbeidet, bl.a. innen mat og helsehjelp. Vil statsråden i den varslede bistandsreformen og gjennomgangen av FN-systemet også ta en

kritisk vurdering av UNRWAs ansvar og om det kan ivaretas bedre av andre FN-organisasjoner?

Statsråd Åsmund Aukrust [11:24:50]: Jeg vil definitivt se på hvordan vi arbeider best med FN-organisasjonene. En reform av FN får vi jo ikke til alene, men der engasjerer Norge seg veldig sterkt. Så må vi også tenke på hvordan vi unngår fragmentering av de pengene vi kan bevilge selv.

Når det gjelder UNRWA, er det en helt spesiell organisasjon, for de er livlinen for palestinere i Palestina og i nabolandene. De har vært utsatt for et helt ekstremt press gjennom bistandskutt – ikke av økonomiske grunner, men av politiske grunner – fra mange land i Europa og har blitt erklært ulovlig av Knesset i Israel. UNRWA er selve livsnerven for det palestinske folk. Her vet jeg at vi er helt uenige med Kristelig Folkeparti, som sammen med Fremskrittspartiet har foreslått å strupe den organisasjonen. Jeg er veldig stolt av at Norge har vært et land som har gått foran i støtten til UNRWA, som som sagt er en annerledes FN-organisasjon enn de andre, fordi det er både en humanitær FN-organisasjon og en organisasjon som på mange måter har tatt over velferdssamfunnet for det palestinske folk, fordi de lever under krig og okkupasjon.

Presidenten [11:25:56]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:25:57]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:25:58]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmålene 1, 3 og 4, fra henholdsvis representantene Stig Atle Abrahamsen, Bjørn Larsen og Erlend Svardal Bøe til helse- og omsorgsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 2, fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren, er trukket.

Spørsmål 16, fra representanten Tom Staahle til kommunal- og distriktsministeren, er overført til justis- og beredskapsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 17, fra representanten Bård Hoksrud til digitaliserings- og forvaltningsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 1

Fra representanten fra Stig Atle Abrahamsen til helse- og omsorgsministeren:

«Regjeringen har fremholdt at ventetidsløftet har virket, men da telles kun ventetiden til første møte med sykehuset, deretter kommer man på en ny intern venteliste. Tall fra Helse Bergen viser at ventetiden på den tidligere hemmelige ventelisten i snitt er på 239 dager, 2 000 pasienter har ventet i over et år, og den som har ventet lengst har ventet i over fire år.

Vil statsråden beklage overfor pasienter som har ventet urimelig lenge, og hva vil statsråden gjøre for at pasienter får raskere behandling?»

Presidenten [11:26:00]: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 2

Fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren:

«Finnmarkssykehuset HF er mer eller mindre i gang med å legge ned fødetilbudet i Alta. Denne sommeren er det varslet at fødestua skal være stengt i to måneder, og at alle jordmødrene flyttes til Hammerfest. På Helgeland er det også varslet kutt i fødetilbudet. Fødestua i Brønnøysund stenges 20. mars klokka 08, og alle fødende på Sør-Helgeland blir da henvist til sykehuset i Sandnessjøen.

Vil statsråden sette en stopper for en slik sentralisering av fødetilbudene?»

Presidenten [11:26:07]: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 3

Fra representanten Bjørn Larsen til helse- og omsorgsministeren:

«I NRK-debatten 12. februar slo statsråden fast at ambulansestasjonen i Mosjøen 'bygges'. Det er ikke riktig. Byggesaken er ikke ferdig behandlet, prosjektet har vært avslått, og midlertidige lokaler er under kraftig kritikk fra både kommunen og Arbeidstilsynet. At enkelte kan være litt lemfeldige med sannheten, er ikke noe nytt. Det har vi erfart denne høsten.

Hvorfor gir statsråden befolkningen inntrykk av at stasjonen bygges, når man i realiteten ikke har satt spaden i jorda og saken fortsatt er uavklart?»

Spørsmål 4

Fra representanten Erlend Svardal Bøe til helse- og omsorgsministeren:

«Regjeringen har flere ganger skrytt av at ventetiden for pasientene går ned, men mange opplever fortsatt

lang ventetid for å få helsehjelp, og andelen avviste pasienter har økt kraftig. Pasient- og brukerombudet etterlyser større åpenhet om det de kaller for 'ekte ventetid i helsetjenesten'. Flere saker viser at pasienter settes på interne ventelister og regjeringen snakker i stor grad om ventetid for når pasienten første gang har kontakt med sykehuset, og ikke for når en faktisk får helsehjelp.

Er Ventetidsløftet blitt en ventetidsbløff?»

Presidenten [11:26:13]: Spørsmålene 3 og 4 er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 5

Tom Staahle (FrP) [11:26:17]: «Finansdepartementet har en NOU fra Sparebankutvalget liggende. Stortinget venter på å få den til behandling. Fem av syv representanter i utvalget jobber i Finansdepartementet og er sentrale i behandlingen av utvalgets innstilling.

Hvordan vil statsråden sikre tillit til beslutningsprosessen når embetsverk har hatt en sentral rolle i sekretariatet samtidig som de skal forberede departementets oppfølging av forslagene, og mener statsråden at en slik praksis ivaretar prinsippene om god forvaltningsskikk og unngår rolleblanding?»

Statsråd Jens Stoltenberg [11:27:01]: Sparebankutvalget har på oppdrag fra Finansdepartementet utredet regler for sparebankenes kapitalstruktur. Målet har vært å ivareta sparebankenes egenart og samfunnsfunksjon. Utredningen har vært på høring, og det er kommet inn mange høringsinnspill, som departementet vurderer grundig. Utvalget besto av fem eksterne medlemmer med solid kompetanse: to professorer, en advokat og to økonomer. Det er utvalgsmedlemmene som står bak anbefalingene i utredningen. Utvalget har fått hjelp fra et sekretariat. Sekretariatet ble ledet av en ekstern akademiker og besto for øvrig av ansatte i Norges Bank, Finansdepartementet og Finanstilsynet.

For at offentlige utvalg skal kunne gjøre den jobben de blir satt til, er det viktig at de får støtte i et sekretariat. Sekretariatet bistår med faktagrunnlag og opplyser utvalgets diskusjoner, men det er utvalgsmedlemmene som konkluderer. Det er helt vanlig og ofte helt nødvendig at departementsansatte deltar i sekretariatet for offentlige utvalg. Det har vært tilfellet for de fleste utvalg på Finansdepartementets område, under både nåværende regjering og tidligere regjeringer. Eksempler på dette er skatteutvalget, betalingsutvalget, finanstilsynslovutvalget, verdipapirlovutvalget og eiendomsmeglingsutvalget. Det er heller ikke uvanlig at departementsansatte som har deltatt i et sekretariat, også deltar i oppfølgingen av utredningen. Slikt arbeid krever ofte

spesialkompetanse og inngående kunnskap om temaet for utredningen. Dette er en effektiv arbeidsmåte som har tjent oss vel i lang tid.

Finansdepartementet arbeider til enhver tid med en rekke saker som har stor betydning for viktige deler av norsk økonomi. Arbeidet med sparebankenes kapitalstruktur ivaretar fullt ut prinsippene om god forvaltningsskikk, slik også det øvrige arbeidet i departementet gjør. På samme måte som det er utvalget som står ansvarlig for sine anbefalinger, er det jeg og regjeringen som er ansvarlig for de forslagene vi fremmer for Stortinget. Vi vil komme tilbake med en vurdering som skal gi Stortinget et godt grunnlag for en opplyst debatt om denne saken.

Ove Trellevik hadde her overtatt presidentplassen.

Tom Staahle (FrP) [11:29:28]: Jeg takker finansministeren for svaret. Dette er en sak som opptar mange, både her på Stortinget og der ute, og det har vært mye diskusjon i media knyttet til arbeidet med sparebankutvalgets melding. I finansmarkedsmeldingen for 2025 slås det fast at finansministerens departement vil sikre at egenkapitalbeviset fortsatt kan godkjennes som ren kjernekapital. Finanskomiteen har vært tydelig på at egenkapitalbeviset må bevares som et velfungerende kapitalinstrument, og finansministeren har selv uttalt at opprettholdelse av egenkapitalbevisene ligger til grunn for det videre arbeidet.

Hvordan mener statsråden at disse klare politiske føringene korresponderer med sparebankutvalgets innstilling, som foreslår endringer aktørene selv oppfatter som en svekkelse av egenkapitalbevisets rolle og sparebankmodellenes særpreget?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:30:20]: Jeg tror vi må skille mellom to ting her nå. Spørsmålet handlet om hvorvidt det var urimelig at ansatte i Finansdepartementet var med i sekretariatet for utvalget, og mitt svar på det er at det er rimelig, det er helt vanlig, og det var også tilfellet da Fremskrittspartiet hadde finansministeren. Da var det også helt vanlig at man hadde utvalg som kom med utredninger, og at det i sekretariatet satt folk fra embetsverket. Så det er ikke i strid med god forvaltningsskikk. Det er tvert imot i tråd med en god og lang tradisjon i Norge, under ulike regjeringer og ulike statsråder.

Det andre spørsmålet er hva man mener om de ulike tiltakene utvalget har kommet med. Der er svaret at regjeringen vil komme til Stortinget med en sak når vi har drøftet og gått gjennom utvalgets innstilling og selvfølgelig også sett på alle høringsuttalelsene som har kommet. Da vil vi også legge fram våre forslag til konklusjoner.

sjoner og invitere Stortinget til drøfting og vedtak om det.

Tom Staahle (FrP) [11:31:17]: Vi ser fram til det. Disse to spørsmålene henger sammen, for det er hvem som forbereder den saken som til syvende og sist kommer til Stortinget, som er selve essensen i spørsmålsstillingen, og som finansministeren har svart på. Så får vi se på hvordan dette ivaretas fram mot det som legges fram for Stortinget, og vi skal følge det med stor interesse.

Dette har skapt stor debatt ute i bransjen, og det er grunnlaget for at spørsmålet blir stilt fra denne talerstolen. Sparebankene har en betydelig rolle i sine lokalsamfunn, historisk og som bidragsytere til frivillig sektor og lokale bedrifter. Hvordan vurderer finansministeren de langsiktige konsekvensene av sparebankutvalgets forslag for grunnfondskapitalen, den eierløse samfunnskapitalen som er bygget opp over 200 år, herunder risikoen for systematisk utvanning med emisjoner under bokført verdi? Og hvilke konkrete tiltak vil statsråden eventuelt iverksette for å sikre at denne kapitalklassen ikke forvitrer, og at gavevirksomhet, lokalt eierskap og sparebankenes samfunnsrolle ikke svekkes over tid?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:32:18]: Sparebankene har en veldig viktig funksjon i det norske finansmarkedet, sparebankene har en viktig funksjon i forhold til norske bedrifter, og mange av dem har også en veldig god lokal forankring. Alt dette er regjeringen opptatt av. Det er også grunnen til at jeg mener det er bra at vi nå har fått en omfattende innstilling fra et faglig utvalg. Det er gjerne slik med faglige utvalg at de kommer med forslag som det er ulike meninger om. Det har altså vært en høring og vi har fått mange innspill, og det finnes argumenter for ulike løsninger.

Igjen: Dette skal regjeringen gå igjennom, vi jobber med det i Finansdepartementet, og så skal vi fremme våre konklusjoner for Stortinget. Men vi er selvfølgelig opptatt av å trygge og sikre sparebankene, også den samfunnsmessige funksjonen sparebankene har, og grunnfondskapitalen og den funksjonen sparebankene har knyttet til å gi gaver til allmennyttinge formål.

Spørsmål 6

Lars Rem (FrP) [11:33:27]: «I sitt skriftlige svar 20. januar 2026 uttaler statsråden at økningen i ulykker og vogntogstans i Innlandet 'handler mer om atferd og/eller risikoforståelse enn dårlig eller manglende vinterutrustning'.

Mener statsråden bokstavelig talt at ansvaret primært ligger hos sjåførene – ikke ved vinterdrift, brøyting eller salt/logistikk på utsatte strekninger, og på hvilke

konkrete faglige grunnlag bygger statsråden denne vurderingen?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:34:11]: Representanten tolker meg nok for strengt hvis han mener at jeg gjennom mitt svar på skriftlig spørsmål 20. januar pekte på at sjåførene alene har ansvaret. I samme svar redegjør jeg tydelig for tiltakene Statens vegvesen gjør på rv. 4 og E6 Innlandet for å opprettholde god trafikksikkerhet og framkommelighet på veiene.

Vinterføre kan være utfordrende både for trafikantene og for dem som hver dag drifter og vedlikeholder infrastrukturen vår. Jeg har full tillit til kompetansen til yrkessjåførene våre, og at de aller fleste kjører aktsomt og etter forholdene. Jeg har selvfølgelig også stor forståelse for at de som har veien som arbeidsplass, er avhengig av at veiene er tilstrekkelig driftet.

Vi har gode standarder for vinterdrift, og vi utvikler disse kontinuerlig. Vi bor likevel i et land med mye vær, og det vil være situasjoner med kraftig vær som gir avvik mellom standardene våre og de faktiske forholdene som trafikantene opplever på veien. I slike situasjoner skal det settes inn ekstra tiltak, men det setter også særlige krav til alle oss som er trafikanter. Våre krav til vinterutrustning for kjøretøy er også satt ut fra de krevende forholdene Norge kan by på. Vegvesenet bruker i sin kontrollaktivitet mye ressurser på nettopp å sikre at kjøretøyene er tilstrekkelig skodd etter forholdene.

Regjeringen har lagt opp til en stor satsing på drift og vedlikehold i ny Nasjonal transportplan. Det har vi fulgt opp allerede i det første budsjettåret med en økning i drift og vedlikehold på 1,1 mrd. kr, og satsingen videreføres med en reell styrking i 2026. Dette er spesielt viktig for vinterdriften. Det betyr mer penger til drift og tryggere vinterveier. På den måten sørger vi for at vinterveiene brøytes og strøs med salt og sand, som er de viktigste oppgavene for både trafikksikkerheten og framkommeligheten på veiene.

Vegvesenet følger tydelig opp og legger stor vekt på god dialog mellom vegtrafikksentralene, entreprenører, byggherrer, veieiere og trafikanter for å håndtere krevende forhold når de oppstår. Når det er behov for det, skal det settes inn ekstra tiltak, som f.eks. flere brøytebiler med kortere syklustid, tettere oppfølging av vær- og føreprognoser, vurdering av strømidler med hensyn til mengde og type og informasjon til trafikantene. Men vi er også avhengig av at alle trafikanter tar hensyn til vær og vind.

Lars Rem (FrP) [11:36:47]: Riksrevisjonens Dokument 3:11 fra 1. juni 2023 går gjennom drift og vedlikehold av riks- og fylkesveier og konstaterer at faktorer relatert til drift og vedlikehold er medvirkende til om trent 30 dødsulykker i året. Bare på rv. 4 er vi de tjue sis-

te årene snart oppe i det tallet, dessverre, med 70–100 alvorlig skadde. Hundrevis har fått familiemedlemmer revet bort og har fått ødelagt livet sitt. Synes statsråden dette tyder på at vi øker vedlikeholdet og trafikksikkerheten på våre veier?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:37:36]: Jeg tror representanten og jeg er enige om at vi har ingen liv å miste i trafikken. Derfor jobber vi alle kontinuerlig for å redusere antallet trafikkulykker. Det er mange elementer i det arbeidet. Det handler om sjåførens kompetanse, det handler om atferd, og det handler selvfølgelig om veiens beskaffenhet. Det handler om vintervedlikehold, sommervedlikehold, bygging av veier – alt det som må gjøres for at vi skal lykkes.

Så er dette, som representanten sikkert legger merke til hvis han leser sitt manus på nytt, en rapport fra 2023. Det betyr at det er mye historie her før min tid som statsråd. Det skal jeg likevel ikke bruke mye tid på. Jeg tror vi alle er enige om at vi skal gjøre dette bedre i framtiden. Derfor har vi økt innsatsen til drift og vedlikehold, og dermed også til vintervedlikehold.

Til slutt er det greit å minne om at de fleste ulykker skyldes atferdsrelaterte ting, som rus, høy fart og uoppmerksomhet, og så vil også veiens beskaffenhet være medvirkende.

Lars Rem (FrP) [11:38:37]: Heldigvis – de aller fleste lastebilsjåfører i Norge roter seg ikke ut på krevende vinterveier for å gjøre private ærender. De er ute for å fylle butikkene med matvarer, fylle drivstoff til pumpe og medisin til apoteker, og de gjør et veldig samfunns viktig oppdrag. Etter den pekefingeren, som statsråden kanskje ikke mente så alvorlig, sitter det en del yrkessjåfører, spesielt i Innlandet, som føler seg litt fornærmet og kanskje er lite grann såret over det svaret. Det har blitt gjengitt ganske ofte i NLF. Har statsråden vurdert en enkel unnskyldning til yrkessjåførene?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:39:36]: Det blir jo skapt den type inntrykk når man trekker ut noen få setninger av et helhetlig svar og lager store overskrifter av det. Jeg har deltatt på NLF-møter etter det og har forklart hva jeg mente, og det oppfatter jeg at ble godt akseptert. Det må også huskes at i denne sammenheng ble det spurt konkret om utenlandske sjåfører og utfordringer med det, og det var også en del av det jeg svarte på.

Spørsmål 7

Remi Sølberg (R) [11:40:18]: «Hvordan vil statsråden sikre at flyselskapene gir passasjerer med elektrisk rullestol likeverdig tilgang til å fly, og hva vil regjering-

en gjøre for å sørge for at flyselskapene ikke setter kunstige vektgrenser som hindrer rullestolbrukere å fly?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:40:41]: Luftfarten er internasjonal, og derfor er også rettighetene til bevegelseshemmede passasjerer regulert i en egen EU-forordning. Denne forordningen gjør det klart at disse passasjerene ikke kan nektes å bestille billetter og reise med fly. Det finnes likevel to unntak i samme forordning: dersom passasjerer er avhengig av en stol det er fysisk umulig å få inn døren til flykabinen, eller dersom transporten vil bryte med reglene om flysikkerhet. Det siste er i praksis en referanse til kravet om at fly skal kunne evakueres i løpet av 90 sekunder. Bruken av denne regelen krever at det foretas en konkret vurdering på den enkelte reise av hvordan det enkelte flyet er utformet, bemanning og antall barn eller bevegelseshemmede personer som ikke kan forutsettes å ta vare på seg selv.

En stor andel av verdens fly brukes i to eller flere land. Det gjør at det er krevende for ett land å fastsette regler som forutsetter at flyene bare brukes i vedkommende land. Til forskjell fra busser og tog, som gjerne brukes over lang tid i samme land, blir fly dessuten leid ut mellom flyselskap eller solgt videre i et internasjonalt marked. Måten å sikre rettighetene til bevegelseshemmede passasjerer på er derfor slike internasjonale regler som jeg nevnte innledningsvis.

Spørsmålet er generelt formulert, men jeg har grunn til å tro at det refererer til flytypen SAS bruker eller er i ferd med å anskaffe. Etter mitt syn er det ikke dekkende å si at de vektbegrensningene som er satt for sikring av bl.a. rullestoler i flyenes lasterom, er kunstige vektgrenser. Sikkerhetskravene er basert på ren fysikk. Når det er sagt, har jeg bedt Luftfartstilsynet samarbeide med sin motpart i Sverige, slik at det ikke oppstår utilsiktede forskjeller i hvordan kravene blir forstått og ikke minst praktisert.

Remi Sølberg (R) [11:42:46]: Takk for svaret.

Denne saken kommer opp etter at vi kunne lese en sak i media om en person som hadde prøvd å reise med SAS' Embraer E195-fly, der det ble sagt at vektbegrensningen var 80 kilo. Samtidig oppgir andre flyselskaper som flyr samme type, en vektbegrensning på 230 kilo. Går vi til Widerøes småfly, Dash 8, er det en vektbegrensning på 300 kilo. Dermed mener jeg dette beviser at det ikke er teknisk nødvendig.

Rullestolen er deres bein, og det er ingen vektbegrensninger på beina til verken statsråden eller meg. Mener vi nå at folk fortsatt kan oppleve å bli stoppet på vei inn i fly på grunn av vekt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:43:53]: Det gjelder bare hvis det kan begrunnes i de regelverkene jeg innle-

det med. Det må da være av hensyn til evakuering av flyet og sikkerhet. Andre begrunnelser vil ikke stå seg, med tanke på at det er en rettighet å få lov til å ha med seg rullestoler om bord i et fly.

Jeg hører det representanten sier. Jeg har ikke detaljkunnskap om de ulike erfaringene det vises til. Nettopp derfor er det en god idé at jeg har bedt Luftfartstilsynet, sammen med den svenske motparten, se på om det er noe her som ikke praktiseres likt. Det er ingenting i den kunnskapen jeg sitter med, i hvert fall, som tilsier at det er noe annet enn regelverket man ønsker å følge.

Remi Sølberg (R) [11:44:36]: Jeg var i denne salen da CRPD ble en del av norsk lovverk, i desember. Den 1. januar 2026 trådte endringene i menneskerettsloven i kraft, sånn at CRPD nå har forrang framfor annen norsk lov ved motstrid. Dette mener jeg griper inn her.

Vi har en mengde artikler – artikkel 5, artikkel 9, artikkel 20, om personlig mobilitet, artikkel 30, om deltakelse i samfunnsliv, og disse artiklene fra EØS/EU-regelverk – som sier nettopp at det ikke skal være begrensninger, med mindre det er teknisk umulig. Mange av disse stolene er ikke teknisk umulige å få inn i disse flyene. Hvem har da ansvaret? Må vi få det inn for en domfellelse før vi kan få en endring, eller har statsråden tiltro til at Luftfartstilsynet nå kan få gjennom endringer her?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:45:45]: I og med at denne debatten er reist, og jeg nå også her i salen har henvist til at vi ber Luftfartstilsynet se på dette, vil man kunne få mer kunnskap om saken. Jeg skal ikke begi meg inn på lovforståelse og lovtolkning mellom de ulike konvensjoner og lovverk, men jeg tror representanten og jeg er enige om at flysikkerhet må komme først i slike diskusjoner.

Spørsmål 8

Frank Edvard Sve (FrP) [11:46:24]: «Kostnaden på drifts- og vintervedlikeholdskontraktar har gått til himmels dei siste åra, og dette blir ikkje stort betre ved at Statens vegvesen no også ønskjer at el-brøytebilar skal inn i desse kontraktane.

Kan statsråden gjere greie for kvifor desse kontraktene har auka så mykje i pris, og samtidig leggje fram kva kostnadsauken blir dersom el-lastebilar også skal nyttast til vintervedlikehold?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:46:50]: Det er riktig at kostnadene for drifts- og vedlikeholdskontrakter har økt de siste årene, men det gir et feil bilde å omtale utviklingen som en ukontrollert kostnadseksplasjon. De nyeste veidriftskontraktene som er inngått, har en va-

righet på fem år, med mulighet for forlengelse på inntil tre år. I 2025 ble det inngått fem nye veidriftskontrakter som erstatter tidligere rene riksveikontrakter. Kontraktene viser en gjennomsnittlig prisøkning på om lag 11 pst. per kilometer vei, sammenliknet med de kontraktene de erstatter. Det er målt i faste kroner. Det må ses i lys av den samlede utviklingen i krav, omfang og kostnadsnivå i samfunnet ellers i perioden.

En viktig del av forklaringen på prisøkningen er at omfanget av driftsoppgaver har økt betydelig siden 2020. Det gjelder bl.a. større veibredde, flere gang- og sykkelveier, mer veiutstyr og tekniske installasjoner, økt trafikkmengde og strengere krav til funksjon og kvalitet. Dette innebærer mer arbeid, mer beredskap og høyere ressursbruk, uavhengig av klima- og miljøkrav.

I tillegg har kravene til arbeidsvarsling ved arbeid på riksvei blitt vesentlig skjerpet i perioden 2020–2025. Disse kravene har styrket sikkerheten for både trafikantene og arbeidstakerne, men samtidig medført høyere kostnader knyttet til mannskap, utstyr og gjennomføring.

Når det gjelder klima- og miljøkrav, har disse vært vektet med 30 pst. etter tildelingskriteriene i de nye kontraktene. Det er i tråd med nasjonale føringer for offentlige anskaffelser. Analyser indikerer at disse kriteriene bidrar til en del av prisøkningen, men det er ikke mulig å fastslå den eksakte kostnadseffekten uten innsyn i entreprenørenes interne kalkyler.

Det er samtidig viktig å presisere at Statens vegvesen ikke stiller et generelt eller absolutt krav om bruk av elektriske brøytebiler i vintervedlikeholdet. Entreprenørene står fritt til å velge løsninger som oppfyller klima- og miljøkravene på en kostnadseffektiv måte, tilpasset lokale forhold, teknologi og driftsmønster. Eventuelle merkostnader knyttet til bruk av elektriske lastebiler vil derfor variere, og det foreligger per i dag ikke et samlet tall for hva det isolert sett vil innebære.

Samlet sett har kostnadene økt, men det må ses i sammenheng med mer omfattende drift, strengere sikkerhetskrav og høyere kvalitetsnivå. Dette gir bedre trafiksikkerhet, mer forutsigbar vinterdrift og reduserte klima- og miljøkonsekvenser, og det er til nytte for både samfunnet og trafikantene over tid.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:49:29]: Auka miljøkrav og krav om å innfri dei fører openbert til auka kostnader. Ein rapport MEF, Maskinentreprenørenes Forbund, kom med i fjor sommar, viste at det innanfor anleggsdrift er 89 pst. dyrare med nullutsléppskøyretøy enn med vanleg, konvensjonell drift. Klimatiltaka gjev altså store utfordringar.

Ei anna utfordring som gjer at det vert høgare prisar, og som veldig mange aktørar nemner, er at det har vorte

større og større kontraktar, og at det er færre, men større aktørar som har kontraktane, og som har underleverandørar under seg. Det er også færre som kjem seg inn i marknaden. Det er store kostnader knytte til å innfri dei 30 prosentane som statsråden viste til. Dette gjer at mange berre gjev blaffen i å vere med på anboda. Dei klarer det rett og slett ikkje.

Er det mogleg for statsråden å vurdere mindre kontraktar, altså eit mindre kontraktsomfang, og fleire kontraktar?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:50:33]: Som jeg sa i mitt første svar, er det som bidrar til kostnadsøkninger, sammensatt. Det er omfanget på arbeidsoppdragene, det er kvaliteten på de oppdragene som utføres, det er den generelle kostnadsveksten i samfunnet, og også klima- og miljøkrav kan være en del av det. Så vi må i hvert fall være forsiktige med å si at det er bare det ene eller det andre som driver kostnadene opp.

Fra vår side har vi vært opptatt av at man, i etterkant av at ansvaret for fylkesveiene fullt og helt ble overført til fylkeskommunene, sørger for å jobbe med kontraktsstrategien for å få mest mulig ut av pengene. Men jeg tror ikke at jeg, her og nå, er i stand til konkret å si om det å dele opp kontraktene i framtiden bør være en følge av dette. Jeg tror vi må høste litt erfaringer med de nye kontraktene som er inngått, før vi tør å si at det er den neste løsningen som skal på bordet.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:51:28]: Vi veit at det er ein enorm prisvekst. Blant anna drivstoffprisane har gått til himmels, og kostnadene har auka betydeleg, så det statsråden seier, er riktig. Men utgangspunktet er at det som vert meldt tilbake, er at ein får mindre brøyting for pengane enn ein gjorde for nokre år sidan, på grunn av den enorme kostnadsveksten. I tillegg har ein miljøkrava. Dette gjer at ein får mindre vintervedlikehald igjen for pengane på grunn av dei krava som finst, og den kostnadsveksten som har vore. Mange er opptekne av at det vert best mogleg konkurranse, størst mogleg konkurranse, og at ein får flest mogleg aktørar inn i dette beredskapsarbeidet. Det er i den samanhengen at mange peikar på at det i dag er for store og for få kontraktar, og at dei store entreprenørane på ein måte skvisar underleverandørane litt, og det vert vanskeleg for dei å vere med. Ein kan faktisk sjå at det har vore ein del konkursar i selskap som har drive mykje med brøyting.

Det å hauste erfaringar er greitt, men kan ein sjå på moglegheita for å ha mindre kontraktar, altså kontraktar med eit mindre omfang?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:52:32]: Jeg tror jeg først skal si noe om dette med omstilling, som vi er igjennom på veldig mange samfunnsområder – vi skal

over til null- og lavutslippsløsninger. Det er viktig at denne omstillingen skjer, men det er selvfølgelig også viktig at den skjer på en balansert måte. Derfor har den regjeringen vært opptatt av å ha pilotprosjekter, støtteordninger og noen krav, men vi er forsiktige med å innføre f.eks. nullutslippskrav fullt og helt for anleggsmaskiner før markedet er modent for det og før bransjen er moden for det. Det er nettopp det perspektivet som representanten Sve er inne på: Vi ønsker ikke å stille oss i en situasjon hvor vi setter mange av de mindre bygg- og anleggsbedriftene i Norge ut av forretningslivet fordi vi innfører krav. Det er et viktig hensyn å ta i det videre arbeidet. Men om det skal lede til at vi skal ha mindre kontrakter, er jeg litt usikker på. Vi må høste noen erfaringer før vi kan si noe presist om det.

Spørsmål 9

May Helen Hetland Ervik (FrP) [11:53:42]: «Ti personer mistet livet i trafikken i januar 2026, fordelt på ni ulykker. Det er dobbelt så mange som i januar 2025, og det høyeste tallet for januar siden 2016. Åtte av de omkomne døde i møteulykker, og i fire av disse ulykkene var tungbil involvert.

Vil statsråden redegjøre for hvilke tiltak regjeringen planlegger for å snu den negative utviklingen i trafikk-sikkerheten, herunder hvilke konkrete tiltak som vurderes for å redusere risikoen for møteulykker og ulykker der tunge kjøretøy er involvert?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:54:28]: Høy energi og store krefter er med på å forklare at mer enn hver tredje dødsulykke i trafikken er en møteulykke. Denne andelen er dessverre enda høyere i årets første måneder, når kjøreforholdene kan være vanskeligere og flere av ulike årsaker mister kontroll over kjøretøyet og kommer over i motgående kjøretretning. Når slike møteulykker involverer et tungt kjøretøy, blir dessverre ofte utfallet fatalt. Tall fra Statens vegvesens dybdestudier av dødsulykker viser imidlertid at førere av tunge kjøretøy sjelden er utløsende part i slike ulykker.

I Nasjonal transportplan er det pekt på særlig tre områder der regjeringen vil forsterke innsatsen for å bedre trafiksikkerheten på norske veier. Det er kontroll og håndheving, det er kampanjevirkosomhet, og det er målrettede infrastrukturtiltak på strekninger med dokumentert trafiksikkerhetsbehov. Tiltak innenfor alle disse områdene vil kunne bidra til å redusere omfanget av møteulykker og konsekvensene av disse.

Arbeidet med ny nasjonal tiltaksplan for trafiksikkerhet på vei gjeldende for perioden 2026–2029 er nå i sluttfasen. Dette er et bredt anlagt samarbeid mellom sentrale aktører i trafiksikkerhetsarbeidet, og arbeidet

ledes av Statens vegvesen. Tiltak for særlig å forebygge møteulykker og konsekvenser av disse finnes innenfor flere av innsatsområdene. Ny vei, særlig motorvei og to- og trefeltsvei med midtdeler, og utbedring av eksisterende vei med etablering av forsterket midtoppmerking er særlig kraftfulle virkemidler.

Resultatene fra Statens vegvesens dybdeanalyser av alle dødsulykker viser imidlertid at forhold knyttet til trafikanten er med på å forklare årsaken til svært mange av dødsulykkene. De viser at særlig manglende førerdyktighet – det er eksempler på uoppmerksomhet og høy fart etter forholdene eller at man kjører over fartsgrensen – er sentrale medvirkende eller utløsende faktorer for dødsulykken. Tiltak og virkemidler rettet mot trafikanten vil derfor være helt avgjørende for å kunne redusere antallet drepte i trafikken, og da også antallet møteulykker og konsekvensene av disse.

Årsakene til møteulykker er ofte sammensatte. Det kan skyldes forhold ved sjåføren, kjøretøy og veien, det kan være vær- og føreforhold. Arbeid med å bedre sikkerheten er derfor sammensatt, og vi må rette inn satsen på flere områder. Både infrastrukturtiltak, kampanjer, kontroll og håndheving er viktige tiltak. Politiets manuelle kontroller og automatisk trafikkontroll er de mest effektive og samfunnsøkonomisk nyttige tiltakene vi har for bedre trafiksikkerhet.

May Helen Hetland Ervik (FrP) [11:57:16]: Jeg takker for svaret.

Statsråden nevner at flere kontroller vil øke trafiksikkerheten på vinterveiene, men kontrollene fanger kun opp enkeltpersoner som bl.a. bryter regler. De forhindrer ikke møteulykker, og de bygger ikke trygge veistandarder. De gir heller ikke bedre fysiske veiskillere på de mest ulykkesutsatte strekningene.

Med tanke på at åtte av ti som omkom i januar, omkom i møteulykker, og at dette er det høyeste januartallet på ti år, kan ikke kontroller alene sies å være tilstrekkelig. Kan statsråden redegjøre for hva som vil bli gjort med veikvaliteten som på kort sikt vil redusere risikoen for møteulykker?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:58:03]: Det er et bredt spekter av tiltak som må gjennomføres for å øke trafiksikkerheten og få ned antallet dødsulykker. Noe av dette innebærer selvfølgelig fysisk infrastruktur, og det bygges enormt mye ny vei. Det at vi får ny vei på plass, vil selvfølgelig ta ned antallet ulykker, men det er ikke nok alene. Det er dessuten heller ikke tenkelig at vi bygger oss ut av problematikken. Vi kommer nok ikke til å ha firefelts motorveier eller midtdeler på alle veier i Norge. Vi har bl.a. et enormt fylkesveinett. Vi må derfor også jobbe med føreratferd og kontroller.

Jeg er uenig med representanten i at kontroller bare håndterer de individene som der og da gjør en feil. Det er også preventive effekter av å ha kontroller i veikanten, så jeg tror vi må se på kontroller også i den sammenhengen. Automatisk trafikkontroll er også veldig virkningsfullt, det er noe av det mest virkningsfulle vi har. Det får ned farten, det reduserer antall ulykker, og det er et veldig effektivt verktøy å bruke.

May Helen Hetland Ervik (FrP) [11:59:00]: Jeg hører hva som blir sagt fra statsråden, men det som er fakta, er at forfallet på veiene våre har vært godt dokumentert i mange år. Nå ser vi at antall ulykker med tungbil har økt – faktisk doblet seg.

Mine spørsmål til statsråden er igjen: Hva vil statsråden gjøre for å redusere det enorme vedlikeholdsetterlepet og hindre ytterligere økning av tungbilulykker? Vil statsråden også love konkrete bevilgninger i 2027-budsjettet for å bedre veikvaliteten der tungkjøretøy ferdes mest? Jeg må også understreke at jeg selvfølgelig ønsker ferdigstilt E39 fra Oslo til Stavanger.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:59:47]: Vi kan dokumentere veldig tydelig at vi har økt innsatsen til drift og vedlikehold av riksveiene. Vi har også økt innsatsen til fylkesveier gjennom den spesifikke ordningen som ligger i Nasjonal transportplan, men ikke minst har denne regjeringen – sammen med gode budsjettpartnere – økt innsatsen for å finansiere fylkeskommunene.

Jeg tror vi må være litt forsiktige med å trekke konklusjoner om disse ulykkene nå, tidlig på året. Som kjent har Statens vegvesen en gruppe som undersøker disse ulykkene, og i etterkant av ulykkene får vi svar på hva som er årsakene. I de ovennevnte sakene vet i hvert fall ikke jeg hva som kan være årsaken. Det ville være å spekulere, og det bør vi holde oss for gode til. Vi får vente og se på hva som har vært årsakene. Det kan være førerfeil, det kan være noe med veiens beskaffenhet. Er det veiens beskaffenhet, må vi forsøke å gjøre noe med det. Det igjen er avhengig av hvor veien er. Er det fylkesvei, er det statlig vei? Det vet jeg ikke.

Spørsmål 10

Bård Hoksrud (FrP) [12:00:59]: «Ifølge oversikten fra regjeringen over planlagte saker til Stortinget vårseksjonen 2026 er det fravær av veirelaterte saker til Stortinget. Det er store behov for utbygging av trygge hovedveier mange steder i landet, og flere prosjekter forsinkes og utsettes.

Kan statsråden redegjøre for bakgrunnen for regjeringens nedprioritering av veisektoren samt for når Stortinget kan forvente at veiprosjektene som har et avklart

flertall i Stortinget etter behandlingen av Nasjonal transportplan, kommer til behandling?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:01:30]: Ikke overraskende er jeg uenig i representanten Hoksruks påstand om at vi nedprioriterer veisektoren. I 2026 er det bevilget 50,4 mrd. kr til veiformål, og regjeringen følger opp løftene ved å ta vare på det vi har i Nasjonal transportplan 2025–2036, og ved at vi viderefører og styrker det høye nivået på drift og vedlikehold på riksveier i 2025 og 2026. For at vi skal kunne ha et godt, sikkert og fungerende veinett, og for at veiene skal kunne bli brukt trygt i mange år, er godt vedlikehold helt avgjørende.

Jeg må understreke at det er utbyggingsaktivitet i alle landsdeler. Vi utbedrer og fornyer infrastruktur der det er mulig, og vi bygger nytt der vi må. I 2026 skal 24,4 mrd. kr gå til investering på riksveiene, og det sikrer rasjonell framdrift i en rekke pågående prosjekter.

På E45 Kløfta i Finnmark er første spadetak satt, det største samferdselsprosjektet i nyere tid er i gang mellom Arna og Stanghelle i Vestland, og Nye veier holder fullt trykk på sin portefølje. Jeg kan nevne at det er 28 store prosjekter, altså til over 1 mrd. kr, som er i gang i Norge nå. De har anslagsvis en verdi på over 200 mrd. kr.

Det er viktig å huske at investeringene er langt mer enn prosjekter til over 1 mrd. kr. Eksempelvis prioriteres det i 2026 midler til å videreføre arbeidet med å bygge flere nye døgnhvileplasser der det legges til rette for langtidslading for tungtransport. Et annet eksempel er arbeidet med å skifte ut og oppgradere bruer for å understøtte militær mobilitet og samfunnssikkerhet. Når det gjelder prosjekter til under 1 mrd. kr, har vi 56 prosjekter pågående.

Det går klart fram av Nasjonal transportplan 2025–2036 at ressursbruken hvert enkelt år må tilpasses det samlede økonomiske opplegget i statsbudsjettet, og regjeringen er opptatt av å føre en ansvarlig samferdselspolitikk. Det betyr bl.a. at planlegging av nye prosjekter må tilpasses innfasingen av planen, at vi må ha god kontroll på bindinger som følger når vi starter opp nye prosjekter, og at de viktigste utfordringene må løses på en kostnadseffektiv måte.

Statsbudsjettet for 2026 er et budsjett tilpasset en usikker tid og skal gi trygghet for folk, trygghet for økonomien og ikke minst trygghet for landet.

Bård Hoksrud (FrP) [12:03:45]: Det er interessant at statsråden har vært samferdselsminister i snart 1 600 dager, og han skryter og mener at denne regjeringen gjør mye på samferdsel. I Fredrikstad Blad har det vært en undersøkelse blant leserne, og blant over 2 200 som er spurt, får altså regjeringen og litt samferdselsministeren terningkast én. Det betyr vel at folk ikke akkurat føler at man leverer.

Vi har utfordringer med Fredrikstadbrua, en statsråd som ikke svarer på hva som skjer med rv. 19 fra Moss og opp til E6, som det altså er utfordringer på, og som Stortinget har vedtatt og et flertall har sagt skal komme. Denne statsråden klarer altså ikke å få dette prosjektet til Stortinget, sånn at vi kan få behandlet det, sånn at vi kan komme videre og sørge for å få bygd ut. Det gjelder ikke minst Fredrikstadbrua, som altså er nedklassifisert, og det gjelder sikkerhet og beredskap på alle mulige måter. Statsråden har jo vært ordfører der, så jeg lurer på hvorfor viljen til faktisk å gjøre noe med et så viktig prosjekt for næringslivet ikke er til stede.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:04:51]: Her var det mye på en gang. Den typen meningsmålinger, hvor man velger selv hvordan man svarer, og som ikke er statistiske, kan få litt ulike utfall. Nå er det vel sånn at når man spør om en samferdselsminister leverer, skal det noe til å få full score, for det er som kjent alltid større behov og flere ønsker enn det er mulig å ha penger til å prioritere.

Når det er sagt, og for å svare på noe av det representanten tar opp, er det slik at denne regjeringen har lagt til rette for en ny planprosess for rv. 19 i Moss, fordi man har funnet ut at det den foregående regjeringen – som representanten har nær tilknytning til – hadde lagt opp til, ikke holder. Derfor er prosessen startet på nytt.

Når det gjelder ny bro i Nedre Glomma-regionen, er den en del av Bypakke Nedre Glomma, og den stemte representantens parti imot. Representanten har ingen svar på hvordan man skal løse de samfunnsutfordringene der nede, så jeg synes representanten skal være forsiktig med å være altfor høy og mørk i disse debattene.

Bård Hoksrud (FrP) [12:05:47]: Jeg skjønner at statsråden vil at jeg ikke skal være altfor høy og mørk, og når statsråden sier at dette ikke er noen signifikant meningsmåling, er jeg enig i det, men å få 1 pst. terningkast seks er vel ikke akkurat veldig flatterende og viser kanskje at man ikke helt leverer.

Til det statsråden sier om bompenger: Fremskrittspartiet er ikke imot at vi skal bruke penger på å bygge vei, og vi er villige til å bruke statlige penger på å gjøre det, men det er en del av alt det andre man putter inn i disse bypakken, som gjør at andelen som faktisk går tilbake til bilistene, blir mindre og mindre, og mer og mer går til helt andre tiltak. Der kunne jeg ha nevnt mange ville eksempler for statsråden, der jeg hadde håpet han ville være med på å si at det får holde.

Når det gjelder Stokke–Torp–Sandefjord, som er et prosjekt på jernbane denne regjeringen og stortingsflertallet har sagt skal prioriteres, er man nå i ferd med å pakke ned planleggingen fordi det ikke er ressurser der lenger. Dette henger ikke på greip. Statsråden er fornøyd

med det han gjør; jeg tror ikke folk der ute er fornøyd med det statsråden gjør.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:06:50]: Det er nå engang sånn at økonomien må henge sammen, og det er nå engang sånn at man i et statsbudsjett må prioritere mellom ulike formål. Det er ingen Sareptas krukke her med masse ubrukte penger.

Det er satt i gang enormt mange samferdselsprosjekter også på vår vakt. Vi har satt i gang tidenes største samferdselsprosjekt i moderne tid, Arna–Stanghelle, og vi har satt i gang f.eks. E45 Kløfta nå nylig, som er et viktig tiltak i Finnmark. Vi har satt i gang Lovraeidet–Rødsliane, som er et viktig tiltak, og vi har selvfølgelig også satt i gang en masse prosjekter som ligger under Nye vei-ers portefølje. Det er ikke slik som representanten prøver å framstille det, at det ikke skjer noe på vår vakt.

Representanten sier at man kan betale med statlige midler, men det er vel fylkesveier som skal bygges i Nedre Glomma. Det er interessant hvis Fremskrittspartiet nå vil gå inn og finansiere alle fylkesveiene spesifikt der nede. Jeg vet ikke om det er riktig oppfattet.

Spørsmål 11

Geir Inge Lien (Sp) [12:07:55]: «Den 4. februar kunne NRK avsløre at Samferdselsdepartementet i lang tid har visst om at dobbeltspor til Hamar blir både betydelig dyrere og flere år forsinket.

Hvorfor valgte statsråden ikke å informere Stortinget om dette, og mener statsråden det er en god fremgangsmåte at Stortinget, som har bevilget pengene til prosjektet, blir kjent med kostnadsprekken og den betydelige forsinkelsen gjennom media?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:08:30]: Jeg har orientert Stortinget om usikkerhet om framdrift og kostnader i prosjektet Sørli–Åkersvika i flere runder, sist i regjeringens budsjettforslag for 2026. Det er derfor ikke riktig at Stortinget ikke er blitt informert. Det var først i januar i år jeg ble orientert om at Bane NOR har landet på en oppdatert prognose for framstilling av dobbeltsporutbyggingen, som dessverre peker på 2032.

Allerede i budsjettforslaget for 2024, altså i oktober 2023, ble Stortinget orientert om at det var risiko for dobbeltsporutbyggingen mot Hamar. Risikoen var da knyttet til framdriften i ERTMS-prosjektet. I budsjettforslaget for 2025, i oktober 2024, ble Stortinget orientert om at Bane NOR hadde avdekket utfordringer med grunnforholdene ved Åkersvika som ga høy risiko for framdriften, og at prosjektgjennomføringen forsinkes med minst ett år.

Våren 2025 ble departementet orientert om at Bane NOR så for seg at strekningen Sørli–Åkersvika først ville

kunne tas i bruk mot slutten av 2029. I svar på skriftlig spørsmål fra representanten Anna Molberg opplyste jeg om dette. Stortinget ble således orientert.

Sommeren 2025 opplyste imidlertid Bane NOR om at det var nødvendig å revurdere den tekniske løsningen for å bygge over Åkersvika. Forutsetningen som lå til grunn for prognosen fra før sommeren 2025, var derfor ikke lenger gyldig. I budsjettforslaget for inneværende år ble Stortinget derfor opplyst om at det er ytterligere risiko for både framdrift og kostnader i prosjektet, og at Bane NOR hadde startet et arbeid med å utrede alternative løsninger for gjennomføring. Departementet opplyste om at det gjennom dette arbeidet vil bli avklart når prosjektet kan ferdigstilles, og hvilke konsekvenser dette får for kostnadene.

Bane NOR er i full gang med å finne en ny og sikker løsning for infrastruktur over Åkersvika. Jeg har uttrykt veldig klare forventninger til Jernbanedirektoratet og Bane NOR om at de må vurdere alle muligheter for å redusere forsinkelsen. Videre har jeg satt i gang en ekstern gjennomgang av hendelsesforløpet og hva som må til for å sikre at vi får bedre kontroll på kostnader, risiko og framdrift knyttet til investeringsprosjektene på jernbanen framover.

Jeg vil komme tilbake til Stortinget med nærmere informasjon om framdrift og kostnader i prosjektet i budsjettprosessen så snart det foreligger et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag.

Geir Inge Lien (Sp) [12:10:45]: Det er stor lokal frustrasjon rundt dette. Ny stasjon på Hamar skal bidra til å bygge opp ein ny bydel og er viktig for utvikling av både Hamar og Hedmark. I valgkampen og i statsbudsjettet kom statsråden med 200 mill. kr i planmidlar til Hamar stasjon og signaliserte dermed at oppgraderinga skulle kome i gang så snart som mogleg. No fryktar både investorar og lokalmiljø ei utsetjing som vil få svært negative konsekvensar for regionen.

Vil statsråden sjå på moglegheita for å dele opp prosjektet, slik at ein kan ferdigstille Hamar stasjon mens ein ventar på avklaring om kryssinga?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:11:31]: La meg først si at jeg deler frustrasjonene representantene fra Innlandet gir uttrykk for, og jeg skjønner veldig godt at både de som venter på et bedre togtilbud på persontogsiden og på godssiden, og lokale politikere er frustrert over det. Samtidig må vi ta inn over oss at Bane NOR sier at det har oppstått ting i prosjektene som gjør at man ikke tør å sette sikkerheten i fare. Det er vi alle sammen tjent med å forholde oss til. Jeg er opptatt av at man allikevel forsøker å ha så rask framdrift som overhodet mulig, og det er det gitt beskjed om til Bane NOR og Jernbanedirektoratet.

Når det gjelder Hamar stasjon, hadde vi på det tidspunktet vi la det fram i statsbudsjettet, selvfølgelig forsikret oss om at det ikke var en gjensidig avhengighet som ville gjøre det vanskelig. Det var det som ble sagt til oss på det tidspunktet. Det var jo allerede kunngjort at det var risiko for framdriften i prosjektet, men det skulle kunne være uavhengig av hverandre. Det er for så vidt to ulike prosjekter, men normalt bygger vi oss innenfra og ut. Derfor får vi nå gå inn i en diskusjon og se på om det er mulig å ha høyere framdrift på Hamar stasjon enn for resten av prosjektet. Det får vi komme tilbake til.

Geir Inge Lien (Sp) [12:12:37]: I Hurdalsplattforma – sett i lys av dette – var Senterpartiet og Arbeidarpartiet einige om å gjennomgå selskapsstrukturen i jernbanesektoren, med eit mål om ei heilskapleg og oversiktleg organisering. Det ser vi i dag er nødvendig, ut frå det som skjer.

Statsråden har tidlegare sett seg fornøgd med dei få grepa som har vorte tekne, og problema har hopa seg opp i jernbanen. Overskridingar, utsetjingar og frustrerte passasjerar er fasiten etter fire år. Vil statsråden vere med Senterpartiet og sjå på eit ytterlegare strukturgrep, som f.eks. å leggje ned direktoratet eller gjere andre grep, f.eks. knytte til Bane NOR eller Norske Tog, for å få ei meir strukturell og oversiktleg organisering av tog og bane i Noreg?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:13:28]: Det aller, aller viktigste vi kan gjøre for å få bedre driftsstabilitet på jernbanen og få et togtilbud som befolkning og næringsliv kan stole på, er at vi bruker nok penger på drift, vedlikehold og fornyingsarbeid. Der har denne regjeringen, sammen med Senterpartiet, tatt et veldig viktig steg i riktig retning. Vi har økt innsatsen betydelig – først 3,2 mrd. kr i budsjettene for 2025, og 1 mrd. kr til i 2026, så det har vært en betydelig opptrapping.

Når det gjelder struktur og organisering, har vi jo gått gjennom det og gjort ulike grep. Blant annet tok vi Spordrift tilbake igjen i Bane NORs organisering, vi gikk over til direktetildeling, vi sørget for å få et stort og sterkt statlig togselskap, og vi har også gjort andre grep for å stramme opp styringsstrukturen. Jeg er nok av den oppfatning at hvis vi nå bruker for mye ressurser og krefter på en ny strukturdebatt, vil vi bokstavelig talt spore av. Jeg tror ikke det er det som kommer til å løse utfordringene i norsk jernbane. Jeg tror det vil generere mer energilekkasje og dårligere framdrift i prosjektene.

Spørsmål 12

Frank Edvard Sve (FrP) [12:14:47]: «I svar på spørsmål angående Møreaksen frå Monica Molvær svarer

statsråden at Statens vegvesen skal utgreie tunell forbi Molde til Julsundet til mange milliardar kroner, som ikkje er i NTP, og som i realiteten betyr at ferjestrekninga Furneset–Molde vert flytta til Julsundet, med ein gedigen omveg for alle som skal igjennom fylket. Samtidig ynskjer ikkje statsråden å løfte ein finger for ei av dei farlegaste vegstrekningane i Noreg, E-39 Solevågseidet–Moa.

Bør ikkje statsråden heller prioritere å få ned talet på hardt skadde og drepne i trafikken?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:15:26]: Regjeringen har høye ambisjoner for trafikksikkerhetsarbeidet. For å nå etappemålet om maksimalt 350 drepte og hardt skadde i 2030 og at ingen skal omkomme i veitrafikken i 2050, kreves det intensivering på alle områder i det nasjonale trafikksikkerhetsarbeidet. Sentrale tiltak er å forsterke innsatsen innenfor kontroll og håndheving, økt kampanjevirkosomhet og mindre, målrettede infrastrukturtiltak på strekninger med særlig dokumenterte trafikksikkerhetsbehov.

Et viktig tiltak innenfor kontroll og håndheving er å legge til rette for å øke bruken av automatisk trafikktroll, både punkt- og strekningsmålinger. Derfor prioriterer regjeringen 40 mill. kr til økt bruk av strekningsmålinger i statsbudsjettet for 2026.

I mars legges det fram en ny nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på vei. Denne planen skal gi et tydelig rammeverk for trafikksikkerhetsarbeidet og samler tiltak som vil bidra til færre alvorlige ulykker, tryggere reiser og en mer kunnskapsbasert oppfølging av hele sektoren.

Møreaksen er i Nasjonal transportplan plassert i det vi kaller Statens vegvesens utviklingsportefølje. Det betyr at det ikke er rom for å realisere prosjektet i sin nåværende form i tolvårsperioden. Regjeringen varsler i Nasjonal transportplan at vi skal gi Statens vegvesen i oppdrag å vurdere en annen gjennomføringsrekkefølge for Møreaksen. Vurderingen skal gjøres med tanke på gjennomførbarhet, kostnader og nytte.

Det vi varslet i NTP, skal vi selvfølgelig følge opp. Med oppdraget vil regjeringen kunne få et grunnlag for en fornyet vurdering av prosjektet ved neste framleggelse av Nasjonal transportplan.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:17:10]: Dersom ein skal gjere tiltak for å få ned antalet hardt skadde og drepne i trafikken, må ein utbetre dei vegane som faktisk har dei utfordringane, sjølvsagt i tillegg til dei mange andre tiltaka statsråden nemnde. I Møre og Romsdal har vi E39 Solavågseidet–Blindheim–Moa. Blindheimstunnelen er Noregs mest trafikkerte eittløpstunell. Der er det mange ulykker med hardt skadde og også dødsulykker. Vi hadde ei sak i Stortinget for ikkje altfor lenge sidan.

Då ville ikkje statsråden støtte det, men ein skal altså gå vidare med eit prosjekt for Møreaksen som ikkje har dei vurderingane inne.

Om ein ønskjer å få ned antalet hardt skadde og drepne i trafikken og å gjere noko med det, ser ikkje statsråden at ein er nøydd til å gripe fatt i områda med veldig høg trafikk og eit veldig høgt antal hardt skadde og drepne, omprioritere og ta grep der? Det er noko som openbert vil verke.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:18:11]: Denne regjeringen har vært veldig tydelig på at vi ønsker en vridning av ressursene i retning av å bruke mer penger på å ta vare på eksisterende infrastruktur, utbedre der vi kan, og bygge nytt når vi må. Derfor har vi i motsetning til foregående regjering brukt mer penger på drift og vedlikehold, og det har vi også gjort i NTP-en. Vi har vridd ressursbruken. Det er en ganske markant forskjell på denne NTP-en og den forrige NTP-en når det gjelder hvordan vi tenker om å ta vare på eksisterende infrastruktur. Det skal selvfølgelig gjenspeile seg i de konkrete prosjektene vi prioriterer, og det har vi også gjort i statsbudsjettene så langt når det gjelder å prioritere drifts- og vedlikeholdsarbeid.

Når det gjelder Møreaksen, står det en ganske tydelig bestilling i NTP-en. Der sier vi:

«Regjeringen vil gi Statens vegvesen et oppdrag om å vurdere en annen gjennomføringsrekkefølge der E39 Molde–Julbøen, samt også ev. hengebrua mellom Otrøya og Molde i delprosjektet E39 Vik–Julbøen, realiseres først.»

Det er gitt en føring i NTP-en, og det må vi forholde oss til.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:19:07]: I Molde-området, altså Molde–Vestnes, er det ei utfordring med auka trafikk. Vegvesenet har sagt at det innan fem år må stå ferdig nye ferjekaier både på Molde-sida og på Vestnes-sida. Alle skjønner at nokon ny tunell bak Molde by – med referanse til Møreaksen – ikkje vil vere ferdig innan dei fem åra. Det betyr at ein må byggje der ferjekaia er i dag. Det er i dag store utfordringar med massevis av lyskryss på E39 ut av Molde austover, som lagar veldig mange problem for trafikken i rushtidene. Det vi peikar på, er å få ta vekk mange av dei lyskryssa – enkle grep og tiltak som kan gjerast i eit null- til femårsperspektiv. Er det tiltak statsråden kan vurdere i lag med Vegvesenet, for å sjå på moglegheitene til å få gjort noko med det? Å byggje rundkøyringar og fjerne lyskryss har sterk tilslutning i regionen.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:20:02]: Jeg kjenner jo ikke de detaljerte forholdene på samme måte som representanten, som kommer fra det fylket, men jeg er

sikker på at Vegvesenet i dialog med lokale myndigheter vil være lydhør for å se på om det er små grep man kan gjøre for å bedre flyten, men det skal selvfølgelig også balanseres med trafiksikkerhet. Det er mange hensyn å ta i så måte.

Vi skal nå i gang med arbeidet med ny NTP. Da vil det bli diskusjoner om nye prioriteringer. Det er sånn vi styrer denne sektoren. Det prosjektet representanten har vært opptatt av, som heter E39 Solavågseidet–Moa, er ikke en del av porteføljen per nå, men det kan jo bli det ved en framtidig prioritering. Det får vi se.

Spørsmål 13

Kristian August Eilertsen (FrP) [12:20:53]: «Det har den siste tiden vært flere alvorlige ulykker og hendelser på nordnorske vinterveier der utenlandske turister uten erfaring med vinter- og mørkekjøring har vært involvert. Det er et stort paradoks at personer uten nødvendig kompetanse kan leie bil og ferdes på noen av landets mest krevende vinterstrekninger. Dette reiser spørsmål om dagens regelverk er tilstrekkelig.

Vil statsråden vurdere strengere krav til utenlandske sjåførere om å dokumentere erfaring med vinter- og mørkekjøring for å kunne kjøre på norske vinterveier?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:21:27]: Antallet turister som ferdes på norske vinterveier, har økt betydelig de siste årene. Som representanten sier, mangler mange av dem erfaring med vinterkjøring, noe som påvirker både ulykkesrisiko, framkommelighet og beredskap i områder med krevende kjøreforhold. Det er forståelig at ulykker og utrygge situasjoner med utenlandske bil-turister skaper frustrasjon og bekymring hos dem som bor i de berørte områdene. Det skal være trygt å kjøre på norske veier.

En bredt sammensatt innsatsgruppe, ledet av Statens vegvesen, har samlet sentrale offentlige og private aktører. Målet har vært å utvikle et felles situasjonsbilde, legge til rette for datadeling og identifisere mulige tiltak på kort og lang sikt. Etter dette arbeidet styrker de nå innsatsen på tre områder hvor det raskt kan settes inn effektive tiltak på kort sikt. Kontrollaktiviteten fra Statens vegvesens og Utrykningspolitiets side skal økes. Det skal jobbes med felles standard for utrustning av leiebiler, og videre jobbes det med kunnskap og informasjon gjennom hele reisekjeden.

Innsatsgruppen vil også jobbe videre med sikte på mer langsiktige tiltak. Som en del av det arbeidet vurderes også mulige regulatoriske tiltak. Slike eventuelle tiltak må uansett ta utgangspunkt i våre internasjonale forpliktelser på området. På samme måte som norske førerkort blir anerkjent uten tilleggskrav i Europa og i

svært mange andre land, anerkjenner vi i stor grad førerkort utstedt i andre land. Det vil da også være i strid med våre internasjonale forpliktelser å ikke anerkjenne førerkort fra disse landene, eller stille tilleggskrav, som eksempelvis å dokumentere særskilt erfaring eller glattkjøringskurs. Eventuelle særskilte kompetansekrav kan imidlertid være av frivillig karakter.

Jeg tar utfordringen med turister på norske vinterveier på største alvor. Kortsiktige tiltak, som økt kontroll fra myndighetene og bedre informasjon til dem som leier bil, er viktige sikkerhetstiltak, og innsatsgruppen vil komme til å jobbe videre med mål om å finne gode og nyttige tiltak på kort og lang sikt som skal gjøre vinterveiene våre tryggere. Jeg kommer til å følge dette arbeidet tett videre, og jeg ser fram til resultater av innsatsgruppens videre arbeid.

Kristian August Eilertsen (FrP) [12:23:40]: Innbyggerne i Nord-Norge kjører nå med hjertet i halsen på de nordnorske vinterveiene. Man er kjempebekymret for å møte på en turist i en leiebil som kan utsette en selv for alvorlig fare og i ytterste konsekvens død. Vi har allerede sett eksempler på at det har skjedd i Nord-Norge. Det er også en kjensgjerning at standarden på veinettet i Nord-Norge er veldig begrenset. Det er dårlig standard mange plasser. Jeg vil være direkte og si at særlig på fylkesveier er det begredelig standard. Det øker ulykkesrisikoen når vi snakker om sjåfører som har veldig begrenset erfaring med å kjøre på vinterveier.

Da er et naturlig spørsmål til statsråden: Vil han ta et initiativ internasjonalt for å endre eller justere på de forpliktelsene Norge har, for å kunne stille strengere krav til utenlandske turister og andre sjåfører som kommer til Norge og kjører på veldig krevende vinterveier, som vil være med på å sikre særlig innbyggerne i Nord-Norge, men også i resten av landet, mot alvorlig dødsrisiko?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:24:43]: Dersom man skulle gå den veien, ville man måtte ta inn over seg at det er et veldig krevende og langsiktig arbeid som vil ta svært lang tid, om det overhodet er mulig å få gjennomført. Det handler om internasjonale konvensjoner. Når det gjelder EU-systemet, er vi forpliktet etter EØS-avtalen, men jeg antar at representanten er opptatt av en del av de turistene som kommer fra andre deler av verden. Da må man få til endringer av internasjonale konvensjoner, og det tror jeg ikke vi har tid til her. Jeg tror vi må handle raskere. Derfor er de tiltakene som nå er presentert, med økt kontroll og bedre informasjonskilder i hele verdikjeden, viktige. Det må starte når turistene booker reiser i sine hjemland. Da må de gjøres oppmerksomme på hva slags forhold de skal begi seg ut i på norske vinterveier. Det må være standarder for dem som tilbyr leiebil. Så er det et annet aspekt som også har

kommet opp, og det handler om at det er en del useriøse aktører i denne næringen. Det må vi også gripe fatt i, slik at vi får trygge, gode tilbud til også turistene.

Kristian August Eilertsen (FrP) [12:25:46]: At noe er tidkrevende og vanskelig å få til, betyr ikke at man skal la være å gjøre det. Da burde man ha begynt med det i går – eller iallfall begynne i dag, for å få gjort noe med det. Når man vet hva man må gjennom av glattkjøringskurs og mørkekjøring når man skal ta sertifikatet, og hva slags forpliktelser man har, er det rett og slett en provokasjon for innbyggerne i Nord-Norge at man ikke har noen muligheter til å kontrollere om andre har vært gjennom samme opplæring for å kjøre på de samme veiene, og ofte i de samme bilene som vi bruker i Nord-Norge. Det blir man mektig provosert av.

Spørsmålet gjelder også standarden på veiene i Nord-Norge. Vi vet at den er begrenset. Det er også noe man kan gjøre noe med på kort sikt, sammenlignet med de internasjonale konvensjonene. Spørsmålet til statsråden er: Har han forståelse for at innbyggerne i Nord-Norge blir provosert over at man utsettes for en alvorlig dødsrisiko i møte med utenlandske sjåfører i Nord-Norge, når man vet hva slags krav og forpliktelser man selv må forholde seg til under kjøreopplæringen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:26:47]: Det er nettopp derfor jeg tok initiativ til å sette i gang et arbeid, som Vegvesenet tok tak i veldig raskt, ved å gå i gang med å jobbe med de ulike aktørene, fordi vi så dette som en utfordring. Vi tar det på største alvor. Når det er sagt, er det jo sann, som representanten sikkert er klar over, at på samme måte som norsk førerkort blir anerkjent uten tilleggskrav i Europa og ellers i verden, anerkjenner vi førerkort som er utstedt i andre land. Da er det slik at våre internasjonale forpliktelser i hovedsak ikke gir oss handlingsrom til å kreve eksempelvis særskilte glattkjøringskurs for lovlig å kunne kjøre på norske veier. Det er det som er vår utfordring her. Da må vi jobbe med alle de andre tiltakene som kan gi raskere effekter.

Så må jeg bare legge til at dersom man mot formodning skulle få til at man skulle kunne gjennomføre den typen krav, vil det by på en rekke praktiske utfordringer i virkelighetens verden. Hvordan skulle man faktisk gjennomføre en sann ordning?

Spørsmål 14

Anne Kristine Linnestad (H) [12:27:49]: «Lærdalstunnelen, en av de viktigste transportårene mellom Øst- og Vestlandet, skal utbedres, og anbudsprosessen pågår. Forutsigbarhet er avgjørende for både næringsliv og lokalsamfunn, på begge sider av fjellet.

Kan statsråden redegjøre for når prosjektet skal være ferdigstilt, og hvordan det planlegges for åpnings-tider for trafikk gjennom tunnelen i hele utbedringspe-rioden?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:28:13]: Jeg takker for spørsmålet.

Lærdalstunnelen er verdens lengste veitunnel, med en lengde på hele 24 509 meter. Tunnelen åpnet tilbake i 2000. Statens vegvesen skal i løpet av høsten 2026 starte opp arbeidet med viktig oppgradering av Lærdalstunnel-en, slik at den oppfyller dagens sikkerhetskrav. Oppgra-deringen omfatter en rekke tiltak for å ivareta kravet i tunnelsikkerhetsforskriften og elektroforskriften. Blant annet skal det bygges flere nye tekniske bygg med tilhør-ende bergrom og ventilasjon. I tillegg omfatter prosjektet utskifting av lysanlegg, etablering av nødstasjoner, instal-lering av LED-lys samt nytt overvåkingssystem.

Statens vegvesen har hatt en grundig prosess med lokal drøfting av hvordan dette prosjektet skal gjen-nomføres med hensyn til stenging av tunnelen i an-leggsperioden. Det er besluttet at tunnelen skal stenges kveld og natt når det skal gjennomføres sprengningsar-beid. Det betyr at den blir stengt fra kl. 18 til kl. 06 de to første årene mens sprengningsarbeidet pågår. Tunnelen vil ikke være stengt natt til søndag og vil være åpen i ju-len, i påsken og tre uker om sommeren. Når spreng-ningsarbeidet er ferdig, etter om lag to år, vil antallet ti-mer med nattestenging kunne reduseres gradvis.

Jeg har selvfølgelig stor forståelse for den ulempen det innebærer for lokalbefolkningen og næringslivet. Derfor har det blitt sett på ulike avbøtende tiltak. Jeg har selv også to år tilbake i tid deltatt i møtevirksomhet for å prøve å finne gode løsninger og balansepunkter for hvordan dette skal fungere på best mulig vis.

For lokale beboere i Aurland og Lærdal blir det et busstilbud med to avganger fra begge sider av tunnelen før midnatt. Ellers skal det være mulig å få fram utryk-ningskjøretøy gjennom tunnelen på kort varsel når det står om liv og helse. På dagtid kan entreprenørene utfø-re arbeid som ikke krever stenging, og da vil tunnelen være åpen for trafikk, men kan bli snevret inn til ett kjø-refelt på korte strekninger med lysregulering. Arbeidene ventes ferdigstilt i 2031.

Anne Kristine Linnestad (H) [12:30:23]: Takk for et ganske så grundig svar.

Det er ingen tvil om at dette kommer til å bli svært belastende for næringsliv og lokalsamfunn på begge si-der av fjellet. Ved en så stor belastning vil trafikkmønsteret definitivt måtte endres. Da lurer jeg litt på hvilke til-tak som er planlagt på andre strekninger for å kunne ta imot den økte trafikken, f.eks. på rv. 7 over Hardanger-vidda, rv. 13 Vikafjellet og Hellavegen.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:30:57]: Når det gjel-der Vikafjellet, uten at det kanskje direkte kan relateres til dette prosjektet, er det besluttet å sette opp en rekke skredtårn, gjøre bedre vinterdrift der oppe og få sikrere framkommelighet der. Vikafjellet er som kjent en gans-ke krevende veistrekning. Det har så langt ikke vært mulig å prioritere den i Nasjonal transportplan fordi det er et dyrt prosjekt som sånn sett har relativt lav nyt-te, i den forstand at det er få som transporteres over fjel-let, samtidig som veldig mye handler om trafikksikker-het. Derfor er det nå valgt en mer kostnadseffektiv mo-dell der, med f.eks. skredtårn.

Det jobbes med lokale myndigheter, og Vegvesenet har holdt på det med dette nå i minst tre års tid, kanskje opp mot fire års tid. Det har vært dialog og prosess, og som jeg sa innledningsvis, har jeg selv deltatt i møtevirk-somhet der borte, i dialog med næringsliv, i dialog med lokale myndigheter. Da har man etter beste evne forsøkt å finne et balansepunkt som lar seg gjennomføre.

Anne Kristine Linnestad (H) [12:32:00]: Jeg vil til-bake til statsrådens første svar, for han nevnte da flere tiltak og utbedringer som skal gjøres inne i Lærdalstun-nelen. Det han ikke nevnte, var røykvarsling og brann-sikkerhet. Da jeg i forrige uke var på tur i akkurat det området og kjørte 120 mil på vestlandsveier, kom det meg for øre at Statens vegvesen ikke kommer til å sette inn røykvarslere i den nye Lærdalstunnelen fordi syste-met er for dårlig. De var redde for at det skulle bli for mange falske alarmer, og dermed skulle man ikke ha røykvarsler. I mitt hode vil det være det samme som å sette inn en haug med røykvarslere i huset sitt, men ikke putte inn batteri.

Jeg lurer på om statsråden kan si at det ikke stem-mer, eller om han kan gi en forklaring på hvordan man i vår digitale verden ikke kan lage et system som er godt nok for røykvarsling i verdens lengste tunnel.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:33:05]: Der må stats-råden melde pass. Den teknologikunnskapen har jeg ikke, men jeg kan oppfordre representanten til å sende meg et skriftlig spørsmål, så skal vi sørge for at hun får et godt svar.

Spørsmål 15

Haagen Poppe (H) [12:33:32]: «I 2028 markerer vi at det er 200 år siden Henrik Ibsen ble født. Ibsen er Norges mest anerkjente dramatiker internasjonalt og har hatt avgjørende betydning for utviklingen av mo-derne teater og litteratur, både nasjonalt og globalt.

Hvilke ambisjoner har statsråden for 200-årsmarke-ringen i 2028, og hva ønsker statsråden å oppnå gjen-

nom statens arbeid med å markere denne typen nasjonale kulturjubileer?»

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:34:02]: Ibsen er viktig både for Norges og verdens kulturarv. Ibsen spilles på scener over hele verden, og det viser hans relevans og at hans verk fremdeles er viktige. Ibsens dramatikker løfter verdier som ytringsfrihet, demokrati, likestilling og individets ansvar. Dette er verdier som står sentralt i det norske samfunnet, og som er viktig i Norges møte med verden.

Nasjonalbiblioteket har siden 2009 hatt ansvar for å koordinere forfatterjubileer og også ansvar for koordineringen av Ibsen-jubileet i 2028. Nasjonalbiblioteket har bred kontakt med aktører både nasjonalt og internasjonalt som vil bidra i jubileet. Nasjonalbiblioteket leder en styringsgruppe som skal sikre samordning og implementering av felles strategier for jubileet. Styringsgruppen består av Norsk Folkemuseum, Nationaltheatret, Skien kommune, Grimstad kommune, NORLA og Universitetet i Oslo. Videre sørger Nasjonalbiblioteket for kunnskapsdeling, informasjon og koordinering gjennom et nasjonalt nettverk av relevante Ibsen-institusjoner og -aktører.

Bibliotekene vil spille en viktig rolle i jubileet. Bibliotekene er blant våre viktigste og mest inkluderende møteplasser. 200-årsjubileet for Ibsen vil markeres på biblioteker over hele landet og vil dermed nå ut til folk i alle landets kommuner. Jeg ønsker at Ibsen-jubileet 2028 skal løfte et mangfold av stemmer og perspektiver om Ibsen og synliggjøre hvorfor Ibsen fortsatt er relevant for stadig nye generasjoner.

Haagen Poppe (H) [12:35:36]: De kreative næringene i Storbritannia har i flere år stått for rundt 6 pst. av BNP og en betydelig del av sysselsettingen. Norge har det samme potensialet. Ibsen er, som statsråden nevner, en av verdens mest oppførte dramatikere. Hans stykker settes opp på scener fra Tokyo til Buenos Aires, og dette er en unik mulighet til å trekke internasjonalt besøkende til Norge og styrke norsk reiseliv og kulturnæring i hele landet. DNB mener at reiseliv kan være en av Norges viktigste vekstnæringer framover. Da må vi satse og bruke de mulighetene som ligger foran oss, bedre enn det dagens regjering legger opp til. Mitt spørsmål er:

Hva har statsråden gjort konkret så langt for å sikre at vi utnytter denne muligheten nasjonalt, men også internasjonalt? Ibsen-jubileet er en stor mulighet for Norge til å tiltrekke seg flere turister – hva har statsråden tenkt å gjøre for det?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:36:39]: Reiseliv ligger ikke under denne ministerens konstitusjonelle fag-

område, det tilhører bl.a. næringsministeren. Så hvis man skal diskutere reiselivspolitikken og hvordan man tiltrekker seg turister, må nok representanten stille spørsmålet til en annen politiker.

Det er viktig å påpeke at det etter Ibsenåret i 2006 kom mye kritikk knyttet til organisering og finansiering av jubileet. Vi ønsker ikke å kopiere modellen fra den gangen. Det som er viktig å huske, er at Ibsen ikke bare er en av verdens mest spilte dramatikere, han er også verdens nest mest spilte dramatiker etter Shakespeare. Han står godt på egne bein internasjonalt, men det er helt naturlig at vi selvfølgelig markerer jubileet 200 år etter hans fødsel. Regjeringen har brukt betydelige midler på å støtte opp om organisasjoner, museer og scener som bruker og har ansvar for å formidle Ibsen – Skien kommune og Oslo er noen eksempler.

Haagen Poppe (H) [12:37:42]: Starten på det forrige svaret er kanskje litt av problemet her, at man har en kulturnæring som ikke er godt nok knyttet til kulturen som sådan. Vi har en hovedkomité for Nasjonaljubileet 2030, som har som mål at man skal løfte jubileumsarbeidet i alle sektorer i samfunnet, og som statsråden nevner, har Nasjonalbiblioteket arbeidet med å koordinere Ibsenåret 2028. Tilbakemeldingen jeg får, er at forventningene fra regjering og finansiering ikke står i stil med ambisjonsnivået til institusjonene, og at enkelte føler at de ikke har ryggdekning til å gå i gang med nødvendig planlegging. Slik Høyre ser det, bør jo statsråden selv bringe Kulturdirektoratet, NRK, Norsk filminstitutt og alle de andre institusjonene vi har, i tale: Hva har de egentlig foretatt seg av Ibsen-forberedelser? Og ikke minst: Hva kan andre ministre gjøre på sine felt?

Vil statsråden bidra til en slik klargjøring overfor Stortinget og folket?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:38:44]: Denne statsråden kommer ikke til å instruere Kulturrådet eller Filminstituttet til å lage filmer eller ta initiativ til at man må vise Ibsen på en spesiell måte. Det ville være veldig underlig, selv om det er et nasjonaljubileum for ham. Men institusjonene står fritt til å gjøre hva de ønsker.

Jeg var i Skien i går, der vi la ned en tidskapsel for det nye biblioteket. Regjeringen har også bidratt med penger til disse institusjonene: 95 mill. kr til restaurering av Ibsens barndomshjem, Venstøp, som en del av Telemark Museum, og i tillegg Sølvåren Ibsen formidlings-senter ved det nye Ibsenbiblioteket i Skien – der er det også blitt gitt et betydelig beløp for å få det til. I tillegg har vi styrket og på mange måter reddet den biten som Folkemuseet gjør, med 5 mill. kr i økte driftsmidler til IBSEN Museum & Teater ved Folkemuseet. De hadde ikke midler før vi gjorde det. 2 mill. kr i økte driftsmidler går til Ibsens barndomshjem i Venstøp i Telemark. Dette

betyr altså ikke at vi ikke bruker penger på Ibsen – det gjør denne regjeringen.

Spørsmål 16

Presidenten [12:39:48]: Dette spørsmålet, fra representanten Tom Staahle til kommunal- og distriktsministeren, er overført til justis- og beredskapsministeren som rette vedkomande.

Tom Staahle (FrP) [12:40:02]: «Ullensaker opplever et økende press i forbindelse med lovpålagte tjenester og kostnader knyttet til innvandring og sosialtjenester. I dag stilles det få krav, men de økonomiske byrdene for kommunen øker. I dag kan man oppholde seg ulovlig i landet og samtidig misbruke norske velferdsordninger, uten at det får raske og konsekvente reaksjoner.

Når kan vi forvente å få et helhetlig kontrollregime som kobler umiddelbar retur av personer uten opphold med obligatorisk fysisk oppmøte og verifisering for mottakere av langvarige ytelser?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:40:40]: Innvandring har gjort Norge til et mer mangfoldig samfunn. Samtidig kan vi ikke i Norge ta imot flere enn vi klarer å integrere. Det er derfor regjeringen fører en innvandringspolitikk som er kontrollert, rettferdig og bærekraftig.

Retur av personer uten lovlig opphold i Norge er et sentralt virkemiddel. Vi skal også legge til rette for at de som ønsker å flytte hjem, kan gjøre det. Retur av personer uten lovlig opphold i Norge er prioritert av denne regjeringen, og Justis- og beredskapsdepartementet har sammen med Utenriksdepartementet utarbeidet en ny returstrategi for perioden 2025–2030.

Norge er et samfunn bygd på menneskerettigheter og menneskeverd. Det er derfor slik at selv om staten i utgangspunktet ikke er forpliktet til å gi innkvartering til personer som har fått avslag på asyl, tilbyr utlendingsmyndighetene i dag fortsatt innkvartering i asylmottak fram til utreise. Stønadssatsene er imidlertid lavere for denne gruppen enn for andre beboere.

Personer uten lovlig opphold har kun en svært begrenset rett til tjenester etter sosialtjenesteloven fra oppholdskommunen. Hvis de ikke kan få innkvartering i asylmottak, kan de i en nødssituasjon ha rett til økonomisk stønad og hjelp til å finne midlertidig botilbud i en kort periode. Det ligger imidlertid under arbeids- og inkluderingsministerens konstitusjonelle ansvarsområde, og det er derfor ikke riktig av meg å gå nærmere inn på akkurat dette her og nå.

Tom Staahle (FrP) [12:42:23]: Jeg hører ministeren snakke om rettigheter, men nå har både Stortinget og

regjeringen et overordnet ansvar for å sikre Norges sikkerhet og våre grenser. Politiet selv sier at de kun har delvis oversikt over utlendinger med ulovlig opphold som er registrert i utlendingsforvaltningens datasystemer, f.eks. asylsøkere med endelig avslag. For andre grupper, som personer med avslag på søknader om familiegjenforening eller studietillatelse samt enkelte som blir bortvist eller utvist, har politiet ikke et oppdatert bilde over dem som har reist i henhold til vedtaket og innen utreisefristen. Det indikerer jo at vi har et alvorlig problem, statsråd. Vi vet at personer som stoppes ved grenseoverganger, f.eks. Gardermoen, som får meldeplikt, ikke overholder den, men vandrer rundt i gatene i Norge og kan begå kriminalitet og er en utfordring for det norske samfunnet.

Hva tenker statsråden dette sier om Norge, og ser statsråden den risikoen som ligger i en så svak kontroll, med tanke på den sikkerhetsmessige situasjonen Norge og verden står i?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:43:27]: Personer som er i Norge uten oppholdsgrunnlag, personer som har søkt asyl eller søkt opphold, men ikke fått innvilget det, skal returnere fra Norge. Det er også slik at en utlending vil kunne utvises fra Norge f.eks. på grunn av sitt ulovlige opphold, men også hvis en har begått straffbare forhold, som f.eks. trygdemisbruk. Det som er viktig for regjeringen, er at vi har et godt og effektivt utvisnings- og retursystem, at vi er gode på det for personer uten lovlig opphold. Dette er et høyt prioritert område for regjeringen og for utlendingsmyndighetene, inkludert politiet.

Tom Staahle (FrP) [12:44:11]: Da ser jeg fram til at statsråden kommer med konkrete virkemidler og tiltak som kan behandles her i Stortinget, slik at vi kan få fattet vedtak om det, for i ord virker det som vi er enige om mye, men det virker som vi er ganske uenige når det gjelder handling.

Det leder meg litt videre til statsrådens egen tale under utdelingen av Samfunnssikkerhetsprisen for 2025. Der uttalte statsråden følgende:

«Den verden vi befinnes oss i dag, er som dere alle kjenner til, mer farlig og uforutsigbar. Å styrke samfunnets motstandskraft i møte med den sikkerhetspolitiske situasjonen er viktig, og nødvendig.»

Da lurer jeg på om statsråden nå vil ta initiativ overfor Stortinget for et sterkere vern av grensekontrollen, sikre at de som oppholder seg ulovlig innenfor våre grenser, pågripes, sperres inne og kastes ut av landet, og om hun vil iverksette umiddelbare tiltak for å følge opp dette, og at de tiltakene blir lagt fram for Stortinget.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:45:05]: Vi har, og vi skal ha, kontroll på grensene. På grunn av den sikkerhetspolitiske situasjonen har vi en styrket grensekontroll. Blant annet har vi kontroll ved ferjene. Det kontrollregimet er noe som regjeringen har forlenget.

Så er jeg helt enig i at vi må sørge for at personer uten lovlig opphold i Norge skal returnere fra Norge. En har regler og tiltak for kontroll av personer som ikke skal være her, f.eks. personer som ikke bidrar til avklaring av egen identitet. En kan internere, en kan gi meldeplikt, en kan kreve pass inndratt hvis personen har det. Vi ser likevel at vi må styrke returordningene. Derfor har regjeringen – og jeg – tatt et initiativ til sammen med de andre nordiske landene å se på hvordan vi i enda større grad faktisk kan få gjennomført returer.

Spørsmål 17

Fra representanten Bård Hoksrud til digitaliserings- og forvaltningsministeren:

«Vil statsråden sørge for å kartlegge hvilke samfunns- og trafikksikkerhetsmessige konsekvenser utfasingen av 2G-nettet har for den delen av den norske bilparken som ikke lenger har et automatisk nødmeldings-system fra 31. desember 2027?»

Presidenten [12:46:10]: Dette spørsmålet er utsett til neste spørjetime.

Spørsmål 18

Hanne Beate Stenvaag (R) [12:46:25]: «I rundskriv G-02/2025 trekkes det frem eksempler hvor hovedregelen skal være påleggelse av tilleggs tid for å oppnå permanent oppholdstillatelse, i stedet for utvisning, blant annet i tilfeller der den gjenværende forelderen har blitt norsk borger, men var gitt flyktningstatus forut for sitt erverv av norsk statsborgerskap.

Mener statsråden at forvaltningens praktisering av utlendingsforskriften § 14-1 a samsvarer med lovgivers intensjon?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:46:54]: Det er gjeldende rett at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn, også i saker om utvisning. For et år siden ble regelverket endret, slik at det i større grad enn tidligere skal vurderes en annen reaksjon enn utvisning når utlendingen har barn i Norge.

Det er viktig for oss å sikre at de rettighetene som er nedfelt i gjeldende regelverk, faktisk blir etterlevd. Når det er sagt, kan det gå noe tid før en ser resultater av regelendringene gjennom praksis. Det er kun gått et år siden den nye forskriftsbestemmelsen som det her vises

til, trådte i kraft. Jeg vil derfor avvente UDI og UNEs egne innberetninger om praksis, som kommer i deres årsrapporter, før jeg uttaler meg nærmere om dette.

Som representanten Stenvaag er kjent med, kan verken regjeringen eller departementet instruere utlendingsforvaltningen om avgjørelsen i enkeltsaker som ikke berører grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn. Det er UDIs oppgave å behandle enkeltsaker i tråd med føringene i instruksene, og jeg har tillit til at utlendingsforvaltningen behandler sakene grundig og følger opp instruksene på korrekt måte.

Samtidig er det viktig for meg å understreke at verken instruksene eller utlendingsforskriften innebærer at det aldri kan fattes vedtak om utvisning i disse sakene. At det fremdeles fattes utvisningsvedtak i saker som berører barn, gir derfor ikke i seg selv grunnlag for å betvile at instruksene følges opp.

Hanne Beate Stenvaag (R) [12:48:40]: Tusen takk! Jeg er klar over at man ikke kan instruere i enkeltsaker. Spørsmålet høres teknisk ut, men det handler jo nettopp om det statsråden var inne på, nemlig en oppfølging av Baumann-rapporten, hvor det var et mål at man, i saker som berører barn, som hovedregel heller skal gi tilleggs tid som straff, framfor utvisning, før man kan få permanent oppholdstillatelse. Så melder NOAS at de ser en tendens til at familier blir henvist til å kunne videreføre familielivet i hjemlandet, fordi den ene forelderen, som opprinnelig kom fra samme land, har blitt norsk statsborger og dermed, formelt sett, ikke er flyktning lenger. Da lurer jeg på om statsråden mener det er rimelig å legge større vekt på at den gjenværende forelderen har blitt norsk statsborger, enn at personen har flyktet fra det landet som man blir henvist til å kunne fortsette familielivet sitt i.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:49:41]: Som jeg sa i mitt første svar, ønsker jeg å avvente UDIs og UNEs egne innberetninger når det gjelder praksisen etter utlendingsforskriftens § 14-1 a. Det kommer i deres årsrapporter, og jeg ønsker å kunne gå inn i det før jeg uttaler meg nærmere om hvordan en har fulgt opp lovgiverens intensjon.

Justis- og beredskapsdepartementet har nylig notatt et notat fra NOAS om forvaltningens praktisering av denne forskriftsbestemmelsen, så vi holder nå på å gå nærmere inn i dette notatet for å se hva NOAS påpeker der.

Hanne Beate Stenvaag (R) [12:50:25]: Det er nettopp litt av hensikten med å ta det opp her, for det kan framstå som at fordi man ikke spesifikt har omtalt akkurat den situasjonen som handler om at noen har blitt statsborgere, blir tolkningen strengere enn det som var

intensjonen bak oppfølgingen av Baumann-utvalget. Jeg vil takke for svaret og håper at statsråden har et spesielt øye for denne detaljen, som er liten, men som likevel er utrolig viktig for dem det gjelder, ikke minst for de barna som dette kan få store konsekvenser for.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:51:10]: Jeg skal ha det for øye, og som sagt har vi nå fått dette skrevet fra NOAS, som vi går inn i.

Når det gjelder barns rettssikkerhet generelt, vil jeg minne om at regjeringen har foretatt flere tiltak for å styrke barns rettssikkerhet. Blant annet er det fastsatt en lavere terskel for nemndsmøtebehandling i visse utvisningssaker, når utlendingen har barn i Norge. Det er innført en ordning med rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i utvisningssaker ved straffbare handlinger som gjelder foreldre med barn i Norge, og det er økt antall timer som inngår i det frie rettsrådet i utvisningssaker som berører barn.

Spørsmål 19

Liv Gustavsen (FrP) [12:52:08]: «Dersom det besluttes utreiseforbud eller passnekt, blir passet elektronisk sperret. Den det gjelder, mottar samtidig varsel om at passet ikke lenger er gyldig. I saker hvor det foreligger en konkret risiko for at foreldre tar barn ut av landet for å unndra seg BV-inngrep, kan en slik varsling i praksis gi foreldrene et tidsmessig forsprang slik at de rekker å reagere raskt og forsøke å forlate landet via andre ruter.

Vil statsråden ta initiativ til å endre varslingssystemet ved elektronisk pass-stans, slik at varsling kan utsettes eller tilpasses?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:52:55]: Jeg er oppatt av at vi skal beskytte barn som risikerer å bli tatt med på skadelig utenlandsopphold, noe jeg skjønner at representanten Gustavsen også er. Sommeren 2025 la regjeringen derfor fram forslag til nye hjemler i barnevernsloven som gjør det mulig å vedta utreiseforbud når det er nærliggende fare for at et barn i utlandet kan bli utsatt for mishandling, alvorlig fare for liv eller helse eller annen alvorlig omsorgssvikt. For å sørge for at utreiseforbudet etterlevs, foreslo regjeringen også en hjemmel til å kalle tilbake eller nekte å utstede pass når det er gitt et utreiseforbud. Disse lovendringene trådte i kraft i januar i år.

Det stemmer, som representanten viser til, at passet blir elektronisk sperret når det er besluttet tilbakekalt. Tilbakekallelse er et enkeltvedtak, og i utgangspunktet gjelder da forvaltningslovens krav til forhåndsvarsling. Samtidig åpner lovens § 16 tredje ledd bokstav a for å gjøre unntak når varsling kan føre til at vedtaket ikke

kan gjennomføres. I saker der det er risiko for at et barn urettmessig tas med ut av landet, vil politiet vurdere å unnlate forhåndsvarsel. Når et pass besluttes tilbakekalt og dermed ugyldiggjøres, sendes det automatisk melding til Schengen informasjonssystem. Det gjør at ugyldiggjøringen umiddelbart blir gjort kjent i hele Schengen-området, og dokumentet kan dermed ikke brukes ved grensepassering.

Det å hindre at barn urettmessig tas med ut av landet, er noe politiet prioriterer, og muligheten til å unnlate varsling er godt kjent. Hvis forhåndsvarsel unnlates, blir passinnehaveren først informert om ugyldiggjøringen når vedtaket om tilbakekall mottas. Min vurdering er at politiets saksbehandlingsløsning og regelverk knyttet til hastevedtak uten varsel til den det gjelder, muliggjør at politiet kan agere hurtig i saker som dette. Jeg har tillit til at politiet gjør gode og grundige vurderinger i disse sakene, og at varslingsordningen fungerer på en hensiktsmessig måte.

Liv Gustavsen (FrP) [12:55:14]: Det er godt å høre at loven ivaretar dette, men slik oppfatter ikke barnevernet der ute at det fungerer i praksis. Når det skjer en omsorgsoverdragelse, skjer ting veldig fort. Man sperrer passene, og det går automatisk, så da å måtte vise til lover og regler for å gjøre unntak fungerer i hvert fall ikke i praksis.

Slik jeg oppfatter det, erkjenner statsråden at dette kan være et problem, men hun sier at lovverket egentlig ivaretar det. Kan statsråden gi en garanti for at man følger opp dette, og at det kommer til å bli tatt hensyn til, slik at vi kan være sikre på at barn ikke blir tatt ut av landet, og at man bruker lovverket som det blir vist til? Det gjøres ikke i dag. Det er barnevernet som rapporterer dette til oss.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:56:18]: Politiets saksbehandlingsløsninger og det regelverket som knytter seg til hastevedtak uten forhåndsvarsel, gir politiet mulighet til å handle raskt i saker som dette. Det er også det som er poenget, nemlig at en skal kunne hindre at barn blir tatt med ut av landet. Pass- og ID-kortmyndigheten er organisert til å fatte vedtak i tidskritiske situasjoner. Det er de organisert for.

Jeg tenker at det selvfølgelig er en usikkerhetsfaktor knyttet til hvor raskt politiet varsles om disse sakene. På mitt ansvarsområde, som er politiet og pass- og ID-kortmyndighetene, handler det om hvordan de agerer fra de får varselet, men de er avhengig av at noen varsler om det.

Liv Gustavsen (FrP) [12:57:16]: Jeg forstår at jeg og ministeren er enige, og det er veldig godt å høre, men når vi vet at barn er blitt tatt med ut av landet fordi man

vil unndra seg barnevernets vedtak, kan vi ikke gjemme oss bak lover, regler og systemtekniske rutiner. Barns trygghet må alltid veie tyngst – tyngre enn automatisk varsling. Mener statsråden virkelig at dagens praksis er forsvarlig, i og med at man har lover og regler i ryggen, når den i verste fall fortsatt kan gi et forsprang og sette barn i fare?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:57:54]: Jeg deler representantens bekymring knyttet til situasjoner hvor barn tas med ut av landet og kan utsettes for alvorlig omsorgssvikt. Derfor er det viktig med oppmerksomhet på regelen om at en kan sperre passet, og at politiet kan gjøre det på nærmest et øyeblikk. Politiet må imidlertid få varsel om det. Pass- og ID-kortmyndigheten må få varsel om det.

Jeg vil samtidig minne om at brudd på etterlevelse av utreiseforbudet nå er straffesanksjonert. Regjeringen har foreslått at brudd på utreiseforbud skal være straffbart, og Stortinget har vedtatt det. Det er en endring som vil tre i kraft 15. april i år, og da får en håpe at trusselen om straff bidrar til at en ikke tar med seg barn ut av landet i tilfeller som dette.

Spørsmål 20

Helene Røsholt (H) [12:59:17]: «Jeg viser til tidligere svar på skriftlige spørsmål vedrørende IP-godkjent personell.

Hvordan mener statsråden at bemanningstall som også inkluderer spesialavdelinger uten patruljeansvar bør forstås og anvendes ved vurdering av beredskap og responstid, hvordan balanseres kravene til operativ tilstedeværelse og etterforskning når begge er lovpålagte og ressurskrevende, og hvilke tiltak iverksettes for å sikre at politidistriktene i praksis har tilstrekkelig operativ kapasitet?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:59:50]: Politiet har en døgntilgjengelig beredskap for å håndtere ordinære politioppgaver. I tillegg består politiets beredskap av planverk, tiltak, kompetanse og organisering som gjør politiet i stand til å forebygge, avverge, stanse, etterforske og håndtere ekstraordinære hendelser og kriser. Politiets innsatspersonell er tjenestepersoner som er godkjent for bruk av politiets skytevåpen, og som gjennomfører årlig pålagt vedlikeholdstrening.

Jeg har i tidligere svar på skriftlig spørsmål fra representanten Røsholt beskrevet at antallet innsatspersonell i politiet kan variere gjennom et år, og at dette bl.a. skyldes at tjenestepersoner skifter roller, er i permisjon eller bytter tjenestested. Både tjenestepersoner i patruljetjeneste og grupper med andre oppgaver i sin daglige

tjeneste gjennomfører trening for å opprettholde kompetanse som innsatspersonell. Dette kan være etterforskere, forebyggere og tjenestepersoner ved operasjonssentralen som av ulike årsaker gjennomfører obligatorisk trening for å inneha status som innsatspersonell, eller for å beholde den statusen en tidligere har opparbeidet seg som innsatspersonell.

Det er opp til den enkelte politimester å vurdere og beslutte hvordan tjenestepersonene skal benyttes mest hensiktsmessig. Det er det til enhver tid gjeldende trusselbildet som er premissgivende for prioritering og balansering av ressursbruken innenfor politimesterens rammer.

Som en indikator for politiets operative tilgjengelighet er det stilt krav til politiets responstid i hendelser som vurderes som alvorlige og som haster. Politiet innfrir stort sett hvert år de nasjonale kravene. Politidirektoratet har opplyst at det ikke er noe som tyder på at nedgangen i antallet godkjent innsatspersonell har påvirket politiets nasjonale resultater for responstid i hasteoppdrag.

Lise Selnes hadde her overtatt presidentplassen.

Helene Røsholt (H) [13:01:54]: Når bemanningstallene inkluderer spesialavdelinger og personell som i hovedsak arbeider med etterforskning, risikerer vi å gi både Stortinget og befolkningen et bilde av operativ kapasitet som ikke samsvarer med den faktiske patruljeberedskapen. Mener statsråden det er hensiktsmessig å operere med samlede IP-tall i styringsdialog og offentlig kommunikasjon når disse ikke reflekterer reell døgntilgjengelig patruljekapasitet? Vil statsråden ta initiativ til en tydeligere rapportering som skiller mellom formell IP-godkjenning og faktisk tilgjengelig operativ patruljetjeneste?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:02:33]: Politiets innsatspersonell er delt inn i kategorier basert på kompetanse. Kategori 1 er tjenestepersoner i beredskapstroppen. Kategori 2 er tjenestepersoner i livvaktstjenesten. Kategori 3 er tjenestepersoner i utrykningsenhetene. Kategori 4 er andre tjenestepersoner med våpengodkjenning. Tidligere hadde man en femte kategori, men Politidirektoratet har vurdert det slik at en skal ha dette som én kategori, dvs. kategori 4.

Det som er viktig for meg, er at vi er tydelige i målkravene til politiet. Et av målene som departementet har satt for politiet, er at samfunnets trygghet og sikkerhet er ivarettatt. I den siste årsrapporten fra Politidirektoratet, fra 2024, rapporterer de at politiet vurderer måloppnåelsen som god.

Helene Røsholt (H) [13:03:35]: Det har blitt stadig færre IP-godkjente på Arbeiderpartiets vakt, altså i løpet

av de siste fire årene. Det viser tallene helt klart. Det må da nødvendigvis bety færre tilgjengelige patruljer ute på norske veier og torg. Både operativ tilstedeværelse og etterforskning er lovpålagte kjerneoppgaver etter politiloven, og når de samme mannskapene i praksis må dekke begge funksjoner, utfordres kapasiteten i begge ender.

Hvordan vil statsråden konkret sikre at styrkingen av én oppgave ikke skjer på bekostning av den andre? Mener statsråden at et gjennomsnitt som tilsvarer om lag åtte–ni patruljebiler per distrikt, er tilstrekkelig for å innfri innbyggernes forventninger til rask respons og trygghet i hele landet og et «kraftfullt politi», som statsråden selv henviste til i sitt innlegg i Aftenposten den 26. november 2025?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:04:25]: Politidirektoratet har som sagt opplyst at det ikke er noe som tyder på at nedgangen i antallet godkjente innsattpersonell har påvirket politiets nasjonale resultater når det gjelder responstid i hasteoppdrag.

Når det gjelder hvordan man skal benytte tjenestepersoner i det enkelte politidistrikt, stoler jeg på at politimesteren vurderer og beslutter det som til enhver tid er mest hensiktsmessig, og at det som da er styrende, er det gjeldende trusselbildet.

Spørsmål 21

Erlend Wiborg (FrP) [13:05:16]: «Kvalifiseringsprogrammet er ment å få personer over i arbeid i Norge. Samtidig har vi personer med endelig utvisningsvedtak som etter loven skal forlate landet.

Kan statsråden avklare om personer med utvisningsvedtak som ikke har reist, mottar kvalifiseringsstønad eller andre ytelser/stønader, og eventuelt hvordan regjeringen forsvarer at skattebetalernes penger brukes på arbeidskvalifisering av personer som egentlig ikke skal være i Norge?»

Statsråd Kjersti Stenseng [13:05:47]: Retur av personer uten lovlig opphold i Norge er et sentralt virkemiddel for å nå et av hovedmålene om en kontrollert og bærekraftig innvandring til Norge. Rask retur er viktig for å bevare tilliten til systemet og forhindre irregulær migrasjon.

Personer som ikke har lovlig opphold i Norge, har i utgangspunktet ikke krav på tjenester etter sosialtjenesteloven, bortsett fra opplysning, råd og veiledning. Personer uten lovlig opphold har plikt til å forlate landet, og det skal derfor ikke ytes tjenester som bidrar til å opprettholde ulovlig opphold.

En person uten lovlig opphold har ikke rett på økonomisk sosialhjelp, men hvis personen ikke kan sørge

for sitt livsopphold, og heller ikke kan få innkvartering i asylmottak, har vedkommende i en nødssituasjon rett til sosialhjelp og hjelp til å finne et midlertidig botilbud. Denne retten gjelder bare i en kort periode og til personen i praksis kunne forlatt landet eller fått innkvartering i asylmottak. Det kan stilles krav om at personen aktivt bidrar til egen utreise. Blant annet kan det stilles krav om å skaffe seg nødvendige reisedokumenter.

Jeg er enig med representanten i at det ikke er en riktig prioritering å gi kvalifiseringsprogram til personer som skal forlate landet. Slik er det altså heller ikke. Etter regelverket har personer uten lovlig opphold ikke rett på kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad.

En av Arbeiderparti-regjeringens hovedprioriteringer i regjeringens plan for Norge handler om å inkludere flere i arbeid. Vi har styrket arbeidsmarkedstiltakene, slik at flere kan komme i jobb. Jeg mener det ville være feil bruk av fellesskapets ressurser å bruke de midlene på personer som ikke har lovlig opphold i Norge. Slik er det ikke, og slik skal det heller ikke være.

Retten til ytelser fra Arbeids- og velferdsetaten er i all hovedsak knyttet til lovlig opphold i Norge. Arbeids- og velferdsetaten kontrollerer dette ved innvilgelse og ved revurdering av ytelser på bakgrunn av endringer.

Utlendinger uten lovlig opphold i Norge må i dag forlate landet, og slik skal det også være i framtiden.

Erlend Wiborg (FrP) [13:07:59]: Jeg takker statsråden for svaret, men vil følge opp litt så jeg er helt sikker på at det ikke kan misforstås. Kan statsråden garantere at ingen personer som har fått avslag på sin søknad og har utreiseplikt, har mottatt eller mottar kvalifiseringsstønad?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:08:22]: Jeg kan ikke stå her og garantere, for det kan skje at noen har fått en stønad uten at de har krav på det. Jeg tror representanten skjønner at jeg ikke kan garantere at det ikke har skjedd, men det er altså slik at personer uten lovlig opphold ikke har rett til kvalifiseringsstønad og ikke skal ha det.

Det er kommunen som er ansvarlig for å gi kvalifiseringsprogram og andre tjenester, etter sosialtjenesteloven. Jeg legger til grunn at kommunen gir innbyggerne de tjenestene de har krav på, og at kommunen ikke innvilger kvalifiseringsprogram til personer som ikke har rett til det.

Erlend Wiborg (FrP) [13:09:00]: Statsrådens egne partifeller rundt i landet har begynt å tilby stadig flere personer som oppholder seg ulovlig i Norge, velferdstyelser. Vi kan se det i mange kommuner og fylker, altså at Arbeiderpartiets representanter jobber for at personer som oppholder seg illegalt i Norge, får velferds-

tjenester, noe som går på bekostning av alle andre som oppholder seg lovlig i Norge.

Jeg ber statsråden svare på om hun vil oppfordre sine partifeller til å slutte å tilby disse velferdstjenestene til personer som oppholder seg illegalt i Norge.

Statsråd Kjersti Stenseng [13:09:44]: Jeg er usikker på akkurat hvilke tilfeller representanten refererer til, så derfor vil jeg svare generelt på det. Jeg vil gjenta det jeg har sagt: Jeg er helt enig med representanten i at hvis man oppholder seg ulovlig i Norge, skal man ut av landet, og man skal ikke få tjenester man ikke har krav på.

Jeg vil også gjenta det jeg sa om at kommunene er ansvarlige for det, og jeg er opptatt av at de ikke skal innvilge kvalifiseringsprogram eller andre ytelser folk ikke har rett til, når de oppholder seg ulovlig i Norge. Navkontoret kan kreve at en person dokumenterer lovlig opphold, for å være sikker på at de ikke gir tjenester til folk som ikke har krav på det.

Spørsmål 22

Mímir Kristjánsson (R) [13:10:43]: «Nylig døde Tord Lillehavn. Lillehavn var en av oljepionerene som ofret helsen i første del av det vi landkrabber kaller oljeeventyret. De siste årene brukte han på kjempe for oppreisning for seg selv og andre oljepionerer. Han døde før han rakk å få kompensasjonen Stortinget vedtok i fjor. Det står igjen som en skam for alle oss som sitter her inne.

Hvor utålmodig er statsråden etter å sikre de gjenlevende oljepionerene oppreisning, og når kan vi vente oss at hun følger opp Stortingets vedtak om tilleggskompensasjon fra desember?»

Statsråd Kjersti Stenseng [13:11:33]: Jeg har hele tiden vært opptatt av at kompensasjonsordningen for kjemikalieskadde oljepionerer skulle komme på plass så raskt som mulig. Regjeringens forslag til kompensasjonsordning ble vedtatt her i Stortinget sammen med statsbudsjettet for 2026, rett før jul i fjor. Allerede 5. januar i inneværende år ble det åpnet for mottak av søknader. De første kompensasjonene ble utbetalt før januar var omme.

Når det gjelder representantens spørsmål om oppfølging av vedtaket fra desember om tilleggskompensasjon, vurderer regjeringen hvordan vedtaket skal følges opp, og vil komme tilbake til det.

Mímir Kristjánsson (R) [13:12:13]: Jeg tror det er mange som kjenner seg igjen i at venter man på staten i Norge, er det litt som å vente på Godot. Når folk venter

på staten, har staten utrolig god tid. Det kan både nord-sjødykkere, krigsseilere, oljepionerer og Kielland-ofre skrive under på. Så snur det plutselig, og staten får veldig dårlig tid. Det opplever nå f.eks. Nav-ofrene, som ser at klagenemnda deres skal legges ned, til tross for at ingen andre enn staten føler seg ferdig med den saken.

Det samme gjelder for oljepionerene. Etter at staten har brukt 50 år på å gi dem oppreisning, må kreftsyke, ødelagte gamle mennesker i løpet av to år sette seg inn i en kompensasjonsordning, skaffe dokumentasjon, forstå hva de skal søke om, og søke.

Hva er grunnen til at dette må gjøres ferdig på to år, og hvorfor kan ikke nemndas virketid utvides til i alle fall fem år, slik ofrene selv vil?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:13:10]: Vi har vært opptatt av å legge oljepionerkommisjonens anbefaling til grunn når vi har utformet innretningen av kompensasjonsordningen. Den skal være enkel, og den skal være rask. Den skal være enkel for dem som skal søke. Når man tidligere har fått utredning og vurdering av sin medisinske tilstand, legges den til grunn. Det er også årsaken til at vi nå har fått i gang utbetalinger så raskt som vi har fått.

Vi mener at det løpet som er lagt nå, er enkelt og raskt. Vi ser at veldig mange søknader allerede har kommet inn, og utbetalingene er allerede i gang. Jeg mener det er et løp som både er forsvarlig og bra og skal sørge for at de som skal få sin rettmessige kompensasjon, får det.

Mímir Kristjánsson (R) [13:14:02]: Her tikker klokken på mange forskjellige måter. En måte den tikker på, er jo at oljepionerer, som Tord Lillehavn, rett og slett faller fra. En annen måte den tikker på, er at vi stadig får ny og oppdatert kunnskap om de sykdommene som ligger til grunn for kompensasjonsordningen. Flere organisasjoner, bl.a. LO-forbundet Styrke og Kreftforeningen, har vært opptatt av å få på plass en såkalt sikkerhetsventil i denne ordningen, fordi de vet at det i årene som kommer, med stor sannsynlighet vil bli identifisert og ytterligere dokumentert at flere kreftformer enn det man tidligere har trodd, er knyttet til benzeneksponering. Da viser de særlig til blærekreft, tykk- og endetarmskreft og hudkreft.

Når dette skal gjøres ferdig på to år, og når det ikke har en sikkerhetsventil som gjør at den oppdaterte, nye kunnskapen kommer inn i ordningen, risikerer mange av dem man senere finner ut at har krav på oppreisning, ikke å få den oppreisningen.

Vil statsråden ta initiativ til å etablere en slik sikkerhetsventil, sånn at kompensasjonsordningen kan oppdateres i tråd med ny medisinsk kunnskap?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:15:07]: Vi legger den ordningen som ble vedtatt av Stortinget, til grunn nå når sekretariatet følger opp behandling av søknader og utbetaling av kompensasjonsbeløpet. Vi fulgte hele tiden kommisjonens anbefaling da vi utformet sykdomslisten. Det er lagt til grunn at det skal være sykdommer hvor det basert på internasjonal forskning er påvist sammenheng mellom eksponering for de kjemikaliene som er nevnt her – boreslam, hydrokarboner og benzen – og sykdommen.

Når man skal søke om kompensasjon, er det nok at man påviser en mulig sammenheng. Jeg mener at det i det tidsaspektet som ligger her nå, er god mulighet for dem som var eksponert for hydrokarboner, benzen og boreslam, til å påvise en mulig sammenheng og derfor også raskt få utbetalt den kompensasjonen de har krav på.

Spørsmål 23

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:16:20]: «Norge står i en alvorlig fosterhjems Krise. Rekrutteringen svikter, godkjente hjem mangler, og stadig flere barn blir stående i kø for et trygt sted å bo. Barn som ikke kan bo hjemme, risikerer å bli flyttet mellom midlertidige løsninger eller bli værende for lenge i beredskapshjem fordi kapasiteten er for lav. Kommunene melder om økende press og færre tilgjengelige hjem. Fosterhjem er grunnmuren i barnevernet, men utviklingen går feil vei.

Hva vil statsråden legge frem av konkrete tiltak som faktisk gir flere fosterhjem raskt?»

Statsråd Lene Vågslid [13:17:02]: Tusen takk for eit viktig spørsmål.

Eg deler bekymringa representanten har for situasjonen på fosterheimsområdet. Det er alvorleg når ungar må vente lenge på ei trygg og varig løysing. Dei fleste ungane som ventar på fosterheim, bur i ein beredskapsheim, nokre bur i ein fosterheim eller institusjon dei kanskje skal flytte frå, og om lag éin av ti bur heime mens kommunen prøver ut ulike hjelpetiltak. Eg legg til grunn at ungane har eit forsvarleg tilbod, men det er ikkje ynkskeleg at ungar skal bli verande lenge i midlertidige løysingar.

Både kommunane og Bufetat rekrutterer fosterheimar. Bufdir set no i verk ei rekkje tiltak som legg til rette for at kommunane og Bufetat skal samarbeide tettare og også meir strategisk om å finne fosterheimar og forbetre innsatsen lokalt. Desse tiltaka skal basere seg på kartlegging av beste praksis i ulike delar av landet, noko eg meiner er veldig bra.

Fosterforeldre tek på seg eit veldig viktig oppdrag for fellesskapet, og dei må få god – og betre, vil eg seie – rettleiing og hjelp frå kommunane når dei møter på utfor-

dringar. Difor er det bra at det frå januar i år er etablert eit nytt kompetansestøtteteam i Bufetat som skal støtte kommunane i arbeidet med konkrete saker, og som òg skal kunne gje direkte rettleiing til fosterforeldre. På denne måten kan me forhindre brot i fosterheimane og redusere behovet for nye fosterheimar.

Regjeringa har òg gjeve fosterforeldre betre økonomiske rammer, som kompensasjon for manglande pensjonsopptening, og frå i år har fosterforeldre fått auka avgjerdsmyndigheit i kvardagen, slik at det kan bli lettare å få hjelpt ungane med skulegang, fritidsaktivitetar og helsetenester. Dette er tiltak som gjer det enklare og meir føreseieleg å vere fosterforeldre.

Så er det heldigvis ikkje slik at det er stadig fleire som ventar. Etter ein betydeleg auke i antalet barn som ventar på fosterheim dei siste åra, har me fått ei positiv utvikling i slutten av 2025, der antalet som ventar på fosterheim i Bufetats regionar, gjekk frå 374 ved utgangen av august til 336 ved utgangen av desember. Det er ei forsiktig betring, men me er absolutt ikkje i mål, og det er framleis viktig å arbeide både for å rekruttere fleire fosterheimar og for å klare å fylgje dei opp på ein betre måte. Det jobbar me med både breitt og målretta, slik at færre barn skal måtte vente på ein fosterheim, og ikkje minst slik at fosterheimane får den støtta dei treng i dette veldig viktige oppdraget dei tek på seg.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:20:01]: Jeg takker for et grundig svar. Jeg er helt sikker på at statsråden tar denne situasjonen på stort alvor.

I fjor la Bufdir frem to rapporter som beskrev årsaker til mangel på fosterhjem og hvilke barn som venter på fosterhjem. De peker på mange av de strukturelle endringene som er i økonomi og arbeidsliv, de peker på at det er mer krevende å ta på seg et fosterhjemsoppdrag i dag enn tidligere, og de peker på behovet for spesialisert hjelp til mange av disse barna. De er små, og de kan allerede ha opplevd mye i et veldig kort liv.

Det første spørsmålet mitt blir: Hvordan følger statsråden konkret opp disse oppdragene som Bufdir har levert, og som er ganske tydelige på hva som må til, f.eks. å styrke partsrettighetene til fosterforeldre?

Statsråd Lene Vågslid [13:21:03]: Takk for eit godt oppfølgingsspørsmål.

For det fyrste har representanten heilt rett i at det er krevjande tider å rekruttere fosterheimar i, rett og slett fordi me lever i ei dyrtid, der bustadprisane er høge, og der terskelen for å seie ja til å ta imot eitt barn til i ein familie der ein har ungar frå før, kan vere noko høgare enn tidlegare.

Eg har veldig stor tru på kompetansestøtteteamet som er etablert. Eg er heilt overtydd om, gjennom samtale med både fosterforeldre og Norsk Fosterhjemsfore-

ning, at det å gje fosterforeldre betre støtte og hjelp og også rettleiing i oppdraget har mykje å seie, for eg er òg bekymra over at ein del som er fosterforeldre, er det berre éin gong. Då må me, som representanten er inne på, fylgje opp dei rapportane me har fått frå Bufdir, bruke dei kommunale læringsnettverka me har fått på plass på fosterheimsområdet, og ikkje minst fylgje opp betre med rettleiing.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:22:09]: Takk også for det svaret.

Vi hører om barn som ventar i over 300 dagar på å få et fosterhjem, og det er utrolig vondt å tenke på lang ventetid for små barn som kanskje også skal bytte barnehage eller skole, og som trenger stabilitet.

Vi har vært opptatt av at Bufetat skal ha bistandsplikt for spesialiserte fosterhjem, og har fremmet forslag i Stortinget om det. Det har ikke regjeringen vært enig med Høyre i. En bistandsplikt vil bety det samme som når et barn skal ha en institusjonsplass, og spesialiserte fosterhjem er jo for disse særlig sårbare, særlig utsatte barna, som også trenger forsterket omsorg. Vil regjeringen se på det på nytt?

Og helt til slutt: Vil regjeringen også på nytt se på hvorvidt kommunene kan inngå avtaler med private tjenesteytere på fosterhjemsområdet?

Statsråd Lene Vågslid [13:23:14]: Eg vil gjenta det eg sa i det fyrste svaret mitt: Me ser heldigvis ei positiv utvikling med tanke på at det er færre som ventar no enn det var for få månader sidan. Samtidig er talet framleis for høgt, og eg er òg bekymra over den tida det tek. Difor er det viktig at me tek i bruk spesialiserte tiltak i fosterheimar, slik me har vedteke i kvalitetsløftet for barnevernet. Regjeringa ynskjer òg auka bruk av spesialiserte fosterheimar, og me har auka løyvingane til føremålet, men me har hatt utfordringar med å rekruttere nok spesialiserte fosterheimar.

Regjeringa har vurdert bistandsplikt for fosterheimar, og det meiner me ikkje er rett verkemiddel for å møte denne utfordringa. Det handlar bl.a. om at det ikkje vil vere ein automatikk i at ei plikt f.eks. vil gje auka tilgang på eigna heimar. Eg har meir tru på at me jobbar breiare med dei tiltaka me no har lansert.

Spørsmål 24

Tor André Johnsen (FrP) [13:24:31]: Dette blir jo litt som et innlandsmesterskap i løk, president!

«I stedet for å stå opp for norsk landbruk har landbruks- og matministeren valgt det motsatte. Av en eller annen merkelig grunn har statsråden valgt å svikte nor-

ske bønder og norsk løkproduksjon bare for å tilfredsstille utenriksminister Barth Eide og EU.

Er statsråden fornøyd med å ha sviktet norske løkprodusenter, forstår statsråden at vedtaket om å innlemme EU-kravet nå påfører løkprodusentene tap på flere millioner kroner og at flere nå vil slutte med løk, og vil statsråden sørge for en erstatningsordning før jordbruksoppgjøret?»

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:25:15]: Jeg takker for spørsmålet.

Svaret på «før jordbruksoppgjøret» er ja. Vi har allerede fra regjeringens side kommet med forslag til en ordning med risikoavlastning for produksjonssesongen 2026.

Representanten Johnsen har et helhjertet engasjement for løken. Dette temaet var også oppe i spørretimen tidligere i dag. Da gikk vi litt mer grundig inn på hva regjeringen nå foreslår, og hvorfor vi har kommet så raskt med dette forslaget etter at Stortinget gjorde sitt vedtak 29. januar. Da var det et forslag fra Høyre og MDG som fikk flertall i Stortinget, der regjeringen ble bedt om komme med mer midler til kartlegging av jorda i de aktuelle områdene, samt at regjeringen skulle gjøre en vurdering av en mulig risikoavlastningsordning.

Vi har vurdert – på under tre uker, som er det raskeste vi kan i en ordinær behandling av en sann sak – og kommet fram til at det er riktig å foreslå for Stortinget 5 mill. kr til ytterligere kartlegging av jorda. Det er allerede tidligere gjort arbeid i dette området, bl.a. av Norsk Landbruksrådgiving, så noe kunnskap har vi, men vi er veldig tydelig på at vi trenger enda mer kunnskap, slik at vi vet hvor risikoen er størst, og hvor løkprodusentene kan fortsette sin produksjon. Vi håper å få med oss Stortinget på å gi 5 mill. kr til det tiltaket. I tillegg foreslår vi en risikoavlastningsordning med en kompensasjonsgrad på 70 pst., som tilsvarer kompensasjonsgraden i produksjonssviktordningen, for å sørge for at det blir mindre risiko for løkprodusenten.

Jeg vil også rette fokus mot det representanten Johnsen ikke forteller om. Det er helt riktig at dette regelverket handler om løk, men det gjelder også langt flere matvarer. Det handler om bl.a. sjokolade, frokostblandinger og prosessert og ultraprosessert barnemat. I regjeringen mener vi for vår del det er veldig viktig at forbrukeren som går i dagligvarebutikken i Norge, kan være trygg på at vi har samme standarder for mattrygghet her, eksempelvis også for mat vi gir til spedbarn, som den maten som selges i landene rundt oss. Det vedtaket Stortinget gjorde den 29. januar, gjør at vi nå får innført samme regler for bl.a. å sikre at det ikke er klorert alkohol som en prosessrest i ultraprosessert og prosessert barnemat.

Vi er veldig trygge på at dette er et godt og klokt regelverk for forbrukeren. Vi følger opp Stortingets vedtak så raskt det har latt seg gjøre, og før jordbruksoppgjøret, som representanten spør om.

Tor André Johnsen (FrP) [13:28:11]: Når ministeren nå dessverre, helt unødvendig, har påført næringen denne usikkerheten og de økte kostnadene nye, strenge krav medfører, er det i hvert fall litt positivt at ministeren prøver å rydde opp, så jeg vil gi litt skryt til ham for det. Slik vi oppfatter det nå, er det ikke snakk om ja eller nei til om det skal være en risikoavlastning. Det er snakk om hvordan ordningen skal innrettes, hvordan den skal bli, og når den skal innføres. Det er i så fall ganske nytt hvis ministeren nå kan bekrefte at det skal komme på plass før jordbruksoppgjøret. Tidligere har det vært kommunisert at det skal skje i forbindelse med forhandlingene om oppgjøret. I så fall er dette en god nyhet, for jeg regner med at ministeren er klar over at setteløken kjøpes om høsten. Den må være i jorda i mars–april, dvs. før oppgjøret. Det er i så fall en positiv nyhet hvis ministeren nå kan bekrefte at han kommer til å sørge for at dette blir i orden før han skal inn i forhandlinger med Senterpartiet, MDG, SV og Rødt i jordbruksoppgjøret, slik at næringen får en redusert risiko.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:29:18]: Svaret er igjen ja. I Landbruksdirektoratet og Landbruks- og matdepartementet har vi satt full fart på saken, og Landbruksdirektoratet jobber nå med detaljer i hvordan ordningen kan komme til å se ut. Som jeg sa i spørretimen tidligere i dag, ønsker vi fra Landbruks- og matdepartementet å kommunisere ut detaljer om hvordan ordningen kan se ut, i midten av mars, dvs. om litt over to uker.

Fra regjeringens side er svaret ja på at vi ønsker å ha en risikoavlastningsordning, men som alt annet som krever bevilgninger over statsbudsjettet og en justering av inneværende års budsjett, må Stortinget samtykke i at vi får den ordningen på plass. Ja, vi har nå sagt at vi kommer til å foreslå det, og – som Johnsen er opptatt av – ikke da som en del av jordbruksoppgjøret, men at de pengene må komme inn i revidert nasjonalbudsjett.

Tor André Johnsen (FrP) [13:30:18]: Ministeren skal få litt mer ros av meg i dag, for han er flink til å bruke talepunkter, spesielt til det med barnemat. Han har nesten vært litt kynisk, vil jeg si, ved å skyve barnemø-

dre og bekymrede barneforeldre foran seg for å skape usikkerhet om hvorvidt det er trygt å spise barnemat og norsk løk. Jeg lurte litt på hvem disse barnematprodusentene ministeren viser til, er, og hvor de er lokalisert. Vi hadde jo Nestlé på Hamar tidligere, men den fabriken er dessverre for lenge lagt ned og flyttet ut av landet. Er det ikke sånn at de barnematprodusentene ministeren sannsynligvis viser til, allerede må forholde seg til gjeldende EU-regelverk, som har blitt innført i EU for flere år siden? Slik sett sprer jo ministeren ubegrunnet frykt.

Siden vi er inne på sjokolade, som ministeren nevnte i stad: Det er litt interessant at med et norsk forbruk av løk og sjokolade får vi i oss 40 ganger så mye kadmium ved å spise sjokolade som ved å spise løk.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:31:22]: Jeg takker for et godt spørsmål om flere matvarer. Regelverket fungerer både for importert mat og for det som produseres av næringsmiddelindustri her hjemme, som kommer ut i butikken til deg og meg. Det vil si at dette regelverket, som kommer til å virke fra 1. juli, gjør at vi ikke kan importere barnemat fra andre land som har et høyere nivå av f.eks. klorpropanol, som er en rest når man friterer olje, bl.a. Det vil ikke være lov å ha store mengder av det. Grunnen til at det er spesielt viktig for små barn, er at deres organer er under utvikling. De har selvfølgelig veldig lav kroppsvekt i forhold til det de eventuelt får i seg av den forurensingen. Derfor er vi særskilt opptatt av å se på hvordan all mat kan bli så trygg som mulig, og at det er gjengs standard i Norge som i andre land vi bør sammenligne oss med.

Denne regjeringen står opp for trygg mat – til både store og små.

Presidenten [13:32:24]: Sak nr. 2, ordinær spørretime, er da omme.

Sak nr. 3 [13:32:27]

Referat

Presidenten [13:32:28]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdig behandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

